

Op weg naar inclusieve kinderopvang

Handreiking om binnen de huidige kaders een kinderopvangomgeving te creëren waar alle kinderen samen kunnen (op)groeien.

→ Vertrekpunt

→ Visie

→ Onderzoek & analyse

Planvorming ←

→ Uitvoering

→ Evaluatie en bijstelling

→ Wat is inclusieve kinderopvang?

→ Samenwerking en draagvlak

→ Samenwerken met ouders

→ Over de handreiking

Over deze handreiking

Opdracht en context

Deze handreiking is opgesteld door Sardes, in opdracht van de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). In Nederland ontbreekt een landelijk kader en specifieke wetgeving voor inclusieve kinderopvang, terwijl de urgentie voor inclusieve vormen van kinderopvang wel breed wordt gevoeld. Daarom zijn er in het hele land initiatieven ontstaan waarbij in- of aanpassingen worden gedaan aan de kinderopvangsetting om zoveel mogelijk kinderen een opvangplek te bieden, ook kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Binnen de huidige wettelijke kaders zoeken gemeenten en organisaties naar werkbare oplossingen om inclusieve kinderopvang mogelijk te maken.

Inclusieve kinderopvang is een complex vraagstuk dat meerdere beleidsterreinen raakt, waaronder kinderopvang, onderwijs en jeugdzorg. Dit leidt tot uitdagingen in regelgeving, financiering, samenwerking en uitvoering. Het realiseren van een inclusieve kinderopvang vraagt daarom om maatwerk, innovatieve werkwijzen en creatieve oplossingen die recht doen aan de diversiteit van kinderen en gezinnen.

Deze handreiking biedt inspiratie, praktische kennis en concrete handvatten, samen met relevante praktijkervaringen uit het hele land. Hiermee is dit document een waardevolle bron van kennis voor iedereen die zich inzet voor inclusieve kinderopvang.

Voor wie geschreven

Deze handreiking is bedoeld voor beleidsontwikkelaars en uitvoerders bij de kinderopvang, gemeenten en jeugdzorg. Denk hierbij aan professionals bij kinderopvangorganisaties, jeugdzorgorganisaties, gemeentes, belangenorganisaties en kennisinstituten. Ook kan deze handreiking interessant zijn voor het onderwijs.

Hoe is deze handreiking tot stand gekomen

De handreiking is ontwikkeld samen met veel betrokkenen, zoals kinderopvangorganisaties, brancheverenigingen, zorgorganisaties, gemeenten en vertegenwoordigers van onderwijs en samenwerkingsverbanden. Eerst verzamelden we input via een grote digitale uitvraag, waarop meer dan honderd reacties kwamen. Daarna dachten ruim dertig stakeholders mee over de vorm, inhoud en opzet van de handreiking tijdens twee brainstormbijeenkomsten. We verdiepten ons vervolgens samen met de stakeholders in de inhoudelijke thema's van de handreiking in een aantal online themasessies. Hierna zijn we aan het schrijven gegaan, waarbij we per hoofdstuk gericht een aantal stakeholders hebben gevraagd om met ons mee te denken en om stukken kritisch tegen te lezen. We hebben een beperkte kerngroep betrokken in de laatste fase van de totstandkoming van de handreiking. De kerngroep dacht en las kritisch met ons mee. Deze kerngroep bestond uit drie kinderopvangorganisaties, een organisatie die zowel kinderopvang als onderwijs aanbiedt, vier branche- en belangenorganisaties uit de kinderopvang, het onderwijs en de gemeentelijke sector, een kennisinstituut en vertegenwoordigers van de ministeries van SZW, VWS en OCW.

Over deze handreiking

Hoe werkt deze handreiking

De handreiking is vormgegeven als een interactieve PDF, waarin alle beschikbare informatie is verwerkt aan de hand van een gestructureerd stappenplan. Vanuit het stappenplan op de voorpagina kan eenvoudig genavigeerd worden naar de verschillende hoofdstukken. Onderwerpen zoals aanbodsvormen, inzet van professionals, wet- en regelgeving, financiering, regie, toeleiding en huisvesting komen aan bod. Waar mogelijk zijn praktijkvoorbeelden toegevoegd met verwijzingen naar gemeenten en organisaties.

Daarnaast worden processtappen, zoals het bepalen van een gezamenlijke visie, het uitvoeren van vooronderzoek, de implementatie en de evaluatie, uitgewerkt. Op deze manier biedt dit stappenplan een handige routekaart voor iedereen die inclusieve kinderopvang wil bevorderen en lokaal wil realiseren.

In deze handreiking verwijzen we regelmatig naar voorbeelden. Deze hebben we gebundeld in het document 'Voorbeelden', welke ook op de website van de rijksoverheid staat.

Begrippenlijst

- **Ouders:** Waar in dit document wordt gesproken over 'ouders', worden zowel ouders als verzorgers bedoeld, inclusief pleegouders en voogden.
- **Kinderopvang:** Alle vormen van formele opvang, waaronder kinderdagverblijven, buitenschoolse opvang, gastouderopvang en peuteropvang.
- **Voorschoolse educatie (ve):** Voorschoolse educatie is een ontwikkelingsstimulerend programma voor kinderen van 2,5 tot 4 jaar met (een risico op) onderwijsachterstanden. Dit wordt aangeboden door

kinderopvangorganisaties.

- **Inclusieve kinderopvang:** We hebben het in deze handreiking steeds over inclusieve kinderopvang. Hiermee bedoelen we alle vormen van in- en aanpassingen in de kinderopvang om deze toegankelijk te maken. We lichten dit verder toe in *Wat is inclusieve kinderopvang?*
- **Ondersteuningsbehoefte:** De specifieke ondersteuning die een kind nodig heeft vanwege een beperking, ontwikkelingsachterstand of andere bijzondere situatie.
- **Gezin:** De huishoudelijke eenheid waarin het kind opgroeit, ongeacht de samenstelling (bijv. eenoudergezin, samengesteld gezin, pleeggezin).
- **Toegankelijkheid:** De mate waarin voorzieningen en ondersteuning voor alle kinderen, inclusief kinderen met een beperking of zorgvraag, bereikbaar en bruikbaar zijn.

Over de auteurs

Deze handreiking is opgesteld door Simone den Hollander, Esther Hoonhoud en Iris Wierdsma van Sardes.

De handreiking is tot stand gekomen in opdracht van de ministeries SZW, VWS en OCW.

April 2025

Wat is inclusieve kinderopvang?

Bij de ontwikkeling van deze handreiking is nagedacht over de juiste terminologie. Hoe noemen we kinderopvang die, door het anders te organiseren, meer tegemoet kan komen aan de ondersteuningsvragen van kinderen, ouders en professionals? Hebben we het dan over “passende” kinderopvang? Of “inclusieve” kinderopvang?

In de praktijk worden beide begrippen vaak door elkaar gebruikt, niet altijd in de juiste context en met de juiste bedoeling. Daarbij roept de term “passend” associatie op met de ontwikkeling van “passend onderwijs”. Het gebruik van dezelfde terminologie kan leiden tot verwarring of misverstanden bij ouders, professionals en beleidsmakers. Er kan ten onrechte de aanname zijn dat de aanpak en doelen van passend onderwijs rechtstreeks toepasbaar zijn op kinderopvang, wat niet altijd het geval is. Voor de kinderopvang gelden andere voorwaarden, voortkomend uit andere wet- & regelgeving.

Beide begrippen duiden verschillende perspectieven aan, met verschillende uitvoeringsconsequenties.

Passende kinderopvang

Het bieden van opvang afgestemd op de individuele behoefte van elk kind.

Kenmerken:

- Individuele aanpassingen aan de behoeften van het kind
- Specifieke zorg en ondersteuning
- Speciale materialen, methoden of structuren
- Mogelijk gescheiden opvang voor kinderen met specifieke behoeften

Inclusieve kinderopvang

Het creëren van een omgeving waarin *alle* kinderen, ongeacht hun achtergrond, beperking of zorgbehoefte, samen kunnen opgroeien en leren.

Kenmerken:

- Gemeenschappelijke opvang voor *alle* kinderen
- Aanpassingen binnen de algemene groep om ervoor te zorgen dat iedereen kan deelnemen
- Stimuleren van interactie tussen alle kinderen
- Focus op sociale integratie en het bevorderen van wederzijds begrip en empathie

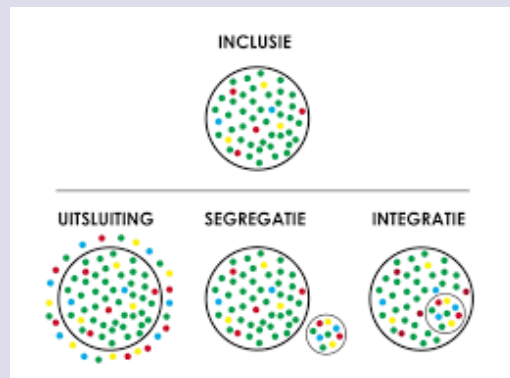

Wat is inclusieve kinderopvang?

Passend kinderopvang-perspectief

Passende kinderopvang gaat over het bieden van zorg die aansluit bij de individuele behoeften van elk kind, gericht (individueel) maatwerk en aanpassing aan individuele behoeften. Het uitgangspunt is: “Regulier waar het kan, speciaal als het moet”. Waar mogelijk worden aanpassingen gedaan of aanvullende voorzieningen getroffen (*integratie*), om de opvang beter te laten aansluiten op de specifieke kenmerken en het ontwikkelingsniveau van het kind. De nadruk ligt daarbij op maatwerk en persoonlijke aandacht, bijvoorbeeld door het aanpassen van activiteiten, materialen of de fysieke omgeving aan de behoefte van een specifiek kind. Ook kan het gaan om de inzet van, bijvoorbeeld, een ambulant begeleider of coach op de groep, gericht op de ondersteuning van een specifiek kind of meerdere kinderen met een gelijksoortige ondersteuningsvraag.

Het perspectief van passende kinderopvang leidt ook naar groepen die gespecialiseerde opvang bieden (*segregatie*), met een aangepaste structuur en omvang. Het uitgangspunt is hier dat kinderen in een aparte groep beter kunnen worden geholpen omdat er meer gespecialiseerde hulp aanwezig is en een passende setting, zoals een kleinere groep of gespecialiseerde professionals op de groep, passend bij de individuele ondersteuningsbehoefte van de kinderen. In de praktijk betekent dit meestal een aparte opvanggroep zoals een Peuterplusgroep of bso-plusgroep. Deze groepen kunnen dichtbij of in het hetzelfde gebouw als de reguliere voorziening

gevestigd zijn. Op deze manier kunnen de kinderen van de plusopvang en van de reguliere opvang met elkaar spelen en elkaar leren kennen, zodat niet het idee ontstaat dat deze kinderen afgezonderd of buiten de maatschappij geplaatst worden.

Inclusieve kinderopvang-perspectief

Inclusieve kinderopvang gaat een stap verder: er wordt niet alleen passende zorg geboden, maar er is een actief streven naar een omgeving waarin alle kinderen, ongeacht hun achtergrond, capaciteiten of beperkingen, samen kunnen leren en spelen. Kinderen wordt thuisnabij opvang geboden, zo gewoon mogelijk en zoveel mogelijk binnen de reguliere instellingen, dus binnen de reguliere groepen kinderopvang. Elk kind moet binnen het reguliere opvangstelsel mee kunnen doen. Er wordt gestreefd naar volledige integratie en gelijkwaardigheid van alle kinderen.

Inclusie betekent dat kinderen met en zonder beperkingen samen in dezelfde groepen worden opgevangen, waarbij diversiteit wordt omarmd en iedereen gelijk wordt behandeld. Het doel is om sociale barrières te verminderen en ervoor te zorgen dat elk kind zich geaccepteerd en gewaardeerd voelt. Er is een focus op sociale integratie en het bevorderen van wederzijds begrip en empathie doordat kinderen met elkaar met elkaar samenzijn en elkaar leren kennen.

Beide benaderingen zijn belangrijk en complementair. Terwijl passende kinderopvang ervoor zorgt dat elk kind de ondersteuning krijgt die het nodig heeft, bevordert inclusieve kinderopvang een gemeenschapsgevoel en leert het kinderen van jongs af aan respect en waardering voor diversiteit.

Route naar een opvangplek voor ieder kind

Het in kaart brengen van de behoefte van de kinderen in de gemeente en de gezamenlijke visie op aanbod voor kinderen, leidt naar een gezamenlijke keuze voor een aanbod. Wordt er ingezet op passende kinderopvang of wil men komen tot inclusieve kinderopvang? Het ideaalbeeld is dat er voor elk kind een geschikte plek is, het liefst zo dicht mogelijk in de buurt en zo regulier mogelijk.

Bij het ontwerpen van het aanbod moet de focus niet alleen zijn op de oplossingen op de korte termijn, zoals bijvoorbeeld het inrichten van meer plusgroepen voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Dit kan de beweging naar het langere termijndoel (inclusie) in de weg staan omdat het lastig kan zijn om eenmaal opgerichte aparte groepen op een later moment weer af te schalen. Daarom is het belangrijk om de keuzes die gemaakt worden bij het inrichten van het benodigde aanbod zorgvuldig af te stemmen op de uitkomsten van de eerdere stappen, dus handelen vanuit visie en blik op de gezamenlijke stip op de horizon.

Neem ook de [ontwikkelingen binnen inclusief onderwijs](#) mee in het ontwerpen van deze route, omdat deze nauw verbonden zijn aan de ontwikkelingen rondom inclusieve kinderopvang. Wanneer er in de kinderopvang veel aparte voorzieningen worden ingericht, kan dit voor onder instroom naar aparte onderwijsvoorzieningen zorgen, wat de realisatie van inclusief onderwijs in de weg staat. Maar ook andersom geldt dit verband: als het onderwijs zich sneller ontwikkelt op het gebied van inclusie dan betekent dit iets voor de buitenschoolse opvang. Zij gaan hier idealiter ook in mee, om zo een opvangaanbod te bieden voor alle kinderen en de doorgaande lijn tussen

onderwijs en opvang te kunnen waarborgen.

Als we naar het model van het continuüm van passende aanbod kijken (zie volgende pagina *Tool: Een model voor een continuüm van ondersteuning*), dan is er bij inclusieve kinderopvang vooral sprake van een aanbod op niveau 1 en 2, waarmee binnen de reguliere opvang, kinderen een passend aanbod wordt geboden. De insteek hierbij is dat er ingezet wordt op versterking van het aanbod op niveau 1: investeren in de basis, waarmee alle kinderen een veilige en vertrouwde basis wordt gegeven, zodat aan de ontwikkelbehoefte van elk kind tegemoet gekomen kan worden. Daarbij wordt op niveau 2 de expertise en ondersteuning op de groep versterkt, zodat elke kind binnen de reguliere kinderopvang kan gedijen. Specifieke plus-kinderopvanggroepen zijn hierbij niet aan de orde. Als het echt niet lukt om kinderen binnen de reguliere opvang te plaatsen, dan is geïndiceerde jeugdzorg (niveau 4) het alternatief.

In het perspectief van passende kinderopvang is er ook ruimte voor een tussenaanbod (niveau 3) middels gespecialiseerde plus-opvanggroepen. Deze kinderen worden dan in aparte groepen opgevangen.

Ten behoeve van de leesbaarheid, hebben we ervoor gekozen om consequent de term “inclusieve” kinderopvang te gebruiken. Daarmee doen we geen uitspraak over de keuze voor passend of inclusief. Ook is dit geen waardeoordeel over beide termen.

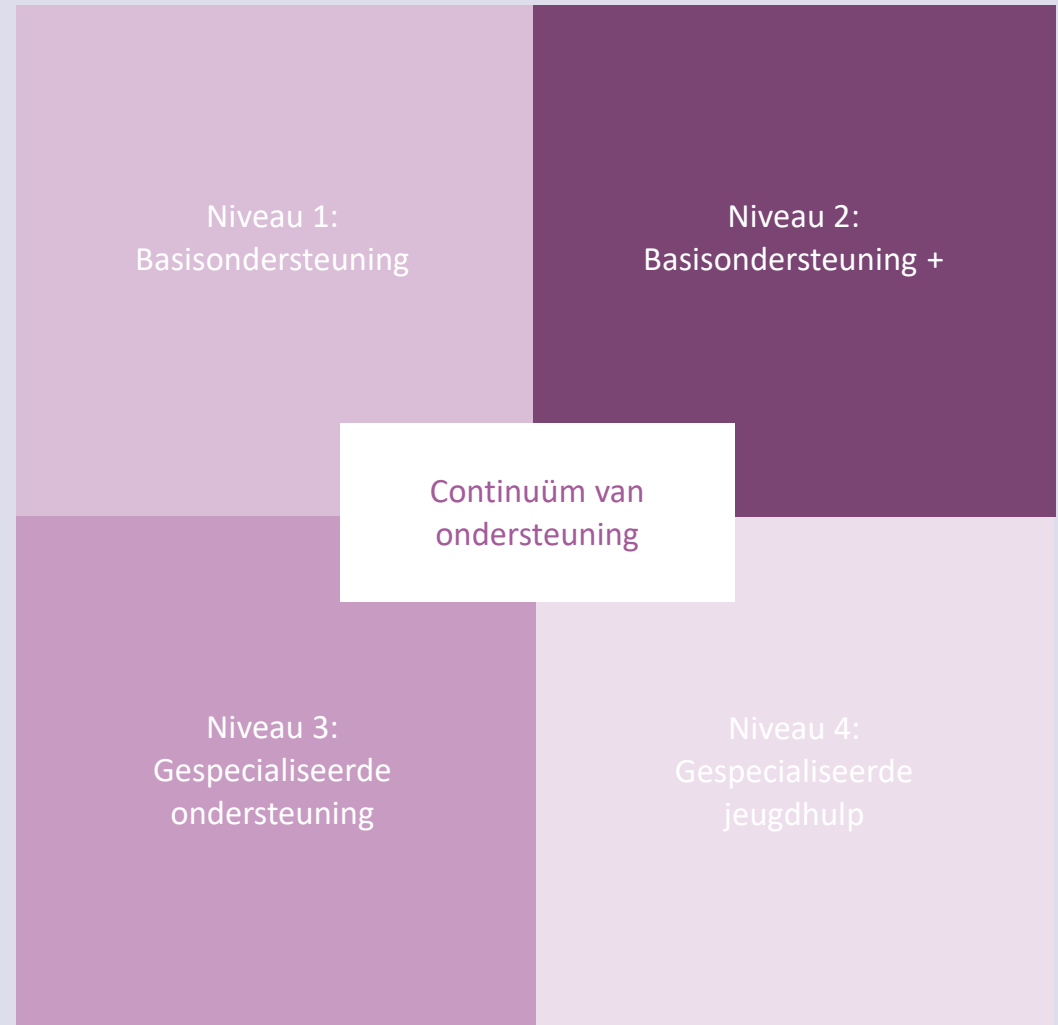
Tool: Een model voor een continuüm van ondersteuning

Om met elkaar scherp te krijgen wat ontwikkeld moet worden en hoe dat past binnen het bestaande aanbod, is het model van het continuüm van ondersteuning helpend. Dit is gebaseerd op het model van Andersson Elffers Felix¹ dat een bruikbare indeling biedt om het brede continuüm van ondersteuning te beschrijven. Vanuit dit model kan worden uitgewerkt, per niveau, wat er nodig is qua personele inzet, expertise en samenwerkingsstructuren.

Dit geeft input voor het te voeren gesprek over het ontwerp van het aanbod: Wat is er, op basis van het eerdere onderzoek, binnen deze gemeente nodig (wat is er wel en wat ontbreekt?), op welk niveau, en hoe kan de uitvoering en financiering er dan uitzien?

Dit continuüm van ondersteuning schetst het brede aanbod, oplopend in zwaarte en intensiteit, vanaf de basisondersteuning in de reguliere opvang tot aan de gespecialiseerde jeugdhulpverlening.

Hoe deze vier niveaus in de praktijk vorm krijgen, kan per gemeente verschillen. Dit is afhankelijk van de lokale situatie: hoe ziet de lokale sociale kaart eruit, welke organisaties zijn betrokken om kinderen de juiste ondersteuning te bieden, wat gebeurt er al en welk aanbod wordt gemist?

¹ Andersson Elffers Felix (2017). Nieuwe vorm Jeugdhulp: passende kinderopvang als effectief alternatief. Zie ook Studulski, F. (2023). *Het kindcentrum: integraal en inclusief?!* Uitgeverij SWP.

Tool: Een model voor een continuüm van ondersteuning

Niveau 1: Regulier: stevige basisondersteuning

De reguliere kinderopvang biedt kinderen basisondersteuning. Er wordt een sterke pedagogische basis en interne ondersteuningsstructuur geboden, waarin het overgrote deel van de kinderen (ca. 80-90%) prima mee kan doen. Er zijn geen bijzondere aanpassingen of gespecialiseerde expertises nodig om het kind te laten deelnemen aan de reguliere groepsprocessen. De groepsopvang kan voorzien in de ontwikkelbehoefte van het kind.

De professionals krijgen naar behoefte scholing over omgaan met opvallend gedrag. En er is aandacht voor de eigen beleving van inclusie: hoe staan de pedagogisch professionals tegenover het opnemen van kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte, hoe gaan ze om met kinderen die opvallen en ander gedrag laten zien? Hoe bieden ze een omgeving en programma waarin elk kind welkom is en mee kan doen?

Niveau 2: Basisondersteuning met een plus

Sommige kinderen (ca. 10-20%) kunnen deelnemen aan de reguliere opvang, maar hebben op onderdelen of op specifieke momenten bijzondere aandacht of ondersteuning nodig. Dit vraagt extra inzet boven op de hiervoor genoemde basisondersteuning (niveau 1), gericht op de omgeving van het kind door de versterking van de professionals rond het kind. Er vindt gerichte training en/of coaching plaats op competenties, kennis, vaardigheden, gedrag en attitude; denk aan omgaan met lastig gedrag, zoals fysieke en/of verbale agressie.

Niveau 3: Gespecialiseerde ondersteuning

Voor ca. 1-5% van de kinderen is meer gespecialiseerde ondersteuning nodig. We hebben het hier over een aanbod op een regulier kinderdagverblijf, buitenschoolse opvang of voorschoolse opvang, dat valt binnen de kaders van

de reguliere kinderopvang en de Wet Kinderopvang (Wko). Er is sprake van intensieve samenwerking met jeugdzorgaanbieders en/of jeugdzorgprofessionals. De begeleiding is versterkt met gespecialiseerde medewerkers, bijvoorbeeld met een achtergrond in de jeugdzorg. De inzet is meer kindgericht, op basis van de ondersteuningsbehoefte van het individuele kind. Dit kan gaan om kinderen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben, bijvoorbeeld vanwege een verstandelijke of fysieke beperking, ontwikkelachterstand of (externaliserende) gedragsproblemen.

Niveau 4: Geen opvang, maar behandeling

Wanneer het kind sterk achterloopt in de ontwikkeling en/of een verstoorde/vertraagde ontwikkeling heeft en er het vermoeden is van een specifieke verstandelijke of mentale aandoening, dan is gespecialiseerde hulp, therapie en behandeling nodig. Toekenning en toelating vindt plaats op basis van indicatie (dit noemen we geïndiceerde zorg), waarbij gewerkt wordt aan vooraf opgestelde behandeldoelen. Deze kleine groep kinderen (ca. 1-2%) is aangewezen op de jeugdzorgvoorzieningen, zoals DJK/MKD/MOC/KDC¹, verpleegkundig kinderdagverblijf, enzovoort.

¹ Dagbehandeling Jonge Kind (DJK), Medisch Kinderdagverblijf (MKD), Medisch Orthopedagogisch Centrum (MOC), Kinderdagcentrum (KDC).

INHOUD

- **Inleiding**
- **Wat zijn de uitdagingen?**
- **Verkenning startpunt**
- **Visie op het vraagstuk**

Inleiding

Deze stap schetst hoe te starten met het formuleren van een gezamenlijk vertrekpunt en laat zien wat de mogelijke uitkomsten hiervan kunnen zijn. Er zijn verschillende mogelijke oorzaken aan te wijzen voor de toename aan kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte in de kinderopvang. Aan de oplossing werken kan op verschillende manieren. Denk aan preventieve programma's, extra inzet op opvoedondersteuning en het opzetten van passende (tussen)voorzieningen.

In deze stap bepalen de stakeholders de uitdagingen waar zij gezamenlijk mee aan de slag gaan.

Wat zijn de uitdagingen?

Verreweg de meeste kinderen tussen 0 en 12 jaar kunnen deelnemen aan reguliere kinderopvang. Sommige kinderen komen echter minder tot hun recht in de reguliere kinderopvang. Dit kan zijn omdat zij – tijdelijk of structureel – een vorm van extra ondersteuning nodig hebben om deel te kunnen nemen aan het dagprogramma. Het kan ook zijn dat de pedagogische omgeving, zowel thuis als op de opvang, niet aansluit bij dat wat een kind nodig heeft om mee te kunnen doen en zich te ontwikkelen. Niet iedere thuis- en opvangomgeving is voldoende stimulerend. Of sluiten de thuisomgeving en de pedagogische setting in de kinderopvang niet voldoende aan. Kinderen kunnen hierop reageren door het vertonen van lastig of onbegrepen gedrag.

Een nog kleiner deel van de kinderen kan niet deelnemen aan een vorm van

reguliere kinderopvang of voorschoolse educatie, omdat zij specialistische en/of medische ondersteuning nodig hebben.

Om het mogelijk te maken dat alle kinderen, ongeacht achtergrondkenmerken en ondersteuningsbehoeften, aan opvang kunnen deelnemen, is een dekkend kinderopvangaanbod per gemeente nodig, met gradaties in ondersteuningszwaarte en -intensiteit (zie: *Wat is inclusieve kinderopvang: Een model voor een continuüm van ondersteuning*).

Deze handreiking biedt een stappenplan voor partners die op weg zijn naar inclusieve kinderopvang en een dekkend aanbod. Dit eerste hoofdstuk schetst het vertrekpunt van de route naar inclusieve kinderopvang: gezamenlijk overeenstemming bereiken over de uitdaging waarvoor een oplossing gezocht moet worden. Op welke vraag of behoefte moet er een antwoord komen?

Verkenning startpunt

Een regisseur voor het proces aanwijzen

Het coördineren en bewaken van het proces naar inclusieve kinderopvang vraagt om een regisseur. Iemand die fungeert als facilitator en verbindende schakel tussen alle betrokken partijen en die zorgt voor een gestructureerde aanpak. Iedere stakeholder zou initiatief kunnen nemen om dit vraagstuk binnen een gemeente op te pakken. Het kan echter verstandig zijn om voor de regie iemand aan te wijzen met overzicht van alle partners en zonder commerciële belangen. Dit kan een beleidsadviseur zijn van de gemeente of een externe partij die hiervoor wordt ingehuurd.

Stakeholders in kaart brengen

Identificeer alle relevante partijen, zoals gemeenten, kinderopvangorganisaties, zorginstanties (zoals jeugdgezondheidszorg en gehandicaptenzorg), toezicht, oudervertegenwoordigers en onderwijs. In het hoofdstuk *Samenwerking en draagvlak* staat een overzicht van relevante jeugdpartners.

Inventariseren en verkennen van de huidige situatie

Verken de verschillende perspectieven van de stakeholders, bijvoorbeeld door een bijeenkomst te organiseren. Waar lopen de stakeholders tegenaan? Wat zijn de gemeenschappelijke uitdagingen en wensen? Wat wordt nu gemist en waarom?

Formuleren van de gezamenlijke opdracht

Formuleer met elkaar voor welke uitdaging er een oplossing wordt gezocht en op welke vraag en behoefte er een antwoord moet komen. Gebruik hiervoor de input van de eerste gezamenlijke bijeenkomst(en).

Visie op het vraagstuk

Landelijk onderzoek toont aan dat het aantal kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte toeneemt¹. Kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang hebben een hoge bezettingsgraad en kinderdagcentra (dagbehandeling, dagbesteding en persoonlijke begeleiding) hebben lange wachtlijsten. Vooral kinderen van 4 tot 7 jaar maken steeds vaker gebruik van ondersteuning.

Wat kan de oorzaak zijn voor deze toename en de behoefte aan inclusieve kinderopvang? Welke factoren spelen daarbij een rol in jullie gemeente: Zijn het de lange wachtlijsten voor jeugdhulp? Komt het door maatschappelijke of demografische veranderingen? Zijn ouders en/of professionals minder goed in staat om een stevige pedagogische basis te bieden?

De visie op de oorzaak van de behoefte beïnvloedt de keuze voor een oplossingsrichting. Het kan ook zijn dat er sprake is van een combinatie van oorzaken, waardoor er mogelijk meerdere maatregelen nodig zijn.

Om inzicht te krijgen in mogelijke visies op het probleem en bijbehorende oplossingsrichtingen, schetsen we in dit hoofdstuk een aantal mogelijke voorbeelden. In de praktijk spelen vaak meerdere factoren tegelijk een rol.

¹ Synhaeve, M., Berkhout, B., Verbeek, W., Bakker, A.-F., & Hakkennes, T. (2023). *Druk op de keten*. In Druk op de Keten | Rapport. <https://www.berenschot.nl/media/inmdfo5j/rapport-druk-op-de-keten-berenschot.pdf> Romijn, B., Slot, P., Jepma, I., Muller, P., Bredeveld, M. & Leseman, P. (2023) *Kwaliteit van de Nederlandse kinderopvang. De kinderopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang in beeld. Gecombineerde metingen 2017-2022*. Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang. Universiteit Utrecht & Sardes.

Hoge wachtlijsten voor jeugdzorgaanbod, waardoor kinderen tussen wal en schip vallen

Aanleiding	Oplossingsrichtingen
<p>Wachtlijsten voor specialistische zorg nemen toe. Een mogelijke oorzaak hiervan is dat er een tekort is aan (tussen)aanbod voor kinderen met lichtere ondersteuningsbehoeften, waardoor ze doorverwezen worden naar zwaardere specialistische zorg¹. Kinderen blijven langer in de reguliere kinderopvang of vallen tussen wal en schip.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Creëren van tussenvormen van zorg, zoals initiatieven waarbij kinderen binnen de kinderopvang extra zorg en ondersteuning krijgen • Nauwere multidisciplinaire samenwerking tussen verschillende organisaties rondom het kind, zodat snel de juiste ondersteuning kan worden geboden (bijv. het inzetten van een gedragsdeskundige of orthopedagoog binnen de kinderopvang) • Preventieve en laagdrempelige ondersteuning versterken, zodat problemen zo vroeg mogelijk gesignaleerd en verholpen worden. • De aanpak Alert4you, waarbij professionals uit de jeugdhulp pedagogisch medewerkers in de kinderopvang helpen bij het herkennen en signaleren van kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.

Maatschappelijke en demografische veranderingen

Aanleiding	Oplossingsrichting
<p>Er is een toename van kinderen met specifieke ondersteuningsbehoeften door maatschappelijke veranderingen, zoals stressvolle leefomstandigheden, hogere echtscheidingscijfers en economische druk. Ook prestatie- en geluksdruk en individualisering van de opvoeding worden genoemd als relevante maatschappelijke thema's die een rol spelen in dit vraagstuk².</p>	<p>Investeren in preventieve ondersteuning, zoals vroegsignalering en opvoedingsondersteuning. De auteurs van het essay van het NJi roepen daarnaast op om het pedagogische perspectief centraal te stellen bij maatschappelijke veranderingen.</p> <p>Lees de publicatie 'Opgroeien doe je samen' van het NJi, over bouwen aan een stevige pedagogische basis.</p>

¹ Synhaeve, M., Berkhout, B., Verbeek, W., Bakker, A.-F., & Hakkennes, T. (2023). *Druk op de keten*. In Druk op de Keten | Rapport. <https://www.berenschot.nl/media/inmdfo5j/rapport-druk-op-de-keten-berenschot.pdf>

² Van Yperen, T., Hofstede, K., Hageraats, R., & Van de Maat, A. (2023). **Andere kijk op groeiend jeugdzorggebruik: Voor een hoopvolle wereld om in op te groeien**. Nederlands Jeugdinstituut. <https://www.nji.nl/uploads/2023-04/Andere-kijk-op-groeiend-jeugdzorggebruik.pdf>

Personeelstekorten en werkdruk

Aanleiding	Oplossingsrichting
<p>Door een tekort aan goed opgeleid personeel en een hoge werkdruk is er minder ruimte voor persoonlijke aandacht voor de kinderen op de groep, wat kan leiden tot escalaties van kleinere problemen.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Investeren in arbeidsvoorwaarden, opleidingsmogelijkheden en een lagere beroeps-kracht-kind-ratio (BKR), dus minder kinderen per professional. Zie ook <i>Professionals</i>.• Coaching on the job om professionals te steunen en te sterken in hun aanpak.

Culturele diversiteit

Aanleiding	Oplossingsrichting
<p>De culturele diversiteit in Nederland, in het bijzonder in de grote steden, neemt toe. De kinderopvang heeft te maken met gezinnen met verschillende culturele achtergronden, met andere normen, waarden en verwachtingen. Dit kan leiden tot misverstanden in verwachtingen en behoeften, wat kan worden geïnterpreteerd als zorgvragen.</p>	<p>Verdiepen in en vormgeven aan het onderwerp cultuursensitief werken.</p> <p>Zie voor meer informatie en inspiratie o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none">• Handreiking Cultuursensitief werken met jeugdigen en gezinnen: welke vragen kunnen helpen? van Pharos• Diversiteit en inclusie – Expertisecentrum Kinderopvang• Diversiteit – Nederlands Jeugdinstituut

Digitalisering en schermgebruik

Aanleiding	Oplossingsrichting
<p>Er is een flinke toename in schermgebruik bij jonge kinderen en hun ouders, wat zou leiden tot:</p> <ul style="list-style-type: none">• Minder interactie aangaan met andere kinderen en volwassenen• Minder goed kunnen spelen• Moeite krijgen met concentratie• Minder zelfregulatie• Verminderde motorische ontwikkeling	<p>Denk aan:</p> <p>Educatie voor ouders over verantwoord schermgebruik. Ontwikkelen van een beleid m.b.t. schermtijd en digitale media.</p> <p>Stimuleren van buitenspelen en fysieke activiteiten.</p> <p>Zie voor meer informatie o.a.:</p> <ul style="list-style-type: none">• Mediaopvoeding – Nederlands Jeugdinstituut

INHOUD

- **Gezamenlijke uitgangspunten**
- **Gezamenlijk een visie formuleren**
 1. Delen van kennis en inspiratie
 2. Gezamenlijk een gedeelde visie formuleren
- **Format voor een gedeelde visie over inclusieve kinderopvang - voorbeeldopzet**

Gezamenlijke uitgangspunten

Het vormgeven van inclusieve kinderopvang is een uitdaging die bij voorkeur in samenwerking wordt aangegaan. Daartoe moet het gesprek gevoerd worden over de gezamenlijke ambitieniveaus en drijfveren: wat vinden we belangrijk? Waar streven we naar? Is een passende opvangplek voor ieder kind voldoende? Of wordt inclusie het uitgangspunt? Dit vereist dat men voorbij de grenzen van eigen expertise en organisatie kijkt. We beschreven de twee visies over de toegankelijkheid van kinderopvang in [Wat is inclusieve kinderopvang?](#)

Kijk bij de route naar inclusieve kinderopvang ook naar de opdracht die het onderwijs heeft om in 2035 inclusief onderwijs te bieden. Keuzes en stappen die gemaakt worden in de kinderopvang hebben ook consequenties voor het onderwijs:

- Wat betekent het als een kind deelneemt aan een plusgroep met minder kinderen en gespecialiseerde begeleiding, als het vervolgens instroomt in een basisschool waar, vanwege het inclusief onderwijsaanbod, het kind in een klas komt met een grotere groep en minder intensieve begeleiding?
- Hoe kijkt de basisschool naar een kind dat naar een plusvoorziening is gegaan: wat betekent dit voor de instroom in het basisonderwijs?

Dit vraagt om nauwe samenwerking en afstemming tussen kinderopvang, onderwijs, jeugdhulp en gemeente, zodat er een doorgaande lijn is in aanbod en ondersteuning voor kinderen. Door gezamenlijk op te trekken en structureel overleg te voeren, kan worden voorkomen dat kinderen verschillende niveaus van inclusie ervaren in opvang en onderwijs.

De gezamenlijke drijfveren en uitgangspunten hebben invloed op latere keuzes onderweg naar inclusieve kinderopvang. Dit hoofdstuk beschrijft mogelijke stappen om te komen tot een gezamenlijke visie op het vraagstuk inclusieve kinderopvang.

Voorbeeld

De jeugdpartners in een gemeente bepalen als gezamenlijk uitgangspunt dat zij inzetten op het stimuleren van inclusie en integratie. Kinderen moeten de kans krijgen om zoveel mogelijk met verschillende andere kinderen in aanraking te komen.

Wanneer dit het gezamenlijke uitgangspunt is, is het de vraag of het organiseren van aparte kinderopvangvoorzieningen, zoals een peuter-plusgroep, past bij dit uitgangspunt. Dit betekent niet dat aparte voorzieningen oprichten geen optie is, maar wel dat je zoekt naar mogelijkheden waarbij kinderen zoveel mogelijk met elkaar in aanraking kunnen komen. Lukt dat niet samen op een groep? Dan misschien wel door de plusopvang te organiseren op een locatie samen met reguliere kinderopvang. En door op bepaalde momenten gezamenlijke activiteiten te hebben, zoals bijvoorbeeld met buitenspelen of creatieve activiteiten.

Gezamenlijk een visie formuleren

Stappenplan voor het formuleren van een gezamenlijke visie op inclusieve kinderopvang:

1. Delen van kennis en inspiratie

- **Voorbeelden verzamelen:** Laat zien hoe passende en inclusieve kinderopvang elders wordt vormgegeven en wat de werkzame principes en uitdagingen zijn. Maak hiervoor gebruik van de *bijlage met huidige voorbeelden uit het land*.
- **Landelijke en beleidsmatige kaders verhelderen:** Zorg ervoor dat alle partijen dezelfde uitgangspunten hebben op basis van wet- en regelgeving, zie hiervoor het hoofdstuk *Wet- en regelgeving* en het hoofdstuk *Financiering*.

2. Gezamenlijk een gedeelde visie formuleren

- **Werk met interactieve sessies:** Gebruik werkvormen zoals ‘waardierend onderzoek’ (appreciative inquiry), design thinking of een visieworkshop waarin partijen samen toekomstbeelden schetsen.
- **Leg de concrete uitgangspunten vast:** Wat verstaan we onder inclusieve kinderopvang? Welke kernwaarden zijn belangrijk? Denk aan toegankelijkheid, samenwerking, maatwerk en ondersteuning van medewerkers.
- **Formuleer de visie in begrijpelijke taal:** Schrijf een inspirerende, breed gedragen en praktisch toepasbare visie. Maak onderscheid in de stip op de horizon (lange termijn visie) en de route hiernaartoe (de stappen om hier te komen).

- **Zorg voor bestuurlijke borging van de gezamenlijke visie.** Zowel bij besturen, als bij de onderdeelcommissie (oc) en ondernemingsraad (or).

Wie zijn er betrokken bij het formuleren van de visie en wie neemt de verantwoordelijkheid?

Het formuleren van een visie op inclusieve kinderopvang is een bestuurlijk vraagstuk waarbij meerdere partijen betrokken zijn. Denk tenminste aan de kinderopvangorganisaties, de schoolbesturen, het samenwerkingsverband, gemeente, jeugdgezondheidszorg en (jeugd)zorg.

Er is wettelijk geen organisatie aangewezen als verantwoordelijke voor het opstellen van een visie. Idealiter is er wel een organisatie die het initiatief en de regie neemt.

Het is essentieel dat bestuurders en beleidsmakers de visie breed dragen en verankeren in bestaand beleid. Om draagvlak en afstemming te bevorderen, kan het zinvol zijn om aan te sluiten bij bestaande overleggremia in de gemeente, zoals de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) of de Lokale Inclusie Agenda.

Lees ter inspiratie:

- Het Early Years blog [Kinderen met een zorgbehoefte in de kinderopvang](#)
- De [Visie op inclusief onderwijs van de Verenigings-commissie Onderwijskansen](#).
- De [Kernelementen van een Inclusieve leeromgeving \(§3.3, blz. 7\)](#).

Format voor een gedeelde visie over inclusieve kinderopvang - voorbeeldopzet

1. Inleiding

- Doel van dit document: een gedeelde visie en route naar inclusieve kinderopvang.
- Wie zijn de samenwerkende partijen?
- Relevantie van inclusieve kinderopvang: wat betekent het en waarom streven we hiernaar?

2. Stip op de horizon (lange termijn visie)

- Toekomstbeeld: Hoe ziet de inclusieve kinderopvang er idealiter uit over 5-10 jaar?
- Kernwaarden: Welke fundamentele waarden staan centraal in onze visie? (Bijvoorbeeld: toegankelijkheid, diversiteit, gelijke kansen, samenwerking, respect, maatwerk)

3. Uitgangspunten en kernwaarden

Uitwerking van 4-6 kernwaarden die de basis vormen voor inclusieve kinderopvang. Bijvoorbeeld:

- Toegankelijkheid: Ieder kind is welkom, ongeacht ondersteuningsbehoefte, achtergrond of gezinssituatie.
- Samenwerking: Structurele afstemming tussen kinderopvang, onderwijs, zorg en ouders.

4. De route naar inclusieve kinderopvang

Welke stappen zetten we om de stip op de horizon te bereiken?

Bijvoorbeeld:

Korte termijn (1-2 jaar):

- Starten met pilots en goede ervaringen uitbreiden.
- Trainingen en kennisdeling voor medewerkers en

samenwerkingspartners.

- Structureel overleg tussen kinderopvang, onderwijs en gemeente.

Middellange termijn (3-5 jaar):

- Verankering van inclusie in beleidsplannen van alle partners.
- Versterken van samenwerking met zorg en welzijn.
- Herijken jeugdzorgbeleid gemeente.

Lange termijn (5-10 jaar):

- Kinderopvangaanbod voor ieder kind.
- Toegankelijke passende ondersteuning zonder extra drempels.
- Samenwerking tussen partijen, duurzaam ingebed in beleid en praktijk.

5. Randvoorwaarden en facilitering

Wat zijn de belangrijkste randvoorwaarden voor succes? Bijvoorbeeld:

- **Financiering:** Dekkende middelen voor inclusieve opvang.
- **Beleid:** Duidelijke regelgeving en ondersteuning door de gemeente, politiek draagvlak.
- **Samenwerking:** Beschrijven van de samenwerkende partijen en hun taken en verantwoordelijkheden.
- **Professionalisering:** Continue training en begeleiding van pedagogisch professionals.
- **Monitoring & Evaluatie:** Regelmatige evaluaties om voortgang te meten en bij te sturen.

6. Afsluiting en commitment van de partners

- Ondertekening door alle partners als blijk van commitment.
- Afspraken over de periodieke evaluatie en bijstelling van de visie.

Onderzoek & analyse

INHOUD

- **Inleiding**
- **Welke vragen kunnen helpen?**
- **Informatie verzamelen**
- **Analyse**

Inleiding

Voordat met alle betrokkenen een plan kan worden opgesteld om inclusieve kinderopvang te realiseren, is het essentieel om een goed beeld te hebben van de behoeften, uitdagingen en mogelijkheden binnen de gemeente, opvang- en zorgorganisaties en het onderwijs. Een heldere analyse draagt niet alleen bij aan een beter begrip van de huidige situatie, maar stelt ook in staat om prioriteiten te stellen en gericht beleid te ontwikkelen.

Leeswijzer

In dit hoofdstuk bieden we concrete suggesties en praktische richtlijnen voor deze fase van het proces. We doen toepasbare adviezen, zodat je direct aan de slag kunt.

Voor wie vooral geïnteresseerd is in de inhoudelijke achtergrond: voel je vrij om selectief te lezen. De gedetailleerde uitwerkingen zijn er vooral om professionals te ondersteunen bij de daadwerkelijke uitvoering. Zo blijft dit hoofdstuk zowel informatief als praktisch bruikbaar.

Welke vragen kunnen helpen?

Maak allereerst met elkaar een overzicht van welke informatie nodig is om de (lokale) situatie helder in beeld te brengen.

Hieronder volgt een lijst met vragen die kunnen helpen om de behoeften, uitdagingen en mogelijkheden in kaart te brengen, wat de basis legt voor de stap *Planvorming*.

Vragen over de ondersteuningsbehoeften van kinderen en ouders

- Wat zijn de ondersteuningsbehoeften van kinderen van 0 tot 12 jaar die passende kinderopvang nodig hebben en hun ouders? Wat is de impact op het kind en op de groep? Zijn er compenserende/verzachtende factoren nu aanwezig die mee moeten worden gewogen of genomen?
- Wat zijn de grootste uitdagingen die kinderen en ouders ervaren in de opvang waar de kinderen op dit moment naartoe gaan?
- Is er sprake van een ervaren toename van extra ondersteuningsbehoeften? Zo ja, wat zijn de oorzaken van deze toename? *Neem hierbij ervaringen van kinderen, ouders en pedagogisch professionals mee.*

Vragen over de omvang en spreiding van de doelgroep

- Hoe groot is de doelgroep van kinderen met extra ondersteuningsbehoeften in de leeftijdsgroep 0-4 jaar?
- Hoe groot is de groep kinderen die nu naar een speciale vorm van opvang gaat (kinderdienstencentrum, orthopedagogisch dagcentrum of een medische kinderdagverblijf)?
- Hoe is de doelgroep verspreid over de kinderopvangorganisaties en de

opvanggroepen in de gemeente? Wat is de verdeling tussen reguliere opvang en locaties voor voorschoolse educatie (VVE)?

- Hoe groot is de doelgroep in de leeftijdsgroep 4-12 jaar? Hoeveel van deze kinderen gaan naar regulier onderwijs en hoeveel naar speciaal onderwijs?

Voorbeelden van ondersteuningsbehoeften:

- Rust en structuur
- Gedragsondersteuning
- Individuele aandacht
- Medische ondersteuning
- Vertrouwde gezichten
- Passende meubels en materiaal

Voorbeelden van behoeften van ouders

- Opvang zodat zij kunnen werken
- Flexibele opvangtijden
- Financiële ondersteuning
- Eigen regie
- (Opvoed)ondersteuning thuis
- Duidelijke communicatie

Vragen over de uitdagingen en ondersteuningsbehoeften van pedagogisch professionals en kinderopvangorganisaties

- Wat zijn de grootste uitdagingen voor professionals op de groep wanneer kinderen niet goed meekomen op de groep?
- Wat zijn uitdagingen voor de organisaties als het gaat om kinderen met extra ondersteuningsbehoeften?
- Wat zijn de (ondersteunings)behoeften van pedagogisch professionals?

Vragen over het huidige aanbod aan inclusieve kinderopvang

- Wat bieden reguliere kinderopvang en voorschoolse educatie momenteel aan inclusieve kinderopvang?
- Wat kunnen pedagogisch professionals al bieden aan lichte extra ondersteuning? Waar liggen ontwikkelpunten?
- Waar kunnen pedagogisch professionals terecht wanneer zij zorgen hebben over een kind? Wat is vervolgens de zorgroute?
- Is er sprake van een doorgaande ondersteuningsaanpak van peuter naar basisonderwijs? Is dit duurzaam georganiseerd?
- Hoe kan de samenwerking met partners, zoals jeugdhulpverlening en samenwerkingsverbanden passend onderwijs, worden versterkt?
- Welke acties zijn er binnen de kinderopvang al ondernomen om kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte op te vangen? Wat zijn de ervaringen hiermee?

Vragen over het huidige ondersteuningsaanbod binnen de gemeente (de sociale kaart)

- Welke ondersteuningsmogelijkheden zijn er momenteel voor kinderen en hun ouders? (per leeftijdscategorie) (denk aan een wijkteam, opvoedondersteuning, medisch kinderdagverblijven)
- Hoe vaak wordt hier gebruik van gemaakt? Met welke ondersteuningsvragen?

Algemene vragen over knelpunten en oplossingen

- Welke belemmeringen ervaren de betrokken organisaties als het gaat om kinderen die niet meekomen in de reguliere kinderopvang?
- Wat zijn mogelijke oplossingen? Wie heeft welke rol en verantwoordelijkheid?

Voorbeelden van behoeften pedagogisch professionals (medewerkers en coaches):

- Laagdrempelig inzetten van expertise (bijv. jeugdhulp of jeugdarts)
- Training en coaching in omgaan met lastig gedrag
- Extra taakuren voor administratie en gesprekken
- Extra handen op de groep

Informatie verzamelen

Benut zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens om een volledig beeld te krijgen van de behoeften, uitdagingen en mogelijkheden.

Denk aan de volgende kwantitatieve gegevens:

- Cijfers over de doelgroep (0-4 en 4-12 jaar). Denk hierbij aan het aantal kinderen met een vve-indicatie, het aantal kinderen dat naar het (voortgezet) speciaal (basis)onderwijs gaat, het aantal kinderen waarbij een vorm van (preventieve) jeugdhulp wordt ingezet.
- Data over de spreiding van de doelgroep. Data over de huidige verdeling van kinderen met extra ondersteuningsbehoeften over verschillende opvangvormen en locaties.

Denk aan de volgende kwalitatieve gegevens:

- Beleidsdocumenten. Relevante documenten vanuit de gemeente, kinderopvangorganisaties, samenwerkingsverbanden en zorgaanbieders.
- Gesprekken met betrokkenen. Interviews of focusgroepen met vertegenwoordigers van kinderopvangorganisaties, voorschoolse educatie, jeugdhulp, onderwijs en gemeenten.
- Analyse van praktijkervaringen. Denk hierbij aan casussen van kinderen die gebruikmaken van (inclusieve) kinderopvang en ervaringen van professionals die hen ondersteunen. Een hulpmiddel om in gesprek te gaan met kinderen kan de [checklijst van de kinderrumbudsman](#) zijn.
- Rapportages of evaluaties van eerdere interventies of projecten in kinderopvang.

In de tabel op de volgende pagina staat een voorbeeldoverzicht van wat verschillende organisaties aan gegevens kunnen aanleveren. Maak hier met elkaar duidelijke afspraken over. Hierbij geldt: hoe specifiek de gegevens, hoe gericht je met elkaar het aanbod kan inrichten.

Wat	Gedetailleerde informatie	Verantwoordelijke	Mogelijke bronnen
Totaal aantal kinderen in de gemeente	Per leeftijdscategorie (bijv. 0-2, 2-4, 4-12)	Gemeente	Gemeentelijke bevolkingsregisters, CBS
Aantal kinderen met extra ondersteuningsbehoefte	Type ondersteunings-behoefte; Wijk/gebied of locatie	Kinderopvangorganisaties	Eigen registratie kinderopvang-organisaties
Totaal aantal kinderen in de kinderopvang	Per leeftijdscategorie (bijv. 0-2, 2-4, 4-12); Wijk/gebied; Opvangorganisatie	Kinderopvangorganisaties	Eigen registratie kinderopvang-organisaties, CBS
Aantal vve-indicaties	Criteria (bijv. afgegeven o.b.v. taal/spraak, sociaal-emotioneel en/of SES); Wijk/gebied	JGZ	Registratie JGZ, instrumenten als de Peutermonitor
Aantal kinderen in (voortgezet) speciaal onderwijs	Reden van verwijzing; Non-bereik, thuiszitters; School; Cluster	Scholen/samenwerkingsverbanden/leerplicht	Registratie samenwerkingsverband, CBS
Aantal kinderen op de wachtlijst voor (voortgezet) speciaal onderwijs	Reden van verwijzing; School; Cluster	Scholen/samenwerkingsverbanden/leerplicht	Registratie samenwerkingsverband
Inzet van extra ondersteuningsmogelijkheden (aantal trajecten/ondersteuningsuren)	Type ondersteuning; Wijk/gebied; Aanbieder	(Preventieve) zorgaanbieders	Bepalen op basis van afspraken in gemeente
Aantal kinderen met een jeugdhulpindicatie	Type ondersteuning; Wijk/gebied; Aanbieder	Gemeente	Bepalen op basis van afspraken in gemeente
Aantal kinderen op wachtlijst voor zorg of ondersteuning	Zorg- of ondersteuningsvraag; Duur wachttijd	(Preventieve) zorgaanbieders	Registratie (preventieve) zorgaanbieders
Gemiddelde groepsgrootte binnen opvanglocaties	Aantal kinderen per groep; Wijk/gebied; Opvangorganisatie	Kinderopvangorganisaties	Eigen registratie kinderopvang-organisaties

Analyse

De volgende stap is het analyseren van de verzamelde informatie. Hier kunnen de volgende vragen bij helpen:

Algemeen

- Hoeveel vraag is er naar aanpassingen in het aanbod ten opzichte van het beschikbare aantal locaties en plekken?
- Wat is nodig om te voorkomen dat kinderen tussen wal en schip vallen door lange wachttijden of complexe procedures?

Ouders en kinderen:

- Hoe ervaren ouders met kinderen met extra ondersteuningsbehoeften de toegankelijkheid en kwaliteit van de kinderopvang?
- Welke activiteiten en aanpassingen dragen bij aan een positieve opvangervaring voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften?
- Welke drempels ervaren ouders bij het vinden en regelen van passende opvang?
- Wat zouden ouders nodig hebben om zich beter ondersteund te voelen in de opvang van hun kind?
- Hoe kijken ouders met kinderen zonder extra ondersteuningsbehoeften naar het vraagstuk van inclusieve kinderopvang?

De kinderopvang

- Hoeveel extra ondersteuning kan een reguliere opvanglocatie op dit moment bieden zonder overbelasting?
- Wat zijn de randvoorwaarden (zoals personele bezetting, expertise, fysieke ruimte) om inclusieve opvang goed vorm te geven?

- Hoe ervaren pedagogisch professionals hun handelingsbekwaamheid bij het werken met kinderen met extra ondersteuningsbehoeften? Maak hierin verschil in het handelen in de groep en handelen met individuele kinderen.
- Welke extra kennis of training hebben zij nodig om inclusieve kinderopvang goed vorm te geven?
- Wat motiveert of belemmert professionals om te werken in een inclusieve opvangomgeving?
- Zijn er mogelijkheden om de opvang flexibeler te maken voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften (bijvoorbeeld kortere of langere dagen, individuele begeleiding)?

De inzet van ondersteuning

- Hoe verloopt de samenwerking tussen kinderopvangorganisaties en andere instanties (zoals onderwijs, jeugdhulp en gemeente)? Is er sprake van een doorgaande ondersteuningsstructuur? Wat zijn succesfactoren en knelpunten in de samenwerking?
- Welke ondersteuning wordt het meest ingezet voor kinderen in de leeftijd 0-4 en kinderen in de leeftijd 4-12?
- Welke afspraken zijn er nodig om ondersteuning en zorg laagdrempeliger te maken?
- Hoe kunnen opvangorganisaties hun expertise en werkwijze verbeteren om beter aan te sluiten bij de ondersteuningsbehoeften?

Financiën

- Welke financieringsmogelijkheden zijn er voor inclusieve kinderopvang, en hoe worden deze momenteel benut?
- Zijn er financieringsknelpunten die inclusieve opvang belemmeren?
- Hoe kan het beleid van de gemeente beter aansluiten bij de praktijk van opvangorganisaties en de behoeften van gezinnen?
- Welke beleidsterreinen sluiten hierop aan en moeten betrokken worden?

De inzichten op deze vragen helpen niet alleen om de huidige situatie beter te begrijpen, maar vormen ook de basis voor het maken van onderbouwde keuzes in de volgende fase *Planvorming*.

Planvorming

HOME

INHOUD

→ Inleiding

- AANBOD
- PROFESSIONALS
- FINANCIERING
- WET- EN REGELGEVING
- REGIE EN TOELEIDING
- HUISVESTING

Op weg naar inclusieve kinderopvang

VOLGENDE

Inleiding

Nadat vraag en behoefte verkend is, een gedragen gezamenlijke visie op het opvangvraagstuk geformuleerd is en vanuit onderzoek en analyse bekend is wat de behoeften, uitdagingen en mogelijkheden zijn binnen de gemeente, bij de betrokken opvang- en zorgorganisaties en het onderwijs, kan de stap gemaakt worden naar concrete planvorming. In deze fase wordt uitgewerkt hoe het aanbod eruit komt te zien, wat dat betekent voor de personele inzet en huisvesting, maar ook welke wet- en regelgeving relevant is, hoe dit kan worden gefinancierd en hoe de regie en toeleiding naar dit aanbod wordt ingericht.

In deze handreiking is dat uitgewerkt in een aantal sub thema's, met bouwstenen en uitdagingen.

Dit gaat over:

- Aanbod
- Professionals
- Huisvesting
- Wet- en regelgeving
- Financiering
- Regie en toeleiding

Met de verschillende bouwstenen bieden we een keuzemenu, aan de hand waarvan gebouwd kan worden aan een kinderopvangaanbod, dat past bij de geformuleerde visie, de lokale situatie en de praktische en financiële mogelijkheden.

Aanbod

Inclusieve kinderopvang kan aanpassingen in het aanbod vragen. Soms is een grote aanpassing niet nodig, bijvoorbeeld omdat er al gewerkt wordt met de inzet van gespecialiseerd personeel. Maar in het algemeen geldt dat door aanpassingen in het aanbod te doen er beter aangesloten kan worden bij individuele behoeften en passende kinderopvang kan worden gerealiseerd.

In dit hoofdstuk worden de componenten beschreven om inclusieve kinderopvang te realiseren en de uitdagingen die daarbij komen kijken, met oplossingsrichtingen.

ONDERWERPEN

→ Componenten

- Minder kinderen
- Extra medewerker
- Aangepaste activiteiten
- Aangepast aanbod
- Aangepaste inrichting
- Heterogene groepen
- Hybride groepen
- Homogene groepen
- Coaching en advies

→ Uitdagingen en oplossingsrichtingen

Componenten

Minder kinderen

Toelichting	Voorbeelden
Denk aan een groep met tien peuters (in plaats van 16) of een bso-groep met 14 kinderen (in plaats van 20), begeleid door twee professionals. Kinderopvangorganisaties en gemeenten ervaren dat werken in kleine groepen zorgt voor meer persoonlijke aandacht voor kinderen in de groep ¹ . In de reguliere kinderopvang (0-4 jaar) blijkt dat een kleinere groep samen gaat met een hogere proceskwaliteit: De interacties tussen de professionals en de kinderen en de activiteiten die worden aangeboden, zijn van een hoger niveau ² .	PeuterPlus - GO! Kinderopvang en Icare Lelystad AMO en Asendo (Regio Hart van Brabant): Groepsgroottes worden bepaald naar aanleiding van de ondersteuningsbehoefte per kind en per groep (gemiddeld 6 jeugdigen per professional).

Extra medewerker

Toelichting	Voorbeelden
Naast de vaste professionals wordt een extra professional toegevoegd, bijvoorbeeld door inzet van een derde professionals bij een reguliere bezetting. Hierdoor wordt de BKR verlaagd en zijn er naar verhouding minder kinderen per professional. De extra professional kan een specialist zijn met specifieke kennis, maar kan de extra inzet gericht zijn op “extra handen op de groep”, bijvoorbeeld door inzet van een extra pedagogische medewerker zonder specifieke kennis, of stagiaires/BB'ers. Een groepshulp kan ter ondersteuning op de randtaken ingezet worden waardoor de professionals op de groep zich meer kunnen richten op de kinderen. Zo is er meer aandacht voor de individuele kinderen en kan specifieke kennis worden toegevoegd op de groep. Zie ook <i>Professionals</i> .	Plusopvang groepen Gemeente Utrecht: Er mag worden afgeweken van de beroepskracht-kind ratio, met als uitgangspunt 1 pedagogisch professional op 5 kinderen. Gemeente Tilburg: extra ondersteuning in de groep door de inzet van een groepshulp.

¹ Schalkwijk, M., Ter Berg, J., & ministerie van SZW. (2022). *Plusopvang in Nederland: Een verkenning*. In Opdracht van het Ministerie van SZW (Nr. 244410053).

² Slot, P., Jepma, I., Muller, P., Romijn, B., Bekkering, C., & Leseman, P. (2019). *Ontwikkelingen in de kwaliteit van de Nederlandse kinderdagopvang, peuteropvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang: Gecombineerde metingen 2017-2019*. Landelijke Kwaliteitsmonitor Kinderopvang.

Aangepaste activiteiten

Toelichting	Voorbeelden
<p>Er worden aanpassingen gemaakt in het activiteiten aanbod om zo aan een specifieke ondersteuningsbehoefte tegemoet te komen. Kinderen met een taalontwikkelingsachterstand of –stoornis hebben bijvoorbeeld baat bij taalstimulerende activiteiten die visuele en non-verbale elementen bevatten. Voor kinderen met een lager ontwikkelingsniveau is het belangrijk om activiteiten aan te bieden die aansluiten bij hun vaardigheden en tempo, zoals eenvoudige spelvormen of extra begeleiding bij groepsactiviteiten.</p>	<p>Kinderopvang Plus Dikkertje Dap in Rotterdam gebruikt een eigen programma, namelijk Plus in het kwadraat voor de 2-4 groepen. Uitgangspunt van de methodiek is competentie vergrotend werken, met als 3 hoofdcomponenten: dag routine, inrichting en technieken.</p>

Aangepast aanbod

Toelichting
<p>Door routines en dagstructuur aan te passen kan beter aangesloten worden op de behoeftes van kinderen. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van pictogrammen om activiteiten visueel te ondersteunen en zo meer duidelijkheid te bieden. Ook draagt het inzetten van sensomotorische materialen bij aan het beter betrekken van kinderen met verschillende leer- en ontwikkelbehoeften en daarbij hun zintuiglijke ontwikkeling te stimuleren.</p>

Aangepaste inrichting

Toelichting
<p>Een doordachte inrichting met flexibele en ergonomische meubels zorgt ervoor dat alle kinderen, ongeacht hun behoeften, zich veilig en comfortabel voelen. Denk aan rustige hoekjes voor prikkelgevoelige kinderen en voldoende bewegingsruimte en materialen die aansluiten bij diverse sensorische en motorische vaardigheden. Ook gaat dit over eventuele aanpassingen in de inrichting voor kinderen met een fysieke ondersteuningsbehoefte.</p>

Heterogene groepen

Toelichting	Voorbeelden
<p>Kinderen met verschillende ontwikkelingsniveaus of ondersteuningsbehoeften worden samen opgevangen in één groep. Het werken in heterogene groepen stimuleert sociale interactie en biedt kinderen kansen om van elkaar te leren. Dit bevordert inclusie en samenhang (Sardes en CED-groep, 2007). Binnen de heterogene groep moet er ruimte worden gemaakt voor individuele ontwikkeling en ondersteuning, door differentiatie in het aanbod en mogelijkheden voor individuele ondersteuning.</p> <p>Het plaatsen van kinderen met extra ondersteuningsbehoeften in reguliere groepen kan een ontwrichtend effect hebben op de groep en leiden tot een verzwaring van de werkdruk voor de pedagogisch professionals. Het is daarom van belang dat er wordt gefaciliteerd in tijd en structurele middelen (in personeel, aanbod etc.) om heterogene groepen succesvol te maken¹.</p>	<p>Kinderopvang Plus SKO in Oldebroek werkt met heterogene groepen.</p>

Hybride groepen

Toelichting	Voorbeelden
<p>De groep wordt begeleid door een pedagogisch professional samen met een specialist van een zorgorganisatie. Hierdoor is er meer expertise op de groep en vindt kennisuitwisseling plaats tussen de pedagogisch medewerker(s) en specialist (zie ook <i>Professionals</i>). Werken met hybride groepen vraagt wel om specifieke afspraken rondom financiering en wetgeving (zie <i>Financiering</i> en <i>Wet- en regelgeving</i>). Uit de evaluatie van de plusvoorzieningen in Amsterdam blijkt dat verschillende professionals voorzichtig enthousiast zijn over hybride groepen. Er wordt aangegeven dat deze vorm meerwaarde heeft voor de ondersteuning van kinderen en zorgt voor interactie en kennisoverdracht tussen de medewerkers².</p>	<p>Swazoom Kinderopvang, Amsterdam: Eén Plus groep met een regulier VE-programma, met maximaal 10 peuters per dag, onder begeleiding van twee gespecialiseerde pedagogisch professionals. Daarnaast zijn er Plus Plus groepen met maximaal 6 peuters per dag, onder begeleiding van twee gespecialiseerde pedagogisch professionals.</p>

¹ Synhaeve, M., Berkhout, B., Verbeek, W., Bakker, A.-F., & Hakkennes, T. (2023). *Druk op de keten*. In *Druk op de Keten* | Rapport. <https://www.berenschot.nl/media/jnmdfo5j/rapport-druk-op-de-keten-berenschot.pdf>

² Edgar. (2024, 9 september). *Plusvoorzieningen in de kinderopvang*. Kohnstamm Instituut. <https://kohnstammstituut.nl/rapport/plusvoorzieningen-in-de-kinderopvang/>

Homogene groepen

Toelichting	Voorbeelden
<p>De groep bestaat alleen uit kinderen met extra ondersteuningsbehoeften. Voordeel van deze vorm is dat op deze groepen vooral gespecialiseerde professionals ingezet kunnen worden, waardoor er meer expertise beschikbaar is. Denk bijvoorbeeld aan een buitenschoolse opvang, gekoppeld aan een so/sbo-school met alleen kinderen van deze school. Dat biedt voordelen omdat activiteiten en begeleiding beter kunnen worden afgestemd op de specifieke behoeften van de kinderen. Ook kan meer gerichte ondersteuning en ontwikkelingsstimulering geboden worden. Tegelijk is er minder sprake van diversiteit, wat de sociale ontwikkeling van kinderen kan beperken¹. In de leeftijdsgroep 0-4 jaar kunnen de ondersteuningsbehoeften juist diverser zijn. Hier kan het een grotere uitdaging zijn om kinderen de ondersteuning te bieden die nodig is. Ook hier geldt dat er op een homogene groep meer aandacht kan zijn voor een ondersteuning die aansluit bij de verschillende behoeften. Vaak is hier ook inzet van specialisten nodig, op de groep dan wel adviserend.</p> <p>De keuze voor een heterogene of homogene groepen hangt samen met de behoefte van ouders en de ondersteuningsbehoeften van hun kind. Zo blijkt bijvoorbeeld dat voor ouders met een kind in het sbo geldt dat er een grote groep is die speciale opvang bij de school wenst, maar dat een ongeveer even grote groep het liefst reguliere bso in de wijk wil (voorkeur voor heterogene groepen)². Voor leerlingen uit het so, die meestal zwaardere beperkingen hebben, met name bij cluster 3, geldt dat hun ouders het liefst speciale opvang bij de school willen. Ook in cluster 4 gaat het meestal om speciale opvang (of een behandelinstelling). Voor cluster 2-leerlingen geldt dat degenen met spraaktaalproblemen vaak wel in reguliere bso op hun plek zijn, maar dove kinderen niet.</p>	<p>NSO+ - SKSG en Cosis in Groningen: kinderen van een so (cluster 3) school kunnen op deze school gebruikmaken van een naschools opvangaanbod waarbij pedagogisch professionals en zorgmedewerkers samen op de groep staan.</p>

¹ Westerbeek, K., Duijnhouwer, V., Greven, L., & Rietveld, E. (2007). *Buitenschoolse opvang voor kinderen met een beperking: Behoeften, aanbod, knelpunten en successen*. Sardes/CED-Groep.

² Jepma, I., & Westerbeek, K., met medewerking van Rietveld, E. (2008). *Buitenschoolse opvang voor kinderen met een beperking: Een nadere inventarisatie*. Sardes.

Coaching en advies

Toelichting

Er is intensievere coaching en begeleiding voor de professionals op de groep, om beter aan te sluiten op de specifieke zorgbehoeften van kinderen. De coach kan tips geven, meewerken op de groep maar ook door 'modelling' laten zien hoe er het beste op bepaald gedrag gereageerd kan worden. Dit draagt bij aan de kwaliteit van het handelen op de groep. Deze coaching kan uitgevoerd worden door de pedagogisch coach, maar ook door gespecialiseerde medewerkers van bijvoorbeeld een zorgorganisatie. Lees hierover meer in het hoofdstuk *Professionals*.

Uitdagingen en oplossingsrichtingen

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Het is een uitdaging om het VVE-programma te blijven bieden volgens afspraak met de gemeente (voorwaarden subsidie) als er in de VVE-groep veel kinderen zijn die extra ondersteuning vragen</p>	<p>De behoefte van kinderen die intensieve zorg of aandacht nodig hebben, kan het lastig maken om aan de voorwaarden van het gesubsidieerde VVE-programma te voldoen. Vaak hebben deze kinderen extra aandacht en soms één-op-één-begeleiding nodig. Dit heeft ook impact op de rest van de groep.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een extra professional op de groep (zie componenten), waardoor er extra handen zijn om toch het reguliere programma te draaien. • Een duidelijke verdeling tussen de medewerkers voor de ondersteuning van kinderen met een VVE-indicatie en kinderen met extra ondersteuningsvragen. • Werken met aparte groepen of dagdelen, eventueel met een VVE-aanbod, om intensievere begeleiding te bieden.
<p>Complexe groepsdynamiek</p>	<p>Zowel bij heterogene groepen als homogene groepen kan er sprake zijn van diverse niveaus en behoeften van kinderen in één groep. Dit geeft een complexe groepsdynamiek, waardoor differentiatie en flexibele begeleiding nodig is.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet van extra coaching en advies van de pedagogisch coach en/of een specialist. • Gerichte training van de professionals.
<p>Administratieve en financiële uitdagingen bij heterogene groepen</p>	<p>Het combineren van kinderen met en zonder ondersteuningsbehoefte in dezelfde groep kan complex zijn door financierings- en administratieve eisen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Zie Financiering</i>

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Risico op segregatie bij het werken met groepen met alleen kinderen met extra ondersteuningsbehoeften (homogene groepen)</p>	<p>Het clusteren van kinderen met bepaalde zorgvragen kan leiden tot segregatie en beperkte interactie met andere kinderen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bekijk de mogelijkheden om ook met een homogene groep bij reguliere opvanggroepen aan te sluiten, bijvoorbeeld tijdens het buitenspelen. • Kan met de gemeente en betrokken organisaties afgesproken worden dat homogene groepen met kinderen met een ondersteuningsbehoefte altijd gehuisvest moeten zijn in een pand waar ook reguliere kinderopvang gehuisvest zit. Op deze manier is samenwerking en uitwisseling mogelijk.
<p>Onvoldoende tijd voor coaching en ondersteuning van de professionals</p>	<p>Professionals hebben vaak weinig tijd, gelegenheid of middelen om coaching te ontvangen en dit in hun dagelijkse werk toe te passen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Structurele tijd inplannen voor coaching en reflectie binnen het werkrooster. • Wellicht kan de extra professional op de groep hieraan bijdragen, bijvoorbeeld doordat deze bijvoorbeeld taken kan overnemen van de vaste professional, waardoor deze tijd heeft voor een gesprek met de coach).
<p>Zorgmedewerkers tellen niet mee in de BKR</p>	<p>Zie <i>Professionals</i></p>	

Professionals

De professional op de groep is één van de belangrijkste succesfactoren om te komen tot goed afgestemde inclusieve kinderopvang. Deze professional moet beschikken over de nodige kennis en ervaring om een veilige, stimulerende en ondersteunende omgeving te bieden voor deze kinderen waardoor ze voldoende ondersteund worden om zich te kunnen ontwikkelen.

Ook het uitbreiden van het aantal professionals op de groep kan meerwaarde hebben.

Algemene voorwaarden en kwaliteitseisen voor de inzet van professionals in de kinderopvang, zijn vastgelegd in de Wet Kinderopvang (Wko). Om inclusieve kinderopvang te bieden is vaak aanvullende expertise en/of inzet nodig. In de praktijk van de kinderopvang zien we verschillende mogelijkheden om dit te doen. In dit hoofdstuk wordt dit, aan de hand van de verschillende componenten, geconcretiseerd, indien mogelijk aangevuld met een voorbeeld uit de praktijk.

ONDERWERPEN

→ Componenten

- (Gespecialiseerde/extra) professionals
- Ondersteuning op de groep
- Competenties
- Werkverband

→ Uitdagingen en oplossingsrichtingen

Componenten

Voor een passende inzet van professionals, die recht doet aan de behoeften van kinderen, maar ook aan de kennis en behoeften van de professionals, zijn er verschillende constructies mogelijk:

Gespecialiseerde/extra professionals

Toelichting	Voorbeelden
<p>Inzet van regulier opgeleide kinderopvangprofessionals</p> <p>De passende opvang wordt geboden door pedagogisch professionals, opgeleid om in de reguliere kinderopvang te kunnen werken (mbo-geschoold). Deze professionals zien het als een uitdaging om zich in te zetten voor kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Wel hebben ze mogelijk ondersteuning nodig, zoals coaching of scholing (zie hieronder).</p>	<p>Gemeente Arnhem: Op alle peuteropvang locaties werken mbo-geschoolde professionals. Indien nodig kan ondersteuning ingezet worden door de coach passende kinderopvang, een derde professional, een ambulant begeleider passende kinderopvang of de professionals kunnen extra kind-gebonden taakuren krijgen.</p>
<p>Inzet van hoger opgeleide professionals op de groep</p> <p>De inzet van hoger (meestal hbo) opgeleid personeel kan zowel naast of in plaats van de inzet van mbo-geschoolde professionals. Een mix van professionals van mbo en hbo kan goed werken, vooral doordat ze elkaar versterken. Hoe dit wordt ingezet hangt samen met de ondersteuningsbehoefte en begeleidingsvraag van kinderen.</p>	<p>Helikoptergroep, Stichting Kinderopvang Haarlemmermeer: Op deze peutergroep werkt een pedagogisch medewerker (VE geschoold)samen met een orthopedagogisch medewerker van MOC 't Kabouterhuis)</p>

(Gespecialiseerde/extra) professionals

Toelichting	Voorbeelden
<p>Inzet van gespecialiseerde professionals op de groep</p> <p>Op de groep werken professionals met specialistische kennis, bijvoorbeeld met expertise op het gebied van ontwikkelingsproblematiek of medische/fysieke ondersteuningsbehoeften. Dit kan bijvoorbeeld gaan om pedagogisch professionals met extra opleidingen of SKJ-registratie. Ook kan een gedragskundige, pedagogisch coach of pedagoog in dienst bij de opvangorganisatie, (tijdelijk) worden ingezet als pedagogisch medewerker op de groep.</p> <p>De inzet van gespecialiseerd personeel kan zowel naast de inzet van mbo-geschoold personeel of in plaats van het mbo-geschoold personeel.</p>	<p>KION, inzet van een Ambulant Pedagogisch Professional (APM). Door de inzet van de APM'er is er extra expertise binnen de kinderopvang aanwezig. De opgedane ervaring met deze functie onderstreept het belang van matching en vertrouwen tussen APM'ers en pedagogisch professionals, en toont de spilfunctie van de APM'er. Ook is een laagdrempelige inzet van de APM'er van belang. Zie voor meer informatie deze factsheet over de inzet van de APM'er bij KION.</p> <p>SDK Kiem, bso+, Dordrecht: Op de groep staat jeugdzorgpersoneel met aanvullend de juiste kinderopvangkwalificaties (en ook eerdere ervaring in de kinderopvang).</p>
<p>Inzet van gespecialiseerde professionals op de groep</p> <p>Op de kinderopvanggroep worden zorgmedewerkers ingezet. Er is dan sprake van een combinatie van pedagogisch professionals in dienst bij een opvangorganisatie en pedagogisch professionals in dienst bij een zorgorganisatie. De zorgmedewerkers hebben de kennis van een specifieke doelgroep, bijvoorbeeld kinderen die medische of fysieke ondersteuning nodig hebben.</p>	<p>Kindcentrum de Kroevendonk: Er wordt gebruik gemaakt van de inzet van professionals uit organisaties gespecialiseerd in syndroom van Down. Ook is er in het kindcentrum een zorggroep Wij Samen gehuisvest. Zij kunnen begeleiding geven aan kinderen op de groep of meedenken over wat nodig is.</p> <p>Bso+ en Peuter+ - Kinderopvang Dichtbij: Op bso plus Obelix in Culemborg werkt, naast de pedagogisch professional van Dichtbij en een jeugdhulpverlener van "De Jonge Ontdekkers".</p>

(Gespecialiseerde/extra) professionals

Toelichting	Voorbeelden
<p data-bbox="214 365 787 396">Inzet van een extra professional op de groep</p> <p data-bbox="214 439 1600 511">Er kan tijdelijk of structureel een extra professional op de reguliere groep ingezet worden, waardoor de BKR verkleind wordt (zie ook Aanbod). Dit kan bijvoorbeeld door inzet van:</p> <ul data-bbox="214 519 1658 868" style="list-style-type: none"><li data-bbox="214 519 1595 629">• Pedagogisch professional zonder specifieke kennis, opleiding of ervaring. Deze professional biedt extra handen op de groep om de vaste medewerkers te ontlasten of hen de ruimte te bieden kinderen individuele ondersteuning te bieden.<li data-bbox="214 638 1658 748">• Pedagogisch professional, met specifieke kennis, opleiding of ervaring, wordt ingezet als extra medewerker. Het gaat om een gerichte afgebakende inzet, gekoppeld aan een plan en periode. Dit kan gaan om een ondersteuning gericht op de pedagogisch professional(s) of gericht op een individueel kind.<li data-bbox="214 756 1549 868">• Inzet van (zorg)specialisten van buiten de eigen organisatie als extra medewerker. Denk hierbij aan medewerkers van een zorginstelling, maar ook aan eerstelijnszorgprofessionals zoals logopedisten, fysiotherapeuten en ergotherapeuten.	<p data-bbox="1709 439 2313 591">Kindcentrum de Kroevendonk in Roosendaal: Minimaal drie dagen per week is er, verdeeld over twee groepen, een extra professional aanwezig.</p> <p data-bbox="1709 638 2313 868">Stichting PAS en Gemeente Arnhem: De gemeente faciliteert de inzet van een derde professional op de groep, op aanvraag door de kinderopvangorganisatie, als er sprake is van een “zware” groep of een individueel kind met een ondersteuningsbehoefte.</p>

Ondersteuning op de groep

Toelichting	Voorbeelden
<p>Groepshulp</p> <p>De inzet van een groepshulp die ondersteunende werkzaamheden kan doen zoals huishoudelijke en licht verzorgende taken kan uitvoeren, waardoor de professionals ontlast worden en zich meer kunnen richten op de (begeleiding van) de kinderen.</p>	
<p>Coaching op de groep door de pedagogisch coach of interne specialist</p> <p>Ondersteuning door middel van extra pedagogische coaching, wat onderdeel is van de reguliere ondersteuningsstructuur. De coach heeft en neemt meer tijd om aandacht te besteden aan de kinderen met extra ondersteuningsbehoefte en om mee te kijken met het handelen en de interactie tussen de professionals en de kinderen. Hierbij is het mogelijk dat de coach alleen als 'adviseur' fungeert, maar de coach kan soms ook als meewerkend professional worden ingezet en echt op de groep meedraaien.</p> <p>Ook kan de organisatie, ter versterking van de interne ondersteuningsstructuur, specialisten in dienst hebben zoals een pedagoog, die meer gespecialiseerde kennis heeft.</p>	<p>Bso+ en Peuter+ - Kinderopvang Dichtbij: De pedagoog, werkzaam bij Dichtbij, maakt samen met de professionals een plan van aanpak, adviseert ouders welke hulp het beste past bij het kind. Ook heeft de pedagoog de contacten met de externe specialisten en organisaties zoals het sociaal team en de consultatiebureau. Inzet pedagoog bij Dichtbij Kinderopvang.</p> <p>Kindcentrum de Kroevendonk in Roosendaal: Er is extra inzet van een pedagogisch coach, die echt meedraait op de groep en niet alleen af en toe langs komt.</p>

Ondersteuning op de groep

Toelichting	Voorbeelden
<p>Coaching op de groep door gespecialiseerde professionals</p> <p>Ambulante inzet van professionals met gespecialiseerde kennis, bijvoorbeeld een team van professionals die op hulpvraag kunnen worden ingezet.</p>	<p>Vliegende Brigade - SWV de Meerij en partners in 's Hertogenbosch: In de gemeente 's-Hertogenbosch is de Vliegende Brigade actief. Dit is een multidisciplinair team dat ondersteuning biedt aan de professionals van alle kinderopvang, peuterarrangement (2-4 jaar) en buitenschoolse opvang (4-13 jaar) en kan worden ingeschakeld bij hulpvragen op het gebied van taal-spraakontwikkeling, gedrag pedagogisch handelen en groepsdynamica. Het team kan worden ingezet voor observatie, analyse, lichte diagnostiek en handelingsadvies op locatie.</p> <p>De Vliegende Brigade is een initiatief van Compasnul13, Samenwerkingsverband Primair Onderwijs de Meerij, Cello, Koraal, Kentalis, Kanteel Kinderopvang en Mee.</p> <p>Flyer vliegende brigade Den Bosch</p>
<p>Scholing door specialisten</p> <p>Extra scholing voor de professionals, gericht op een specifieke pedagogische aanpak of interactievaardigheden (denk aan Positive Behavioral Support (PBS), Gordon training, Mediation Intervention for Sensitizing Caregivers (MISC), veilige hechting, omgaan met gebarentaal, enz.). Ook kan scholing gericht zijn op kennis over bijzonder gedrag of ontwikkelingsproblematiek.</p>	<p>Kindcentrum de Kroevendonk in Roosendaal: Minimaal 2x per jaar zijn er visiebijeenkomsten met het hele kindcentrum (opvang, onderwijs, zorg). Dit draagt bij aan ontwikkeling en borging van een breed gedragen visie op inclusie. Professionals kunnen zo ook van en met elkaar leren.</p>

Competenties

Naast een voldoende opleidingsniveau, zijn aanvullende competenties van belang, die bijdragen aan de ontwikkeling en het welzijn van kinderen en de effectiviteit van het aanbod. De volgende kenmerken zijn van belang:

Kind- en oudergebonden competenties:

- Affiniteit met de doelgroep
- Kunnen omgaan met diversiteit
- Intrinsieke motivatie met de doelgroep te werken en hierin uitdaging zien
- De ontwikkelingsmogelijkheden van een kind kunnen zien
- Goede omgang met de ouders, ouders zien als partner in opvoeding
- Vertrouwensrelatie opbouwen met kind en ouders

Professionele houding:

- Actief kennis en vaardigheden ontwikkelen
- Gericht op samenwerken, zowel binnen als buiten de organisatie
- Kunnen reflecteren op eigen handelen en open staan voor feedback
- Bewust van hun eigen rol en bijdrage aan de maatschappelijke functie van kinderopvang
- Eigen grenzen kennen en hulp vragen wanneer dat nodig is

Vaardigheden:

- Communicatief sterk
- Stressbestendig en flexibel
- Geduldig

Kennis van de kinderlijke ontwikkeling:

- Kijken vanuit een ontwikkelingsgerichte blik: Wat heeft dit kind nodig (behoefte) en welke mogelijkheden heeft het kind
- Kennis van de reguliere en afwijkende ontwikkeling

Omgaan met opvallend gedrag:

- Herkennen van opvallend gedrag
- Begrijpen wat een kind nodig heeft
- Een passende aanpak inzetten

Kennis van het beschikbare ondersteunende aanbod:

- Kennis van de lokale sociale kaart en zorgpaden

Werkverband

De professional(s) kunnen op verschillende manieren verbonden zijn aan de opvanggroep waar ze werken:

- Op basis van een dienstverband bij de kinderopvanginstelling
- Op basis van een dienstverband binnen de zorg- of onderwijsinstelling
- Op basis van tijdelijke detachering aan de kinderopvang

Kindcentrum de Kroevendonk in Roosendaal heeft in een infographic uitgewerkt welke 8 vaardigheden de professionals moeten hebben om te kunnen werken in dit inclusieve kindcentrum.

Uitdagingen en oplossingsrichtingen

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Borging van verworven kennis en vaardigheden door middel van professionalisering lukt onvoldoende</p>	<p>Om opgedane kennis en vaardigheden in te laten slijten en te borgen, moet professionalisering vervolg krijgen door middel van herhaling en aanvullende professionalisering ten behoeve van verdieping.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Meerjaren-scholingsplan professionalisering (planning en budget) • Plan voor professionalisering nieuwe professionals • Herhaling en verdieping van opgedane kennis en vaardigheden opnemen in coachingsplan • Intervisie voor de professionals • Meekijken/meedraaien van de pedagogisch coach • Tijd maken voor casusbesprekingen
<p>Inzet van HBO-geschoolde of gespecialiseerde professionals is kosten verhogend</p>	<p>De hogere kosten moeten gedekt worden door voldoende inkomsten</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeentelijke subsidie • Extra investering vanuit de kinderopvangorganisatie • Hogere ouderbijdrage
<p>Passend leiderschap: Omdat passende kinderopvang niet binnen algemeen bepaalde kaders uitgevoerd wordt, vraagt dit van de organisatie en het management een duidelijke en realistische visie, innovatiekracht en inclusief denken.</p>	<p>Bestuur en leidinggevenden moeten samenwerking zoeken en aanjagen, verbinden en innoveren.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dit vraagt inspirerend en inclusief leiderschap, waarbij de professionals (in woord en daad) ervaren dat ze door het management gemotiveerd, gefaciliteerd én gesteund worden, vanuit veiligheid en vertrouwen. • Ook de pedagogisch coach kan hierin een rol spelen: door verbindende factor te zijn tussen management en werkvloer.

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Inzet van jeugdzorgprofessionals die niet in dienst zijn van de kinderopvangorganisatie kan knelpunten geven op het gebied van wet- en regelgeving, financiering en taakafbakening.</p>	<p>Er zijn knelpunten t.a.v.:</p> <p><u>Wet- en regelgeving:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - VOG-eisen: Jeugdzorgprofessionals die in de kinderopvang werken, moeten voldoen aan strengere VOG-eisen dan professionals in andere sectoren. Dit geldt ook voor professionals die slechts af en toe op een groep werken, bijvoorbeeld in het kader van coaching on the job of advisering. - Definitie beroepskracht: De wet kinderopvang is strikt over de definitie van een beroepskracht. Het inzetten van een jeugdzorgmedewerker op een groep kan leiden tot conflicten over de beroepskracht/kind ratio (BKR) omdat deze professional niet meetelt in de BKR.. - Delen van informatie: Het delen van informatie tussen kinderopvang en jeugdzorg kan problematisch zijn vanwege de AVG en de Jeugdwet, vooral als ouders niet meewerken aan de samenwerking. <p><u>Financiering:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Bekostiging bijscholing: De registratie van jeugdhulpmedewerkers vereist constante bijscholing. De vraag is wie deze bijscholing bekostigt wanneer een medewerker in de kinderopvang werkt. <p><u>Taakafbakening:</u></p> <p>De rol en taken van de jeugdzorgmedewerker naast de pedagogisch medewerker moet duidelijk worden afgebakend, met inachtneming van de taken en verantwoordelijkheden van de pedagogisch medewerkers.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Elke professional die op de groep werkt of daar regelmatig komt, heeft een VOG. • Maak, in het kader van de samenwerking, goede afspraken en leg deze vast, zoals over het delen van privacygevoelige informatie en het wel of niet kunnen en mogen inzien van kindgegevens. • Houdt er rekening mee dat de inzet van de jeugdzorgprofessional niet meetelt voor de BKR. • Neem als uitgangspunt dat SAMEN wordt gewerkt voor het kind. Dan is onderscheid en afbakening minder aan de orde.

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Personeelskrapte</p>	<p>Door de personeelskrapte kan het lastig zijn om voldoende gekwalificeerd personeel te vinden. Daarbij kan ook de continuïteit in personele inzet in het gedrang komen, wat juist zo belangrijk is voor de doelgroepkinderen (veiligheid, continuïteit).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De mate waarin geschikte professionals beschikbaar zijn, kan van invloed zijn op de vorm van de uitvoering van passende kinderopvang. Hbo'ers zijn zeker een meerwaarde, maar persoonlijke kwaliteiten en zorg voor een goede coaching kunnen ook mbo-ers in hun kracht zetten. Als er geen hbo'ers zijn die op de groep ingezet kunnen worden, dan kan het de keuze zijn om wel alleen mbo-geschoolde professionals in te zetten en hen daarbij ondersteuning te bieden door een hbo-geschoolde adviseur, zoals in de vorm van een coach die beschikbaar is voor advies als daar behoefte aan is. • Maar ook: extra personeel is niet overal een oplossing voor. Juist omdat dit vaak ook een probleem elders in de keten oplevert. Met andere woorden: kijk ook naar interventies zonder extra fte (of met zo min mogelijk extra fte).

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Hoge werkdruk</p>	<p>Het uitvoeren van inclusieve kinderopvang biedt professionals aan de ene kant uitdaging, maar daarbij ook extra druk en belasting. Omdat continuïteit en borging belangrijk bijdraagt aan de kwaliteit van de opvang, is het nodig oog te hebben voor het binden en boeien van de professionals.</p> <p>We kunnen leren van de ervaringen van het passend onderwijs: Vanuit de evaluatie passend onderwijs (2020) weten we dat leerkrachten een hoge werkdruk ervaren, voortkomend uit complexe leerlingproblematiek en onvoldoende ondersteuning. Aanbeveling is om te investeren in de toerusting en facilitering van leraren, wat de werkdruk zal verlagen en de kwaliteit van de ondersteuning zal verbeteren.</p>	<p>Maatregelen kunnen zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Passende functiewaardering en inschaling • Niet-groepsgebonden uren • Tijd en gelegenheid faciliteren voor administratie en verslag, (casus)overleg en afstemming. • Professionals beschermen en hun grenzen bewaken • Professionalisering en onderhouden van de opgedane kennis en vaardigheden • Professionals inbreng geven en betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering van de organisatievisie op passende/inclusieve kinderopvang • Ruimte en tijd geven voor intervisie • Aandacht voor de professional ten aanzien van de mate van stress, werkdruk en overbelasting. Hierbij tijdig ingrijpen. • Van werkvloer tot management wordt uitgedragen en gevoeld dat het samen wordt gedaan <p>Hierbij geldt dat niet elke professional geschikt is voor het uitvoeren van passende kinderopvang. Wees duidelijk over de voorwaarden en verwachtingen. Kies voor de medewerker die duidelijk enthousiast is om met de doelgroep aan het werk te gaan. (zie ook: <i>Kwaliteiten van professionals</i>)</p>

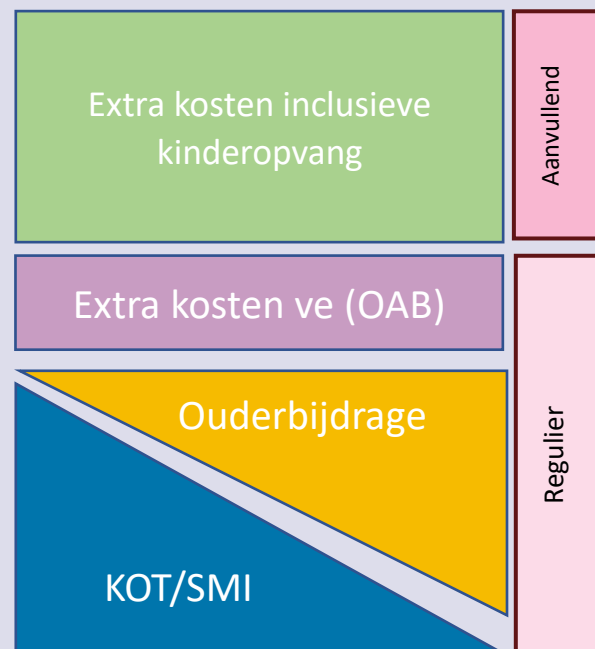
Financiering

De financieringsbasis voor kinderopvang is de kinderopvangtoeslag (kot). Werkende of studerende ouders hebben recht op kinderopvangtoeslag, zodat zij kunnen werken. Kot werkt op basis van een maximum uurprijs die jaarlijks wordt vastgesteld door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dit tarief is afhankelijk van de leeftijd van het kind en het type opvang (bijvoorbeeld dagopvang of buitenschoolse opvang). De overheid betaalt daarmee een deel van de kosten van kinderopvang. De hoogte van het bedrag (kot) hangt af van het inkomen van de ouder(s). Er is echter ook een groep kinderen waarvan ouders geen recht hebben op kot, maar waarbij wel sprake is van een opvangbehoefte. Bijvoorbeeld wanneer ouders (langdurig) ziek zijn en de thuissituatie moet worden ontlast, wanneer ouders re-integreren of wanneer kinderopvang kinderen betere ontwikkelkansen biedt.

Om kinderopvang, en ook inclusieve vormen van kinderopvang, toegankelijk en betaalbaar te maken voor ieder gezin is het nodig om de financiering van de reguliere kinderopvang goed in te richten. De gemeente heeft hier een aantal financiële instrumenten voor (in te zetten afhankelijk van de doelgroep), zoals SMI, Artikel 1.13, oab-middelen en Asschermiddelen.

Wanneer aanpassingen aan de reguliere kinderopvangsetting nodig zijn om kinderen een passend aanbod te bieden met een hogere kostprijs, dan volstaat de maximum kotprijs niet altijd en is aanvullende financiering nodig.

Op de volgende pagina's geven we mogelijke financieringsbronnen voor de reguliere en aanvullende kosten van kinderopvang weer, samen met een aantal overwegingen.

ONDERWERPEN

→ Financieringsbronnen en overwegingen

- Kinderopvangtoeslag (kot)
- Artikel 1.13 Wko
- Sociaal medische indicatie voor kinderopvang (SMI)
- Asschermiddelen (decentrale uitkering)
- Gemeentelijk onderwijsachterstandenbudget
- Jeugdwet
- Wlz
- Zvw
- Algemene gemeentelijke middelen uit het gemeentefonds
- Wmo
- Incidentele financiering

→ Financieringswijzen

Kinderopvangtoeslag (kot)

Kinderopvangtoeslag is een financiële bijdrage van de Nederlandse overheid om werkende of studerende ouders te ondersteunen bij de kosten van kinderopvang. Het doel is ouders te helpen werk en zorg te combineren en de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. De hoogte van de toeslag hangt af van het inkomen, het aantal kinderen, het soort opvang en het uurtarief van de opvang. Aanvragen kan via de Dienst Toeslagen en een contract met een geregistreerde opvanglocatie is vereist.

Doelgroep:

Kinderen van ouders met recht op kot (beide ouders werken of studeren)

Verantwoordelijk:

Ouders

Financiering van:

Reguliere kinderopvangkosten

Artikel 1.13 Wko

De gemeente mag voor een aantal specifieke groepen de eigen bijdrage tot aan de wettelijk vastgestelde maximum uurprijs vergoeden. Ouders moeten in alle gevallen zelf het verschil tussen de maximum uurprijs en het uurtarief van de kinderopvangorganisatie betalen.

Doelgroep:

De doelgroepen hiervoor zijn specifiek gericht op scholing en re-integratie. Hieronder vallen scholieren en studenten die een erkende opleiding volgen, en personen met recht op bijstand die een traject naar werk volgen (bijvoorbeeld gedeeltelijk arbeidsongeschikten of nabestaanden).

Verantwoordelijk:

Gemeenten

Financiering van:

Reguliere kinderopvangkosten

Sociaal medische indicatie voor kinderopvang (SMI)

Met een SMI kunnen gemeenten gezinnen, die geen recht op kinderopvangtoeslag, (tijdelijk) ontlasten door een tegemoetkoming in de kosten van kinderopvang te bieden. Het gaat om een tijdelijke noodmaatregel, omdat andere voorzieningen, zoals peuter-opvang of VVE, niet toereikend zijn. Gemeenten zijn vrij om invulling te geven aan SMI.

Doelgroep:

Kinderen (0-12 jaar) uit gezinnen zonder recht op kinderopvangtoeslag, die door sociale of medische problemen in een kwetsbare positie verkeren, zoals bij een beperking van de ouder(s), een crisissituatie of een ongezond opvoedklimaat (Bron: VNG).

Verantwoordelijk:

Gemeenten

Financiering van:

Reguliere kinderopvangkosten

Asschermiddelen (decentrale uitkering)

Asschermiddelen zijn bedoeld voor het toegankelijk houden van de peuteropvang voor ouders die niet in aanmerking komen voor kot, SMI of een ve-aanbod. Met deze middelen kan de gemeente deze ouders de mogelijkheid bieden om gebruik te maken van de voorschoolse opvang. Vaak geldt dat ook deze ouders, net als ouders met recht op kot, nog een inkomensafhankelijke bijdrage betalen voor de voorschoolse opvang.

De Asschermiddelen worden uitgekeerd door middel van een decentrale uitkering. Er hoeft geen verantwoording te worden afgelegd aan het Rijk.

Doelgroep:

Ouders die niet in aanmerking komen voor kot, SMI of een ve-aanbod.

Verantwoordelijk:

Gemeenten

Financiering van:

Reguliere kinderopvangkosten

Gemeentelijk onderwijsachterstandenbudget

Gemeenten krijgen van het Rijk jaarlijks een onderwijsachterstandenbudget, gebaseerd op het aantal doelgroepkinderen in een gemeente. Deze middelen zet de gemeente in ter bevordering van gelijke onderwijskansen voor kinderen met een risico op onderwijsachterstanden (doelgroepkinderen). Het grootste gedeelte van deze middelen wordt gebruikt voor een voldoende gespreid en kwalitatief goed aanbod van voorschoolse educatie voor doelgroepeuters van 2,5 tot 4 jaar oud.

Er zijn gemeenten waar ook oab-middelen gedeeltelijk worden ingezet voor inclusieve kinderopvang. Gemeenten hebben beleidsvrijheid om zelf de doelgroep te definiëren.

Doelgroep:

Kinderen met een risico op onderwijsachterstanden, zie GOAB.

Verantwoordelijk:

Gemeenten

Financiering van:

Ve en evt. aanvullende kosten inclusieve kinderopvang

Toelichting

Er zijn gemeenten die oab-middelen inzetten voor de financiering van een passend kinderopvangaanbod. Het is wel de vraag of dat rechtmatig is. Een stelregel is dat de financiering met oab-middelen alleen mogelijk is als de inzet gericht is op het versterken van ve-kwaliteit op de groepen en/of het bijdragen aan het verminderen van (risico op) onderwijs-/taalachterstanden bij peuters met een indicatie. Zie hiervoor ook de [Handreiking bekostiging voorschoolse educatie van het GOAB](#) (pag. 23) en de [handreiking Inzet GOAB-middelen 2023-2026](#).

Voordelen oab-middelen

- Overlap tussen doelgroep oab en inclusieve kinderopvang, oab-middelen kunnen gedeeltelijk een rol spelen (bijv. kwaliteitsverbetering voorschool dmv scholing en coaching, door vroegsignalering)

Nadelen oab-middelen

- Middelen zijn specifiek bedoeld voor doelgroep met (risico op) onderwijsachterstanden, niet altijd passend voor kinderen met zorgbehoeften

Jeugdwet

De verantwoordelijkheid voor jeugdhulp ligt bij gemeenten op basis van de Jeugdwet. Het doel van deze wet is ervoor te zorgen dat kinderen gezond en veilig opgroeien en zich optimaal kunnen ontwikkelen. Dit omvat onder andere preventieve maatregelen en het bieden van jeugdhulp.

Voor de financiering van jeugdhulp kunnen gemeenten zorgaanbieders rechtstreeks betalen voor zorg in natura, of ze kunnen zorg toekennen via een persoonsgebonden budget (PGB) via de Sociale Verzekeringsbank (SVB) waarmee een ouder zelf zorg, verpleging of hulp en ondersteuning voor een kind kan inkopen.

Gemeenten hebben de vrijheid om zelf te bepalen hoe zij het jeugdhulpbeleid vormgeven, waardoor iedere gemeente een aanpak kiest die aansluit bij de lokale situatie en eigen visie. Jeugdhulpmiddelen kunnen een rol spelen in de financiering van inclusieve kinderopvang (zie toelichting en voorbeelden). Gezien de grote tekorten op jeugdhulp kunnen gemeenten hierin verschillende afwegingen maken.

Doelgroep:

Kinderen en jongeren tot en met 18 jaar die zorg nodig hebben.

Verantwoordelijk:

Gemeenten (uitvoering bij inkoop jeugdzorgregio)

Financiering van:

Zorg en evt. aanvullende kosten inclusieve kinderopvang

Toelichting

Gemeenten ontvangen geen jeugdhulpmiddelen om reguliere kinderopvang en buitenschoolse opvang te bekostigen, opvang valt dus niet onder de Jeugdwet. De VNG heeft dit expliciet opgenomen in de [modelverordening Jeugdwet](#). Jeugdhulpbudget is namelijk bedoeld voor kinderen met een hulp- of zorgvraag en niet voor een reguliere opvangvraag. Bij de inzet van jeugdhulpbudget wordt inclusieve kinderopvang afhankelijk van een zorgindicatie, terwijl het uitgangspunt juist zou moeten zijn dat alle kinderen, met en zonder ondersteuningsbehoefte, gelijke toegang hebben tot kinderopvang. Toch zetten sommige gemeenten het jeugdhulpbudget in voor de financiering van inclusieve kinderopvang, omdat de combinatie van kinderopvang en zorg soms passender en financieel voordeliger is dan het bieden van een aanbod volledig bekostigd vanuit de Jeugdwet (zie voorbeeld Groningen volgende bladzijde).

Gemeenten kunnen met jeugdhulpmiddelen kiezen voor individuele financiering op basis van individuele zorg. Bijvoorbeeld door het afgeven van een persoonsgebonden budget (pgb) waarbij ouders een budget ontvangen waarmee zij zorg kunnen inkopen bij een aanbieder naar keuze. Gemeenten kunnen jeugdhulp ook collectief en beschikkingsvrij financieren. Hierbij ontvangen aanbieders van jeugdhulp een budget zonder dat hier individuele beschikkingen aan gekoppeld zijn, bijvoorbeeld via subsidies. Een collectieve financiering kan geschikt zijn voor een groep met meerdere kinderen met een zorgvraag, bijvoorbeeld een bso+ bij een s(b)o school. Op die manier kan de zorg op een groep worden gecombineerd. Wanneer maar één kind op een groep individuele zorg nodig heeft, of slechts een aantal kinderen waarbij de zorgvraag uiteenloopt, zou een individuele beschikking via een pgb een meer geschikte oplossing zijn. Bijvoorbeeld in het geval van ambulante begeleiding van een kind op een reguliere groep.

Ter inspiratie voor gemeenten: Het [eindrapport 'De kracht van collectieve financiering van Zorg in Onderwijstijd'](#) laat zien hoe gemeenten in de regio Hart van Brabant domeinoverstijgend samenwerken aan passende ondersteuning op school. Hoewel de context anders is dan die van de kinderopvang, biedt het rapport waardevolle inzichten voor inclusieve kinderopvang. Ook de [Handreiking OZA-experimenteerregeling](#) toont hoe maatwerk mogelijk wordt door onderwijs en zorg flexibel te combineren — lessen die ook toepasbaar zijn in de opvang.

Jeugdwetbudget - toelichting

Voornaamste voordelen inzet jeugdhulpmiddelen

- Specifieke financiering voor extra ondersteuning
- Door jeugdhulp in te zetten wordt kinderopvang inclusiever
- Inzet van jeugdhulpmiddelen in kinderopvang kan ervoor zorgen dat kinderen in de reguliere kinderopvang kunnen blijven en niet van gespecialiseerd aanbod gebruik hoeven maken

Voornaamste nadelen inzet jeugdhulpmiddelen

- Aanbod is niet toegankelijk, jeugdhulp gaat uit van een zorgvraag en niet van een opvangvraag
- Voor aanbod gefinancierd met jeugdhulpbudget gelden strikte Jeugdwetwisen
- Bij combinatie inzet kot en jeugdhulpmiddelen (bijv. pgb) moet sprake zijn van een duidelijke administratieve scheiding tussen kinderopvang- en jeugdhulpaanbod

Voorbeelden

Een gemeente kan budget reserveren voor innovatie binnen de jeugdhulp, waar een initiatief als een peuterplus- of bso plus-groep onder zou kunnen vallen. Zie bijvoorbeeld de drie subsidieregelingen [Innovatiebudget voor Jeugdhulp in regio Samen voor Jeugd](#).

***SKSG en Cosis** bieden sinds kort in Gemeente Groningen naschoolse opvang plus (NSO+) op twee cluster 3 scholen. Dit aanbod wordt gefinancierd door een combinatie van kot, jeugdhulp (collectieve inzet) en Wlz. Het aanbod voldoet aan de vereisten van de Wko en Wlz. Meer weten? In deze [brief aan de raad](#) staat een onderbouwing van de financiering.*

Wlz

De Wlz biedt zorg en ondersteuning aan mensen met een blijvende, intensieve zorgbehoefte, zoals ernstige lichamelijke of verstandelijke beperkingen. Voor kinderen kan de Wlz passende zorg en ondersteuning financieren bij een erkende zorginstelling. Deze zorg richt zich vaak op kinderen met complexe zorgvragen, waar de reguliere kinderopvang geen aanbod voor heeft. De zorg vanuit de Wlz wordt geregeld via een zorgkantoor en vereist een indicatie van het CIZ. Bij Wlz is ook een PGB mogelijk.

Doelgroep:

Mensen die blijvend zijn aangewezen op 24 uur per dag zorg in de nabijheid of permanent toezicht vanwege hun aandoening(en) of beperking(en).

Verantwoordelijk:

CIZ en zorgkantoor

Financiering van:

Zorg en evt. aanvullende kosten inclusieve kinderopvang

Zvw

De Zvw regelt de basiszorgverzekering voor alle inwoners van Nederland. Voor kinderen kan de Zvw zorg financieren die direct medisch noodzakelijk is, zoals behandelingen, therapieën of verpleging. Hoewel de Zvw niet direct kinderopvang vergoedt, kan het wel zorg op een kinderopvanglocatie financieren, bijvoorbeeld gespecialiseerde verpleegkundige zorg bij kinderen met medische behoeften. Dit gebeurt vaak via een pgb of via zorg in natura en vereist een indicatie van een medisch specialist of wijkverpleegkundige.

Doelgroep:

Iedereen die in Nederland woont of werkt.

Verantwoordelijk:

Zorgverzekeraars

Financiering van:

Zorg en evt. aanvullende kosten inclusieve kinderopvang

Algemene gemeentelijke middelen uit het gemeentefonds

Gemeenten krijgen vanuit de Rijksoverheid geld uit het gemeentefonds, waarmee zij een deel van hun uitgaven betalen. Gemeenten bepalen zelf waar zij dit geld aan besteden. De uitgaven van deze middelen worden voorgelegd aan de gemeenteraad. De hoogte van het bedrag uit het gemeentefonds wordt per gemeente bepaald op basis van een aantal kenmerken (maatstaven).

Doel: Uitvoeren van wettelijke taken en verantwoordelijkheden, zoals leveren van onderwijs, zorg, infrastructuur, veiligheid en milieu.

Verantwoordelijk:
Gemeenten

Financiering van:
evt. aanvullende kosten inclusieve kinderopvang

Toelichting

Gemeenten kunnen ook een subsidie verstrekken aan aanbieders van inclusieve kinderopvang vanuit het gemeentefonds, in plaats van het jeugdhulpbudget. Hierdoor zijn de aanvullende Jeugdwet-eisen niet van toepassing.

Voordelen gemeentefonds

- Minder eisen en financieringskaders (zoals Jeugdwet)

Nadelen gemeentefonds

- Afhankelijk van gemeentelijk budget
- Afhankelijk van politieke beslissingen over besteding gemeentelijk budget
- Mogelijk geen structurele oplossing

Wmo

De Wmo heeft als doel om mensen te ondersteunen bij zelfredzaamheid en participatie in de samenleving. Hoewel kinderopvang primair wordt gefinancierd via de Wko, kan de Wmo een beperkte rol spelen in de financiering van inclusieve kinderopvangaanbod, namelijk door: hulpmiddelen voor kinderen met een beperking en fysieke aanpassingen aan een kinderopvanglocatie om deze toegankelijk te maken voor kinderen met een fysieke beperking ((bijv. drempelloze toegang, aangepaste sanitaire voorzieningen).

Doelgroep: Iedereen met een lichamelijke, psychiatrische, verstandelijke of psychosociale handicap of beperking

Verantwoordelijk:
Gemeenten

Financiering van:
evt. aanvullende kosten inclusieve kinderopvang

Incidentele financiering

Tijdelijke SPUK-regelingen (SPUK = specifieke uitkering) vanuit het Rijk, zoals het Nationaal Programma Onderwijs (NPO), tijdelijke middelen uit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV), Kansrijke Wijk (voor de gebieden verbonden aan het NPLV), subsidieregeling School en Omgeving.

Doel:

Afhankelijk van doel en voorwaarden regeling

Verantwoordelijk:

Gemeenten

Financiering van:

evt. aanvullende kosten inclusieve kinderopvang

Toelichting

Incidentele financiële middelen bieden vaak brede bestedingsmogelijkheden en zijn snel beschikbaar. Dit geeft gemeenten en hun partners de ruimte om te experimenteren en innovaties in passend aanbod te stimuleren, zonder een zware verantwoordingslast. Een belangrijk nadeel is echter dat incidentele middelen van tijdelijke aard zijn, waardoor het lastig is om er structureel aanbod mee te financieren. Dit betekent in de praktijk dat incidentele subsidies veel worden ingezet om pilots mee te financieren, maar dat na afloop opnieuw moet worden gezocht naar financiering om succesvol aanbod te continueren. Daarom is het essentieel om incidentele middelen in te zetten binnen een bredere langetermijnvisie. Dit vraagt om een strategische aanpak, waarbij vooraf wordt nagedacht over evaluatie en borging. Een goed onderbouwde evaluatie is niet alleen beleidsmatig waardevol, maar ook politiek noodzakelijk om structurele financiering te kunnen aantrekken.

Voorbeeld: Gemeente Breda is recent begonnen met een bso+ project. Dit is een bso voor kinderen van het speciaal onderwijs. Deze opvangvorm wordt precies georganiseerd zoals het reguliere bso-aanbod, behalve dat er sprake is van een lagere begeleider kind ratio (bkr) en de inzet van hoger opgeleide professionals. De gemeente betaalt deze 'plus' via een incidentele subsidie, vanuit een projectbudget van de afdeling Jeugd. Wanneer de pilot succesvol blijkt, zal na afloop van de pilot (en incidentele subsidie) opnieuw moeten worden gekeken naar de bekostiging. Wanneer bso+ onderdeel uitmaakt van het aanbod, kan het niet meer vanuit projectgelden worden bekostigd.

Financieringswijzen

Er zijn verschillende wijzen waarop de aanvullende kosten voor in- of aanpassingen aan de kinderopvang gefinancierd kunnen worden:

- Kinderopvangorganisatie, school en/of samenwerkingsverband (co)financiert
- Subsidieregeling voor kinderopvangorganisaties
- Aanbesteding (inkoop van inclusieve kinderopvang)
- Subsidieregeling voor zorgorganisaties

Kinderopvangorganisatie, school en/of samenwerkingsverband (co)financiert

Kinderopvangorganisaties, scholen en samenwerkingsverbanden kunnen ervoor kiezen om (een deel van) in- en aanpassingen aan het aanbod voor kinderen met een ondersteuningsbehoefte zelf te financieren.

Zo zijn er kinderopvangorganisaties die zelf een interne zorgmedewerker of zorgcoördinator financieren. Ook kiezen sommige kinderopvangorganisaties ervoor om op hun reguliere groepen plek te maken voor een beperkt aantal kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. De kosten voor de extra begeleiding nemen zij voor eigen rekening. Het tekort wordt gedekt door de hogere resultaten van reguliere groepen.

Ook kunnen samenwerkingsverbanden ervoor kiezen hun experts (zoals gedragswetenschappers) al in te zetten in de voorschoolse periode. Scholen kunnen ervoor kiezen om bij te dragen in het beschikbaar maken van een bso+ aanbod voor hun leerlingen.

Ook kan sprake zijn van cofinanciering, bijvoorbeeld door kinderopvang, gemeente, zorgpartner, samenwerkingsverband en/of s(b)o school.

Subsidie voor kinderopvangorganisaties

Gemeenten kunnen subsidies verstrekken aan kinderopvangorganisaties voor het opzetten of structureel aanbieden van een inclusiever kinderopvangaanbod, zoals een peuter+- of bso+ groep. Dit kan in de vorm van initiële opstartkosten als voor doorlopende extra kosten.

Voorbeelden

Gemeente Hilversum heeft een subsidieregeling 'Passende Buitenschoolse Opvang', die kan worden aangevraagd door alle kinderopvangorganisaties.

Gemeente Den Haag heeft de subsidieregeling 'Pilot inclusieve kinderopvang Den Haag 2024', gericht op kinderen tussen 2 en 6 jaar met extra zorgbehoeften die niet terecht kunnen in de reguliere kinderopvang. De gemeente is de pilot opgestart om te onderzoeken of de mogelijkheden voor het realiseren van inclusieve kinderopvang in de praktijk kan worden benut.

Gemeente Rotterdam heeft een subsidie voor Kinderopvang Plus. Kinderopvang Plus is gespecialiseerde kinderopvang met extra begeleiding, aandacht en zorg voor kwetsbare kinderen van 0 tot 12 jaar. Organisaties kunnen subsidie aanvragen wanneer reguliere kinderopvang voor kinderen niet voldoet of wanneer kinderen extra (medische) zorg nodig hebben.

Regio Hart van Brabant heeft een subsidieregeling voor bso+ opgesteld, voor opvang voor kinderen van het s(b)o die vanwege hun zorgbehoefte niet terecht kunnen bij een reguliere kinderopvang.

Voordelen subsidieregeling

- Met subsidievoorwaarden kan gemeente gericht sturen op het aanbod (bijv. door kwaliteitseisen te stellen)
- Afhankelijk van de gestelde voorwaarden kunnen meerdere organisaties op verschillende momenten subsidie aanvragen

Nadelen subsidieregeling

- Mogelijk tijdelijke financiering

Aanbesteding (inkoop van inclusieve kinderopvang)

Gemeenten contracteren via een aanbesteding kinderopvangorganisaties om een vorm van inclusieve kinderopvang te bieden, gebaseerd op vooraf gestelde criteria.

Voorbeelden

Gemeente Utrecht is [via een aanbestedingsprocedure met een aantal kinderopvangorganisaties een contract aangegaan voor Kinderopvang Plus \(voor de leeftijd van 0-4 jaar\) en Buitenschoolse opvang Plus \(voor de leeftijd 4-12 jaar\)](#). Deze contracten gelden voor de periode 2024-2029.

Gemeente Zeewolde [faciliteert een Peuteropvang+ via een aanbestedingsprocedure voor een periode van twee jaar en de mogelijkheid tot verlenging \(drie keer twee jaar\)](#).

Voordelen aanbesteding	Nadelen aanbesteding
<ul style="list-style-type: none"> Duidelijke afspraken en verwachtingen Door langdurige samenwerking kunnen organisaties werken aan kwaliteit 	<ul style="list-style-type: none"> Complexe en tijdrovende procedure (voor zowel gemeente als kinderopvangorganisatie) Minder flexibiliteit voor aanbieders

Subsidieregeling voor zorgorganisaties

Afhankelijk van het ontwerp van het passend aanbod kan de gemeente ook indirect het passend aanbod financieren. Bijvoorbeeld wanneer gemeenten moeite hebben om kinderopvangpartijen te subsidiëren, vanwege het commerciële karakter van de kinderopvang. De gemeente gaat in dit geval een subsidierelatie aan met bijvoorbeeld de zorgorganisatie die ambulante begeleiders inzet in de kinderopvang. Ook kan de gemeente zo'n organisatie als penvoerder aanstellen.

Voorbeeld

In **Lelystad** zijn afspraken gemaakt over een aanbod van passende kinderopvang, onder andere door het bieden van PeuterPlus (een groep voor kinderen in de leeftijd van 2,5 jaar tot maximaal 5 jaar, die extra aandacht verdienen). De gemeente heeft ervoor gekozen om de PeuterPlus, uitgevoerd door GO! Kinderopvang (stichting voor maatschappelijke kinderopvang), niet rechtstreeks aan de kinderopvang te subsidiëren. Reden is dat het binnen de gemeente gevoelig ligt om kinderopvang, die als commerciële organisatie gezien wordt, voor dit aanbod rechtstreeks te subsidiëren. Daarom worden aanvraag en verantwoording van deze subsidie gedaan door Icare (penvoerder). GO! Kinderopvang krijgt de financiële middelen voor bekostiging van PeuterPlus van Icare. GO! Kinderopvang levert ook de verantwoordingsgegevens aan Icare.

Wet- en regelgeving

Ieder kind verdient een plek in de kinderopvang, ook kinderen met een extra zorg- of ondersteuningsvraag. In- en aanpassingen in het kinderopvangaanbod realiseren zodat ook kinderen met een extra ondersteuningsbehoeften in de kinderopvang terecht kunnen vraagt om samenwerking tussen verschillende partijen, zoals gemeenten, zorg- en kinderopvangorganisaties. Hoewel wet- en regelgeving soms complex kan zijn, zijn er ook mogelijkheden om bruggen te slaan en maatwerk te creëren. Dit hoofdstuk beschrijft met welke wet- en regelgeving organisaties te maken hebben als zij bezig zijn met dit thema, welke uitdagingen er zijn en hoe hiermee om te gaan.

De wet- en regelgeving die van toepassing is hangt samen met de financieringsvorm, zie hiervoor ook hoofdstuk *Financiering*.

ONDERWERPEN

- **Wet- en regelgeving omtrent het vraagstuk kinderopvang en zorg**
- **Uitdagingen en oplossingsrichtingen**
- **Casus: gegevensuitwisseling tussen kinderopvang en jeugdgezondheidszorg**
- **Gecombineerde inzet van kinderopvang en jeugdhulp**

Wet- en regelgeving omtrent het vraagstuk kinderopvang en zorg

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de wet- en regelgeving die mogelijk relevant is in het vraagstuk kinderopvang en zorg. Per wet- of regelgeving wordt kort ingegaan op de relatie tot inclusieve kinderopvang.

Wet- of regelgeving	Relatie tot inclusieve kinderopvang
Wetten en beleidsregels met betrekking tot de kinderopvang	
<p>Wet kinderopvang (Wko) De Wet kinderopvang regelt de kwaliteit, financiering en organisatie van kinderopvang in Nederland.</p> <p>€ - Kinderopvangtoeslag en inkomensafhankelijke ouderbijdrage</p>	<p>Aan- of inpassingen in de kinderopvangvorm om het breder toegankelijk te maken (ook voor kinderen met een extra zorg- of ondersteuningsbehoefte) moet voldoen aan de Wet kinderopvang.</p>
<p>Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (IKK) De Wet IKK (2018) is een uitbreiding en aanscherping binnen de Wko. Het doel van deze wet is om de kwaliteit van de kinderopvang te verbeteren. Dit onderdeel van de wet wordt kort uitgelicht, omdat het veelbesproken en beschreven is als het gaat om (het inrichten van) kinderopvang.</p>	<p>De wet IKK stelt allerlei voorwaarden en eisen aan de kwaliteit van de kinderopvang, dus speelt een belangrijke rol bij het ontwerpen van een kinderopvangaanbod.</p>
<p>Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid De gemeente is verantwoordelijk voor de voor- en vroegschoolse educatie (vve) voor kinderen van 2 tot 6 jaar die risico lopen op een onderwijsachterstand. De gemeente krijgt daarvoor een geormerkte subsidie op basis van de CBS achterstandsscores en moet daar apart verantwoording voor afleggen. Oab-middelen mogen worden ingezet voor doelgroepkinderen tot en met 12 jaar.</p> <p>€ - SPUK onderwijsachterstandenbeleid / oab-middelen</p>	<p>Onderwijsachterstanden budget kan een (beperkte) rol spelen in de financiering van inclusieve kinderopvang.</p>

Wet- of regelgeving	Relatie tot inclusieve kinderopvang
<p>Wetten en beleidsregels met betrekking tot de kinderopvang</p> <p>Beleidsregels Sociaal Medische Indicatie (SMI) – tijdelijk vervangende kinderopvangtoeslag Door middel van een SMI (Sociaal Medische Indicatie) kunnen gemeenten gezinnen, die geen recht op kinderopvangtoeslag hebben en vanwege een sociale of medische situatie in een lastige positie zitten, in staat stellen om gebruik te maken van reguliere kinderopvang. Het gaat om kinderen in de leeftijd van 0 tot en met 12 jaar of zolang kinderen op de basisschool zitten. Het gaat om een tijdelijke noodmaatregel, omdat andere voorzieningen, zoals peuteropvang of VVE, niet toereikend zijn. Gemeenten zijn vrij in hoe zij, passend bij de lokale situatie, invulling geven aan SMI, zoals de indicatiestelling en de criteria om hiervoor in aanmerking te komen.</p>	<p>De SMI-regeling maakt dat ook kinderen uit kwetsbare gezinnen, waarbij ouders geen recht hebben op KOT, kunnen deelnemen aan de kinderopvang.</p>
<p>De Jeugdwet De Jeugdwet regelt de zorg, ondersteuning en bescherming van kinderen en jongeren tot 18 jaar (in sommige gevallen tot 23 jaar) in Nederland.</p> <p>€ - Jeugdwetmiddelen</p>	<p>Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en financiering van jeugdhulp. Dit kan relevant zijn bij het organiseren van extra ondersteuning voor kinderen in de kinderopvang.</p>
<p>Wet langdurige zorg De Wet langdurige zorg (Wlz) is bedoeld voor personen in Nederland die blijvend intensieve zorg en toezicht nodig hebben vanwege een ernstige lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking.</p> <p>€ - Wlz</p>	<p>De Wlz is bedoeld voor kinderen met een blijvende, intensieve zorgbehoefte. Als een kind valt onder de Wlz, kan dit invloed hebben op de financiering en organisatie van passende opvang en begeleiding binnen de kinderopvang.</p>

Wet- of regelgeving	Relatie tot inclusieve kinderopvang
<p>Wetten met betrekking tot zorg</p> <p>Zorgverzekeringswet (Zvw) De Zorgverzekeringswet (Zvw) is de basisverzekering voor medische zorg in Nederland en verplicht voor alle inwoners.</p> <p>€ - Zvw</p>	<p>De Zvw dekt medische zorg en behandelingen die relevant kunnen zijn voor kinderen met een medische of ontwikkelingsachterstand. Dit kan van invloed zijn op de samenwerking tussen kinderopvang en zorgverleners. Er moet duidelijkheid zijn over wie verantwoordelijk is voor bepaalde kosten en hoe de samenwerking tussen kinderopvang, ouders en zorgverzekeraars wordt georganiseerd.</p>
<p>De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) regelt de ondersteuning en zorg aan mensen in Nederland die door een beperking, ouderdom, of psychosociale problemen niet volledig zelfstandig kunnen wonen en deelnemen aan de maatschappij. Wmo is grotendeels gericht op mensen vanaf 18 jaar die zelfstandig wonen. Maar vanuit de Wmo kan ook praktische ondersteuning worden vergoed.</p> <p>€ - Wmo</p>	<p>De Wmo kan een beperkte rol spelen in de financiering van inclusief kinderopvang aanbod als:</p> <ul style="list-style-type: none">• Hulpmiddelen voor kinderen met een beperking• Fysieke aanpassingen aan een kinderopvanglocatie om deze toegankelijk te maken voor kinderen met een fysieke beperking ((bijv. drempelloze toegang, aangepaste sanitaire voorzieningen)

Wet- of regelgeving

Relatie tot inclusieve kinderopvang

Overige wetten die een rol spelen in het vraagstuk inclusieve kinderopvang

Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming

De AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) regelt hoe organisaties zorgvuldig en veilig omgaan met persoonsgegevens.

In de samenwerking tussen kinderopvang, jeugdhulp en zorg is deze wet cruciaal om gevoelige gegevens, zoals medische gegevens of gegevens over de gezinssituatie, te beschermen.

De Wet passend onderwijs

De Wet passend onderwijs verplicht scholen om onderwijs te bieden dat aansluit bij de behoeften van elk kind, inclusief kinderen met extra zorg- en ondersteuningsbehoeften.

Voor de buitenschoolse opvang (BSO) is samenwerking met het onderwijs essentieel om zorg en onderwijs op elkaar af te stemmen en zo effectief mogelijk te maken.

Uitdaging: Het basisonderwijs is wettelijk verplicht kinderopvang buiten de schooltijden te verzorgen, het speciaal (basis) onderwijs niet.

Wet- of regelgeving

Relatie tot inclusieve kinderopvang

Overige wetten die een rol spelen in het vraagstuk inclusieve kinderopvang

Wettelijke onderwijs overleggen:**Lokaal Educatieve Agenda (LEA)**

Het is een wettelijke eis dat er jaarlijks overleg is tussen gemeenten, schoolbesturen en kinderopvangorganisaties over het bevorderen van integratie, het voorkomen van segregatie, het bestrijden van onderwijsachterstanden en de inschrijving en toelating. Dit overleg staat in de praktijk bekend als het overleg over de Lokale Educatieve Agenda ofwel LEA-overleg.

Op overeenstemming gericht overleg (OOGO)

Het OOGO is een wettelijk verplicht overleg tussen gemeenten en samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Dit overleg richt zich specifiek op de afstemming van beleid rondom passend onderwijs, jeugdhulp en leerlingenvervoer. Gemeenten moeten hierin in overleg treden met onderwijsbesturen over het ondersteuningsplan voor passend onderwijs en andere gerelateerde onderwerpen. Gemeenten kunnen de LEA-thema's ook regionaal bespreken en oppakken. LEA-thema's kunnen aan de orde komen in het OOGO. Gezamenlijk kunnen de overleggen ook deel uitmaken van het jaarlijks overleg.

Deze overleggen zijn belangrijke instrumenten om bestuurlijke afspraken te maken en beleidskeuzes te coördineren. Voor het thema inclusieve kinderopvang kunnen ze een waardevolle plek zijn om visieontwikkeling, samenwerking en concrete acties af te stemmen met de relevante partners.

Lokale Inclusie Agenda

Gemeenten zijn verplicht om een Lokale Inclusie Agenda (LIA) op te stellen. Hierin geven zij aan hoe zij de samenleving toegankelijker gaan maken. Nieuw beleid moet aansluiten bij het VN-verdrag Handicap. Al bestaande voorzieningen in een gemeente moeten geleidelijk verbeterd worden (zie [Handreiking Lokale Inclusie Agenda van de VNG](#)).

Werken aan inclusie in de kinderopvang maakt onderdeel uit van een toegankelijke samenleving.

Uitdagingen en oplossingsrichtingen

Bij het realiseren van inclusieve kinderopvang speelt verschillende wet- en regelgeving een rol. Zeker wanneer voor de bekostiging van inclusieve kinderopvang gebruik wordt gemaakt van een combinatie van financieringsbronnen (zoals kinderopvangtoeslag en Jeugdwetmiddelen, zie

hoofdstuk Financiën), moet het aanbod voldoen aan verschillende financieringskaders. Onderstaande tabel geeft een aantal uitdagingen en bijbehorende oplossingsrichtingen weer.

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
In artikel 1.1 lid 2 van de Wko staat dat ‘niet gerekend wordt tot kinderopvang’: de verzorging en opvoeding die plaatsvindt in het kader van de Jeugdwet.	Inzet van zorg in het kader van de Jeugdwet geldt niet als kinderopvang. Er moet een duidelijk onderscheid zijn tussen zorg dat valt onder kinderopvang en zorg dat valt onder jeugdhulp.	Strikte (administratieve) scheiding tussen inzet kinderopvang en aanvullende zorginzet. Lees hierover meer bij <i>Wettelijke kaders bij een combinatie van kinderopvang en jeugdhulp</i> .
In de wet noch in het Besluit kwaliteit kinderopvang staat iets geregeld over samenwerking tussen onderwijs, opvang en jeugdzorg. Het toezicht en de handhaving zijn in de wet strak geregeld.	Er zijn verschillen in vereisten voor kinderopvang, jeugdzorg en onderwijs. Er zijn ook verschillende toezichthouders (GGD Inspectie voor kinderopvang, IGJ voor zorg en IvHO voor onderwijs). Wanneer een toezichthouder een afwijking van een kwaliteitseis ziet, heeft die de plicht om deze te melden.	<ul style="list-style-type: none"> • Samen kijken wat mag en vooraf de toezichthouders betrekken en afspraken maken waar welke toezichthouder op toeziet. • De gemeente mag ervoor kiezen om niet handhavend op te treden en een afwijking dus ‘te gedogen’.
Omgaan met privacywetgeving in samenwerking tussen organisaties (bijv. bij samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs)	AVG maakt communicatie tussen verschillende organisaties ingewikkeld. Men is voorzichtig, bang om overtredingen te maken en het vertrouwen (van ouders) te verliezen.	<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijf voorafgaand aan de samenwerking hoe je hiermee omgaat. • Benut bestaande handreikingen over gegevensuitwisseling ter informatie zoals deze en deze. • Wees kritisch op de noodzaak voor het uitwisselen van informatie. Bespreek sommige vraagstukken op casusniveau.

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Omgaan met privacywetgeving in samenwerking tussen organisaties (bijv. bij samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs)</p>	<p>AVG maakt communicatie tussen verschillende organisaties ingewikkeld. Men is voorzichtig, bang om overtredingen te maken en het vertrouwen (van ouders) te verliezen. <i>Zie hiervoor een casusvoorbeeld over de uitdaging gegevensuitwisseling.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> Beschrijf voorafgaand aan de samenwerking hoe je hiermee omgaat. Benut bestaande handreikingen over gegevensuitwisseling ter informatie zoals de Handreiking AVG en informatieoverdracht en – uitwisseling tussen kinderopvang en basisonderwijs en de Handreiking gegevensuitwisseling voor scholen die samenwerken met externe partners. Wees kritisch op de noodzaak voor het uitwisselen van informatie. Bespreek sommige vraagstukken op casusniveau.
<p>Combineren van eisen voor Wko en Jeugdwet (algemeen)</p>	<p>Wanneer aanbod zowel onder kinderopvang en jeugdhulp valt, gelden verschillende eisen en verantwoordingskaders.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Bij reguliere kinderopvang met ambulante jeugdhulp geldt: Alleen de zorgaanbieder moet voldoen aan de Jeugdwet, de opvang blijft onder de Wko. Bij structureel gefinancierde jeugdzorgopvang geldt: De opvang kan (gedeeltelijk) onder de Jeugdwet vallen, afhankelijk van de mate waarin zorg de hoofdactiviteit is. Bij gecombineerde voorzieningen geldt: Beide wettelijke kaders kunnen van toepassing zijn, waarbij zowel de GGD als IGJ toezicht houden. Dit vraagt om gescheiden administratie en verantwoording.
<p>Er zijn verschillende organisaties verantwoordelijk voor het toezicht in de kinderopvang en jeugdhulp.</p>	<p>Wanneer sprake is van zowel kinderopvang als jeugdhulp, heeft een organisatie met verschillende toezichthouders te maken (GGD voor de kinderopvang, IGJ voor de jeugdhulp).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Neem vooraf het toezicht mee in de plannen voor een inclusief kinderopvangaanbod, zodat het toezicht vooraf kan meedenken. Op een bso+ mag de GGD bijvoorbeeld geen zorgdossiers van kinderen inzien. Houdt administratie strikt gescheiden, zie hiervoor hoofdstuk <i>Financiën</i>.

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Er gelden verschillende inrichtingseisen voor de Wko en Jeugdwet</p>	<p>De Wko en Jeugdwet stellen verschillende eisen aan de inrichting van de ruimte.</p> <p>De Wko stelt specifieke eisen aan groepsruimtes, speelruimte per kind (binnen en buiten), hygiëne, veiligheid en inrichting, zoals vastgelegd in het Besluit kwaliteit kinderopvang.</p> <p>De Jeugdwet heeft geen vaste landelijke inrichtingseisen voor jeugdhulpvoorzieningen, maar instellingen moeten voldoen aan kwaliteitskaders en richtlijnen die passen bij de zorg die zij bieden (bijv. prikkelarme ruimtes voor kinderen met autisme).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kies het strengste kader. De Jeugdwet is vrij ruim, de Wko stelt meer eisen. <p>Voorbeeld: De Wko vereist minimaal 3,5m² binnenruimte per kind. De ruimte moet geschikt zijn voor verschillende activiteiten en ingericht volgens pedagogische doelen. De Jeugdwet kent geen expliciete vierkante meter-norm per kind, maar ruimtes moeten voldoen aan de zorgbehoeften, zoals een rustige ruimtes. Kinderopvangruimtes zijn vaak open en gedeeld, terwijl jeugdhulp meer vraagt om aparte, rustig afsluitbare ruimtes.</p> <p>Oplossingsrichting: ontwerp multifunctionele ruimtes die voldoen aan de Wko-normen, maar ook aan de behoefte voor rustige ruimtes. Denk bijv. aan scheidingswanden.</p>
<p>Er gelden verschillende CAO's en opleidingseisen voor kinderopvang en jeugdhulp.</p>	<p>Een jeugdhulpmedewerker op de groep telt niet mee in de BKR (Wko).</p> <p>De salarissen verschillen, die van jeugdhulpmedewerkers zijn doorgaans hoger dan die van kinderopvangmedewerkers. Hoe ga je hiermee om als ze samen op één groep staan?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdhulpmedewerker volgt aanvullende module kinderopvang, zodat diegene meetelt met de BKR. Zie voorbeeld SDK en Samenwerkende Jeugdzorg. • Zie hiervoor hoofdstuk <i>Professionals</i>.

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>De VOG eisen voor jeugdhulp en kinderopvang verschillen van elkaar</p>	<p>Voor de professionals in de kinderopvang geldt continue screening. Voor de jeugdhulpprofessionals (nog) niet. Als iemand structureel aanwezig is in de kinderopvang, dan moet deze persoon een VOG kinderopvang hebben en ingeschreven worden in het Personenregister Kinderopvang (PRK).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Komt een jeugdhulpprofessional incidenteel observeren? Dan is een VOG jeugdhulp voldoende. • Is een jeugdhulpprofessional structureel aanwezig op de groep? Dan is een VOG kinderopvang nodig en kan de professional worden ingeschreven in het PRK. De VOG van de professional wordt dan gekoppeld met alle kinderopvangorganisaties waar deze professional werkzaam is. Let op! Structureel kan al zijn: eens in de drie maanden. Wordt een jeugdhulpprofessional regelmatig gevraagd om te komen observeren? Dan is het verstandig om een VOG kinderopvang aan te vragen en deze persoon te koppelen met alle locaties waar diegene komt.
<p>Kinderopvangorganisatie wil kinderopvangcontract met ouders eenzijdig opzeggen omdat de extra zorgbehoefte die een kind nodig heeft de zorg voor andere kinderen belemmert of onevenredig verzwakt of omdat de zorg die het betreffende kind nodig heeft niet geboden kan worden.</p>	<p>De zorgbehoefte van een kind kan voor kinderopvangorganisaties een reden zijn om de overeenkomst met ouders op te zeggen. Uit jurisprudentie blijkt dat als een contract op deze manier wordt beëindigd dit alleen mag als er sprake is van ‘zwaarwegende redenen’ en wanneer dit zorgvuldig en volgens geldende wetgeving en procedurele regels is gebeurd. Er moet een zorgprotocol zijn, waarin het zorgaanbod beschreven is, welke grenzen de opvangorganisatie daarbij heeft en de afspraken en communicatie met ouders hierover. Als dit onvoldoende is dan kan de Geschillencommissie de opzegging als onrechtmatig en dus ongeldig beoordelen.</p>	<p>Bij het eenzijdig opzeggen van een plaatsingscontract vanwege de extra zorgbehoefte van een kind, moeten organisaties:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een zwaarwegende reden hebben, zoals een situatie waarin de opvang van het kind de normale opvang van andere kinderen onevenredig verzwakt of belemmert. 2. De opzegging schriftelijk en gemotiveerd aan de ouders mededelen, met een redelijke opzegtermijn van minimaal één maand. 3. Voorafgaand aan de opzegging overleg plegen met de ouders om samen naar een acceptabele oplossing te zoeken. <p>Voorwaardelijk is een goede samenwerkingsrelatie met de ouders, zorgvuldige communicatie, documentatie, professionele houding, gespreksvaardigheden, enz. Voor een uitgebreide analyse en voorbeelden van uitspraken, lees volgende pagina: Klachtenloket Kinderopvang</p>

Casus: gegevensuitwisseling tussen kinderopvang en jeugdgezondheidszorg

Een pedagogisch professional in een kinderopvang merkt op dat een peuter van drie jaar opvallend weinig spreekt en moeite heeft met sociale interacties in de groep. De motorische ontwikkeling lijkt ook achter te blijven, wat zichtbaar wordt tijdens activiteiten zoals knutselen en buitenspelen. Na enkele weken observeren vermoedt de professional dat er sprake kan zijn van een ontwikkelingsachterstand. De pedagogisch coach bevestigt dit vermoeden. De pedagogisch professionals (de pedagogisch medewerker op de groep en de coach) willen de situatie bespreken met de jeugdverpleegkundige van het consultatiebureau om advies in te winnen en te onderzoeken of verdere ondersteuning nodig is.

Uitdagingen:

- Toestemming van ouders is nodig om gegevens over deze peuter te delen met de JGZ.
- Gegevens die worden gedeeld moeten beperkt blijven tot wat strikt noodzakelijk is. Er zijn interpretatieverschillen over wat als noodzakelijk wordt beschouwd.
- Als gegevensuitwisseling mogelijk is, rijst de vraag hoe deze veilig wordt uitgevoerd (bijvoorbeeld versleutelde e-mail of via een beveiligd platform).
- Het uitzetten van acties richting JGZ (of andere organisaties) kosten veel tijd voor de professional

Oplossingsrichtingen:

- Privacy- protocol: Kinderopvang en jeugdhulp kunnen samen een privacy-

protocol ontwikkelen waarin wordt beschreven hoe en wanneer gegevens mogen worden gedeeld.

- Transparantie en samenwerking met ouders: De pedagogisch professional bespreekt de observaties eerst met ouders en legt uit waarom het nuttig is om te overleggen met het consultatiebureau.
- Anoniem advies: Als de ouders geen toestemming geven, kan de professional ervoor kiezen om de situatie anoniem te bespreken met de jeugdverpleegkundige, zonder specifieke gegevens van het kind te delen, om toch advies in te winnen.
- Maak intern duidelijke afspraken wie contact legt met zorgpartijen wanneer expertise nodig is. Het kan helpen om vaste overlegmomenten te plannen met de JGZ, bijvoorbeeld een maandelijks (telefonisch) overleg. Dit scheelt aparte afspraken en maakt hulpvragen aan de JGZ laagdrempelig.

Hulpmiddelen:

- [De handreiking informatieoverdracht en -uitwisseling tussen kinderopvang en basisonderwijs](#) van het Kennisnet biedt praktische handvatten om AVG-proof afspraken over informatieoverdracht te maken.
- [De handreiking gegevensuitwisseling voor scholen die samenwerken met externe partners](#) van Kennisnet geeft uitleg over welke informatie welke partijen met elkaar kunnen delen, waarbij privacy niet wordt gezien als een obstakel, maar als een hulpmiddel in de samenwerking. Dit is ook relevant voor samenwerking tussen kinderopvang en externe partners.

Gecombineerde inzet van kinderopvang en jeugdhulp

Wanneer sprake is van een combinatie kinderopvang en jeugdhulp gelden de eisen vanuit de Jeugdwet en de Wko. Beide wetten hebben verschillende doelen, wettelijke kaders en verantwoordings-eisen.

Combineren van kot en jeugdhulp binnen één groep

Kinderopvang en jeugdhulp kunnen onder strikte voorwaarden worden gecombineerd in één groep. De voorwaarden voor de combinatie van middelen zijn afhankelijk van de afspraken hierover met de gemeente. Over het algemeen gelden de volgende voorwaarden:

- Er is een duidelijke scheiding van financiering. Kot wordt ingezet voor reguliere kinderopvangkosten, jeugdhulpbudget wordt gebruikt voor aanvullende jeugdhulp die verder gaat dan reguliere opvangtaken. Er mag geen sprake zijn van dubbele financiering voor dezelfde activiteit of uren.
- Er is een transparante administratie: De kosten gemaakt met jeugdhulpbudget worden apart verantwoord en niet vermengd met reguliere opvangkosten.
- Als de basis van het aanbod kinderopvang is, geldt dat jeugdhulpverleners op de groep moeten voldoen aan de kwaliteitseisen van de Jeugdwet en de Wko. Voor kinderopvangmedewerkers geldt dat zij alleen moeten voldoen aan de eisen van de Wko.
- De aanpak past binnen het lokaal jeugdhulpbeleid. Het gemeentelijk beleid moet ruimte bieden voor inzet van jeugdhulpbudget in een kinderopvangsetting.
- Er is toezicht door de GGD, door de gemeente en door de IGJ: de GGD blijft

toezicht houden op de kinderopvang, de gemeente ziet toe op de inzet van het jeugdhulpbudget en de IGJ ziet toe op de kwaliteit van jeugdhulp.

Hoe kan dit eruit zien?

- Reguliere kinderopvang en individuele jeugdhulp binnen dezelfde groep, waarbij kot de reguliere opvanguren en kosten dekt en het jeugdhulpbudget wordt ingezet ter financiering van individuele jeugdhulpmomenten.
Voordeel: administratief overzichtelijk
Nadeel: jeugdhulp kan moeilijk te integreren zijn in de groepsdynamiek
- Groepsgerichte jeugdhulpmaatregelen binnen een kinderopvanggroep.
 - Groep voldoet aan eisen Wko.
 - Extra jeugdhulpmaatregelen (zoals kleinere groepen, gespecialiseerde begeleiding, aangepaste materialen) worden gefinancierd vanuit jeugdhulpbudget.
Voordeel: integrale aanpak: zowel kinderen met als zonder jeugdhulpvraag profiteren.
Nadeel: Strikte scheiding van financiering is administratief complex.

Voorbeeld: kinderopvanggroep met 10 kinderen, waarvan 4 met extra jeugdhulpvraag. De kot dekt de reguliere opvangkosten voor alle kinderen. Het jeugdhulpbudget dekt de kosten voor extra begeleiding, lagere bezetting en aanpassingen die nodig zijn voor kinderen met een jeugdhulpvraag.

Regie en toeleiding

Het is een uitdaging om elk kind een aanbod te bieden dat past bij zijn of haar (ontwikkel)behoefte. Idealiter is er binnen een gemeente of regio een breed continuüm van aanbod voor alle kinderen beschikbaar, van het reguliere opvangaanbod tot en met het gespecialiseerde jeugdzorgaanbod. Bij voorkeur gebeurt dat vanuit de visie dat kinderen zo lang mogelijk en zo regulier mogelijk opvang krijgen en dus mee kunnen doen binnen de reguliere context, ook als zij ondersteuningsbehoefte hebben. Met name het aanbod anders dan regulier, is schaars en kostbaar. Daarom is het van belang dat dit aanbod terecht komt bij de juiste doelgroep, dus de kinderen die er echt baat bij hebben. Hoe wordt dit bepaald? Wie is daarvoor verantwoordelijk? Welke afwegingen zijn relevant? Hoe worden het kind en de ouders toegeleid naar het meest geschikte aanbod? En hoe wordt bepaald of er voldoende aanbod naar behoefte is? Dit proces brengen we samen onder de stap “regie & toeleiding”.

ONDERWERPEN

→ Componenten

- (Vroeg)signalering
- Interne ondersteuningsstructuur
- Het netwerkmodel
- Beschikbare aanbod
- Indiceren
- Toeleiding
- Protocollen en richtlijnen

→ Uitdagingen

Componenten van Regie en Toeleiding

(Vroeg)signalering

De signalering dat een kind een (extra) ondersteuningsbehoefte heeft gebeurt wordt vaak op het consultatiebureau. Ouders kunnen zelf met een vraag of zorg komen. Maar ook komt het voor dat ouders niet kunnen of durven onderkennen dat er iets met hun kind aan de hand is. Het consultatiebureau ziet vrijwel alle kinderen tussen 0 en 4 jaar. Over 2023 was dat landelijk gemiddeld 93,5%. Zij kunnen dus ook goed de ontwikkelingsverschillen signaleren en duiden.

De contactmomenten zijn vooral frequent in het eerste levensjaar, onder andere gekoppeld aan de vaccinatiemomenten. Na het eerste jaar zijn de contactmomenten minder frequent, meestal met 14 maanden, met 2 jaar en als het kind bijna naar school gaat. Voor kinderen met een vve-indicatie geldt vaak nog een extra contactmoment, bijvoorbeeld met 18 maanden en/of rond de 3/3,5 jaar. De contactmomenten zijn vaak kort (10 tot 20 minuten).

Het aantal en de lengte van de contactmomenten hangt af van de afspraken die met de gemeente gemaakt zijn, vanwege de financiering van de preventieve gezondheidszorg.

De kinderopvang en de voorscholen zien kinderen al jong: op het kinderdagverblijf vanaf babyleeftijd en gedurende de hele dag, op de voorschoolse opvang vanaf 2 of 2,5 jaar, meerdere dagdelen per week. De opvang heeft daardoor goed zicht op de behoeften en ontwikkelingsvragen van het kind, eventueel aangevuld met informatie over en inzicht in de thuissituatie. De kinderopvang kan dus al vroeg bijzonder behoeften signaleren. Dat gebeurt ook, onder andere doordat de kinderopvangorganisatie een interne ondersteuningsroute heeft, waarin vastgelegd is hoe de vroegsignalering uitgevoerd wordt.

Interne ondersteuningsstructuur

De kinderopvangorganisatie hanteert een eigen ondersteuningsstructuur, waarin beschreven staat hoe gehandeld wordt bij zorgen en vragen om een kind en wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft, zowel voor de interne functies (denk aan pedagogisch coach, zorgcoördinator, pedagoog, enz., in dienst van de kinderopvang), als de verbinding met de externe partners. Vaak is een structurele samenwerking en afstemming met de JGZ onderdeel van deze ondersteuningsstructuur, met een vast contactpersoon per kinderopvanglocatie en met vaste afspraken voor overleg en afstemming op jaarbasis. Eventueel heeft de JGZ of het samenwerkingsverband passend onderwijs een peuter-/kleuterconsulent in dienst die een rol heeft in de toeleiding naar VE en de verbinding vormt tussen ouders, kinderopvang, onderwijs en JGZ. Als er een samenwerking en afstemming is met onderwijs, bijvoorbeeld doordat de voorschoolse en vroegschoolse locatie in hetzelfde gebouw of dicht bij elkaar gevestigd zijn, dan kunnen er afspraken zijn over de inzet van de intern begeleider van de school. Deze kan, vanuit de eigen expertise en met het oog op de doorgaande lijn (in aanbod, pedagogisch-didactisch benadering en extra ondersteuning), meekijken met een kind in de voorschoolse locatie en advies geven aan de pedagogisch professionals, maar ook de informatie gebruiken om alvast voor te sorteren op de overgang van het kind naar de school.

Ook kunnen kinderopvangorganisaties korte lijnen hebben met de eerstelijns zorgaanbieders zoals fysiotherapie, logopedie, osteopathie, kinderpsychologie- en psychiatrie, et cetera, zodat er snel doorverwezen kan worden als dat nodig is. Indien nodig kan de begeleiding van de zorgaanbieder op de groep, tijdens de opvang, plaatsvinden.

Het netwerkmodel: Samenwerking binnen het lokale netwerk

In het rapport van Berenschot “Druk op de keten” worden twee modellen van samenwerking onderscheiden: het ketenmodel en netwerkmodel, waarbij het netwerkmodel de voorkeur heeft. Het ketenmodel kent risico’s: Het model gaat uit van geschakelde verantwoordelijkheden (Sondejker et al., 2021) met een vaste volgorde van handelen. Het doen van een verwijzing kan dan al het gevoel geven dat actie ondernomen is. Verantwoordelijkheid kan daarmee worden verschoven en het probleem verplaatst, zonder dat er daadwerkelijk iets mee gedaan is. Als door wachtlijsten kinderen niet door kunnen naar de volgende stap in de keten (denk aan gespecialiseerde kinderopvang), dan blijft de druk laag in de keten liggen, bijvoorbeeld een kind dat, in afwachting van plaatsing, in de reguliere opvang blijft. Tusseloplossingen zoals overbruggingszorg ontbreekt vaak.

Beter is te denken in “netwerken” of vanuit integraliteit. De casus en de behoefte van het kind en het gezin staan centraal, niet de vraag wat er binnen een domein of wettelijke bepaling mogelijk is. De focus komt dan meer op samenwerking en centrale coördinatie te liggen om op casusniveau de meest optimale oplossing te vinden, bij voorkeur voor de langere termijn.

Om toeleiding en doorverwijzing efficiënt te laten verlopen, is overleg en afstemming nodig tussen kinderopvang, onderwijs en de partijen die betrokken zijn bij de indicering en toeleiding, denk aan jeugdzorg, jeugdgezondheidszorg en het samenwerkingsverband passend onderwijs. Deze samenwerking is niet altijd vanzelfsprekend. Er kan sprake zijn van een verschillende wijze van beoordeling

van een situatie en oplossingen die gezien worden. Ook gebruiken organisaties verschillende “talen” en begrippen en werken ze vanuit verschillende kaders. Dit kan leiden tot onbegrip, langs elkaar heen praten en daardoor frustraties. Voor een goede samenwerking is het van belang om elkaar te leren kennen, met elkaar in gesprek te gaan, afspraken te maken over afstemming en samenwerking en wellicht, samenwerkingsafspraken vast te leggen in een gezamenlijke document.

In die afspraken moet ook afgestemd worden wie de casusregie op zich neemt. Is er wellicht sprake van zorgplicht (onderwijs)? In de voorschoolse periode kennen we niet een dergelijke plicht. Ook de regiefunctie wordt meestal niet bij de kinderopvang belegd. Vaak ligt die rol bij de JGZ of het samenwerkingsverband.

Gezamenlijk moeten afspraken gemaakt worden over de screening en indicering om te kunnen bekijken wat een passende plek is voor een kind. Zo kan bepaald worden op welke manier een kind in het reguliere kan blijven meedraaien, of juist een specialistische voorziening geschikter is als reguliere opvang niet meer past. Dit hoeft niet persé een gestandaardiseerde aanpak te zijn, omdat toeleiding en doorverwijzing maatwerk is, waarbij samenwerking essentieel is.

Beschikbare aanbod

Inzicht in het beschikbare aanbod binnen de gemeente en/of regio en de voorwaarden waaronder toegang passend en mogelijk is, voor welke doelgroep en volgens welke criteria, is nodig om kinderen goed toe te kunnen leiden. Denk hierbij onder andere aan de verschillende opvangsoorten, aanbod van zorgaanbieders, aanbod van een wijkteam en vormen van opvoedondersteuning, maar ook het onderwijsaanbod en de ondersteuningsprofielen van de reguliere scholen en het aanbod van speciaal (basis)onderwijs scholen.

Indiceren

Afwegingen:

Wat een passende aanbod is voor een kind, gaat nadrukkelijk niet over een etiket opplakken, maar het maken van de afwegingen wat een kind en het gezin nodig hebben om tot leren en ontwikkelen te komen. Zo wordt bepaald welke vorm van opvang het beste past, waarbij de afweging van inclusiviteit (zo thuisnabij mogelijk, in de eigen wijk en/of buurt en samen met andere kinderen opgroeien) ook een factor van belang is, evenals het uitstroomperspectief naar reguliere voorzieningen.

Criteria:

Er zijn geen eenduidige (landelijke) criteria om in aanmerking te komen voor passende opvang. Vaak bepalen de organisaties en/of locaties die passende opvang bieden zelf, aan de hand van in- en exclusiecriteria, of ze een meerwaarde voor het kind kunnen zijn. Daarbij gaat het vaak om:

- Kinderen die niet gelukkig zijn in de reguliere opvang en daardoor in ontwikkeling stagneren.
- Kinderen met een ontwikkelingsachterstand of gedragsproblematiek.
- Kinderen die meer of andere begeleiding nodig hebben dan mogelijk is in reguliere opvang, maar nog geen gespecialiseerde jeugdhulp nodig hebben.
- Kinderen die naar het speciaal onderwijs gaan maar ook reguliere opvang nodig hebben.

Exclusiecriteria kunnen voorkomen dat de zorgzwaarte op een groep te zwaar of te divers wordt. Voorbeelden van exclusiecriteria voor huidige vormen van aangepast kinderopvangaanbod zijn:

- De locatie is niet passend, bijvoorbeeld: Kinderen die volledig rolstoel gebonden zijn.
- Het ontbreekt de professionals aan bepaalde vaardigheden of bevoegdheden, bijvoorbeeld: Kinderen waarbij medische handelingen nodig zijn of kinderen waarbij sprake is van bepaalde specialistische problematiek, zoals doofheid of blindheid.

Beoordeling:

Om de juiste afweging en beoordeling te kunnen maken welk aanbod het meest passend is, is de juiste informatie nodig. Als vooraf duidelijk is op basis van welke factoren de afweging gemaakt wordt, kan ook de meest relevante informatie aangeleverd worden. Een gestandaardiseerd aanmeldformulier is daarbij helpend. De experts vanuit de kinderopvang (denk aan de coaches of pedagogen verbonden aan de organisatie), kunnen hierbij een centrale rol spelen. Ook beleggen organisaties de regie van dit proces wel bij de leidinggevende van de locatie.

Afwegen welk aanbod passend is vraagt expertise en kennis. Het is daarvoor nodig om de juiste professionals bij elkaar te brengen. Bij voorkeur in de vorm van een gemengd maar compact toegangsteam, die toegangs- en uitsluitingscriteria opstelt en gezamenlijk bepaalt welk aanbod het beste past bij een kind. Het team moet toegankelijk zijn en snel kunnen doorpakken.

Indicering:

Na afweging en beoordeling volgt indicering. Er zijn verschillende manieren waarop geïndiceerd kan worden:

- **Door een indicatieorgaan:** Er wordt een indicatie afgegeven door een daarvoor aangewezen persoon/team/organisatie. Toegang tot een voorziening met passende kinderopvang kan alleen met deze indicatie. Vaak wordt dit belegd bij Centra voor Jeugd en gezin of soortgelijke instanties. Ook het consultatiebureau kan hierin een rol spelen, mede omdat zij al bekend zijn met het afgeven van de VVE-indicaties. Maar ook kan er een specifiek team opgezet zijn, die de opdracht heeft de indicaties te doen.
- **Eerdere afgegeven indicatie:** Toegang tot een vorm van passende opvang is mogelijk als er een indicatie voor speciaal (basis)onderwijs is afgegeven. Dit is het geval bij een buitenschoolse opvang bedoeld voor kinderen die gebruik maken van het so, sbo of vso. De afgegeven indicatie voor dit type onderwijs is dan ook erkend als indicatie voor toegang tot dit type opvang.
- **Door de kinderopvang:** De kinderopvang adviseert dan wel indiceert zelf voor een vorm van passende opvang. Op basis van de eigen ervaringen en expertise in huis, wordt beoordeeld dat er ander aanbod nodig is voor een kind. Als er sprake is van financiering vanuit de gemeente, dan worden de criteria voor indicatie meestal in overleg met de gemeente opgesteld.

De wijze van financiering speelt hierbij ook een relevante rol: is er sprake van gemeentelijke financiering, dan hangen daar vaak gemeentelijke voorwaarden mee samen ten aanzien van doel en doelgroep, als basis voor de subsidieverstrekking. Als er sprake is van indicering voor jeugdzorgaanbod, met name het niet vrij toegankelijke aanbod (aangeboden via een jeugdhulpaanbieder), dan wordt dit belegd bij de gemeentelijke instantie die hierover zeggenschap heeft.

Voorbeeld 1: Expertiseteam Lelystad: In Lelystad zijn verschillende vormen van passende opvang mogelijk, nl VE, een Peuterplusgroep, MEE in de Kinderopvang en de inzet van ondersteuners passende kinderopvang (pm'ers die worden ingezet op groepen voor extra handen en individuele aandacht (ook gekoppeld aan project Mee in de Kinderopvang).

Het expertiseteam (kinderopvang, JGZ, MEE) komt één keer per drie weken bij elkaar, op een vast moment. De aanvraag voor een kind komt vanuit de kinderopvang of JGZ middels een gestandaardiseerd formulier en proces. Er is aandacht om bureaucratie te voorkomen. Wel gebeuren de aanvragen en toekenningen schriftelijk. Plaatsing op Peuterplus vanuit de reguliere kinderopvang gebeurt altijd na beoordeling van het expertiseteam, waarbij andere inzet ook afgewogen is.

*Voorbeeld 2: **Expertiseteam OSS** samenstelling SWV, Kentalis (cluster 2), integrale vroeghulp en Ons welzijn, Unik (jeugdzorg en OPD1) en GGD (JGZ). Het expertiseteam komt eens per 6 weken bij elkaar. Het team doet observaties en geeft ondersteuning op casusniveau op locatie. Deze observaties en extra uren voor een-op-een-begeleiding wordt gefinancierd vanuit de gemeente Oss. Het doel hierbij is om kinderen zo lang mogelijk binnen de wijk te houden. Alle kinderopvangorganisaties kunnen hun aanvraag doen bij het expertiseteam.*

*Voorbeeld 3: In **Roosendaal** hebben de gespecialiseerde opvangvoorzieningen (MKD JoKi-C en kinderdagcentrum Willemijntje (SDW) gezamenlijk een afwegingskader opgesteld om te bepalen welke voorziening het best past bij een kind.*

Toeleiding

Een duidelijk omschreven en gestroomlijnde toeleiding naar het passende aanbod draagt eraan bij dat de kinderen, die dat nodig hebben, op de juiste plek terecht komen.

Bij de toeleiding naar passende kinderopvang zijn verschillende partijen betrokken, elk met hun eigen deskundigheid, rol en verantwoordelijkheid. Deze

partijen werken idealiter samen om ervoor te zorgen dat kinderen de passende ondersteuning krijgen die ze nodig hebben. In de praktijk is er echter vaak sprake van onduidelijkheid en onbekendheid onderling over verantwoordelijkheden en er is vaak gebrek aan afstemming. Er is behoefte aan kortere lijnen tussen de verschillende partijen, een duidelijkere rolverdeling en beschrijving van ieders rol, taak en verantwoordelijkheid.

Hieronder een overzicht van de belangrijkste betrokkenen:

- **Gemeenten:** Gemeenten spelen een centrale rol in de toeleiding naar passende kinderopvang. Ze zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de kwaliteit van kinderopvang en de uitvoering van de Jeugdwet. Gemeenten bepalen ook welke kinderen in aanmerking komen voor voorschoolse educatie (VE), Sociaal Medische indicatie (SMI) en hoe zij plusopvang financieren. Ze kunnen ook een regierol op zich nemen bij het organiseren van passende en inclusieve opvang. Daarnaast dragen gemeenten bij aan de financiering van plusopvang door bijvoorbeeld jeugdhulpmiddelen of VE-middelen in te zetten.
- **Kinderopvangorganisaties:** Deze organisaties bieden zelf verschillende vormen van opvang aan, waaronder reguliere opvang, plusopvang en soms gespecialiseerde groepen. Ze signaleren ook kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte en zoeken naar passende oplossingen. Sommige organisaties werken samen met jeugdhulporganisaties om passende ondersteuning te bieden. Kinderopvangorganisaties kunnen het initiatief nemen tot het opzetten van plusopvang. Zij zijn ook verantwoordelijk voor het naleven van de kwaliteitseisen.

¹ OPD = Orthopedagogische dagbehandeling

- **Gastouderbureaus:** Omdat er in de toeleiding naar een passend kinderopvangaanbod veelal sprake is van maatwerk, kan in sommige gevallen een plek bij een gastouder een passende (tussen)oplossing zijn. De opvang bij de gastouder is kleinschaliger waarbij kinderen in een kleinere groep opgevangen worden. Gastouderbureaus werken met bemiddelaars die op de hoogte zijn van de beschikbare gastouders en hun specialismen.
- **Sociaal wijkteam/Buurtteam Jeugd:** Laagdrempelige voorziening waar de bewoners in een buurt terecht kunnen met vragen op financieel, sociaal of persoonlijk vlak. Hier kunnen eerste vragen al opgepakt worden. Zo kan het buurtteam de rol van verwijzer naar bijvoorbeeld KOV+ hebben. (voorbeeld gemeente Utrecht)
- **Centra voor Jeugd en Gezin (CJG):** Het CJG speelt vaak een rol bij de indicatiestelling voor VE. Zij kunnen ook verwijzen naar hulpaanbod in de regio en een bemiddelende rol spelen voor ouders bij de toeleiding naar jeugdzorg.
- **Jeugdzorgorganisaties:** Deze organisaties bieden gespecialiseerde hulp en ondersteuning aan kinderen met een zorgvraag. Zij werken soms samen met kinderopvangorganisaties om ambulante zorg te leveren of expertise te delen.
- **Jeugdgezondheidszorg (JGZ):** De JGZ, met jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen, werkt samen met kinderopvang en onderwijs om de ontwikkeling van kinderen te bevorderen en eventuele zorgvragen te signaleren. Zij hebben een adviserende rol en kunnen ouders

ondersteunen bij de zoektocht naar passende zorg. Ook kunnen zij als casus regisseur aangewezen worden (Gemeente Utrecht).

De jeugdgezondheidszorg kennen we voor kinderen tot 4 jaar ook wel als 'het consultatiebureau'. Consultatiebureaus spelen een rol bij de indicatiestelling voor VE en kunnen signalen afgeven over ontwikkelingsachterstanden. De toeleiding kan goed belegd worden bij de jeugdgezondheidszorg c.q. het consultatiebureau, die vanwege hun hoge bereik veel kinderen zien (2023: 93,5% zorggebruik = het percentage kinderen van 0-4 jaar dat in de voorgaande 12 maanden minimaal één bezoek heeft gebracht aan het consultatiebureau (NJI)). Bij voorkeur trekken JGZ en de kinderopvang samen op in de doorverwijzing en toeleiding. Daarvoor is het van belang dat er regelmatig contact is, bijvoorbeeld doordat de JGZ-medewerkers regelmatig op locatie aanwezig zijn.

- **Onderwijsinstellingen:** Scholen, met name speciaal onderwijs, zijn betrokken bij de toeleiding van kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Er is een samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs om een inclusieve speelleeromgeving te creëren. Ook is het belangrijk dat er afstemming is tussen onderwijs en buitenschoolse opvang.
- **Samenwerkingsverband:** Het samenwerkingsverband kan een brug vormen tussen kinderopvang en onderwijs, en daarbij zorgen voor een soepele en succesvolle overgang voor kinderen met verschillende leer- en ontwikkelingsbehoeften.

Hoe ze dat doen en in welke mate is lokaal ingericht en verschilt per samenwerkingsverband. Zo kan het samenwerkingsverband helpen bij het vroegtijdig herkennen van kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Ook is het mogelijk om advies en ondersteuning te bieden aan kinderopvangmedewerkers en hun ouders, bijvoorbeeld in de vorm van een voorschools ondersteuningsteam (VOT, bijvoorbeeld SWV Drechtsteden). Ook kan voorlichting en advies gegeven worden om de goede overgang van opvang naar school te maken, bijvoorbeeld door het aanstellen van een peuterkleuterconsulent (PO3002.nl, Samenwerkingsverband Roosendaal-Moerdijk). Daarbij kunnen samenwerkingsverbanden ook bijdragen aan de ontwikkeling van passende voorzieningen en onderwijsarrangementen voor kinderen met speciale behoeften zoals het opzetten van instroomlocaties (PO3002.nl, Samenwerkingsverband Roosendaal-Moerdijk).

- **Jeugdteams:** Deze teams zijn bedoeld om hulp te bieden aan kinderen en gezinnen. Zij kunnen een rol spelen in de toeleiding naar passende zorg en ondersteuning. De aansluiting tussen de jeugdteams en kinderopvang en het onderwijs kan wel beter.
- **Zorgcoördinatoren:** Sommige kinderopvangorganisaties hebben zorgcoördinatoren in dienst die een rol spelen bij het signaleren van zorgvragen en het organiseren van hulp. Zij kunnen een belangrijke schakel vormen tussen kinderopvang en zorgpartners.

*Voorbeeld 1: **team Jonge Kind in Utrecht** (Team Jonge Kind – SWV Utrecht PO), onderdeel van het samenwerkingsverband passend onderwijs: Wanneer er op het peutercentrum of kinderdagverblijf vragen zijn rondom de ontwikkeling van een peuter kan het Team Jonge Kind worden ingeschakeld. Het Team Jonge Kind komt dan observeren en meedenken. Zij begeleiden de pedagogisch professionals bij het bieden van ondersteuning op de groep. Het team weet aan welke voorwaarden jonge kinderen moeten voldoen om goed te kunnen starten op de basisschool. Daarnaast heeft het team veel kennis opgedaan in de begeleiding van kinderen met ontwikkelingsproblemen en/of een ontwikkelingsvoorsprong. Het Team Jonge Kind helpt pedagogisch professionals om hun handelen af te stemmen op de behoeften van het kind. Indien nodig kan er extra ondersteuning vanuit een arrangement op de groep geboden worden.*

*Voorbeeld 2: **Gemeente West Maas en Waal:** Deze gemeente kent een MDO Jonge kind, waar kinderopvang, jeugdconsulent, samenwerkingsverband en GGD aan deelnemen. Op basis van de agenda kunnen ook andere specialisten zoals logopedisten deelnemen. Hiermee wordt al in een (heel) vroeg stadium op casusniveau kinderen besproken. Doel van dit MDO is om preventief te werken.*

Protocollen en richtlijnen

Het kind met een ondersteuningsvraag heeft er baat bij als passend aanbod snel beschikbaar is. Als tijdig gesignaleerd wordt kan in een vroeg stadium ingegrepen worden en kan erger voorkomen worden (uit Berenschot: Lipkin et al., 2020²). Hoe jonger een passende ondersteuning kan worden geboden, hoe groter de impact en het rendement op maximale ontwikkelingsgroei op de langere termijn. Vooral in de peuterleeftijd zijn de effecten van vroegtijdig signaleren en ingrijpen groot. De kans op instroom naar speciaal onderwijs of gespecialiseerde opvang kan daarmee verkleind worden. Daarbij is het van belang dat er oog is voor zowel het kind als het systeem rond het kind.

Dit vraagt om een route zonder procedurele obstakels en lange wachttijden. Het proces van signalering en toeleiding dient snel en efficiënt te verlopen. Tegelijk zijn protocollen en richtlijnen nodig om de juiste afwegingen te maken en voor verantwoording van de gemaakte keuzes.

Bij het opstellen van protocollen en richtlijnen is het daarom relevant om kritisch te beoordelen of en hoe bureaucratie geminimaliseerd kan worden. Het uitgangspunt moet zijn dat het belang van het kind voorop staat en dat er snel gehandeld moet kunnen worden.

² O Lipkin, P.H., Macias, M.M., Norwood, K.W., Brei, T.J., Davidson, L.F., Davis, B.E. & Voigt, R.G. (2020). Promoting optimal development: identifying infants and young children with developmental disorders through developmental surveillance and screening. *Pediatrics*, 145(1)

Uitdagingen

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Een kind blijft van de reguliere kinderopvang gebruik maken zolang het nog niet kan doorstromen naar een meer passende voorziening, bijvoorbeeld vanwege wachtlijsten. Dit speelt met name bij kinderen die (nog) niet naar het (speciaal) basisonderwijs gaan.</p>	<p>Het risico kan zijn dat de pedagogisch professionals het niet volhouden of dat de aanwezigheid van dit kind een te grote impact heeft op de gehele groep. De kinderopvang kan ervoor kiezen om de plaatsing te beëindigen en het kind komt vervolgens thuis te zitten.</p> <p>Vraagstukken zijn dan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe kan expertise en kennis ingevoegd worden om met het kind om te gaan binnen de reguliere groep? • Hoe wordt beoordeeld of deze situatie nog houdbaar is voor kind ouders en opvang en wordt escalatie voorkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Het is belangrijk om een casusregisseur aan te wijzen die de brede blik op de casus kan hebben. Bij kinderen van 0 – 4 jaar is dat bij voorkeur de jeugdgezondheidszorg. • Een concreet plan, opgesteld door kinderopvang, vervolgvoorziening en ouders, waarin de regievoerder/casusregisseur is aangewezen en doelen en tijdsplan voor voortgang en evaluatie beschreven staan. • De plaatsing wordt omgezet naar een plaatsing voor minder dagdelen. • Er worden tijdelijk extra pedagogisch professionals op de groep ingezet, voor de duur van de overbrugging naar de vervolgvoorziening. • Er wordt tijdelijk extra expertise ingezet, in de vorm van coaching, advisering of extra handen, voor de duur van de overbrugging naar de vervolgvoorziening. • Voldoende aanbod en capaciteit om kinderen een aanbod te kunnen bieden, ook als er sprake is van een extra ondersteuningsvraag.

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
<p>Aanbod creëert vraag</p>	<p>Nieuw aanbod (bijvoorbeeld de start van een plusgroep) kan ouders en/of professionals meer bewust maken van de mogelijkheid van een dergelijke ondersteuning, terwijl dat eerst niet het geval was omdat dergelijke aanbod niet beschikbaar was. Er kan daardoor sprake zijn van een aanzuigende werking. Gevolg daarvan kan zijn dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er te weinig plekken beschikbaar zijn voor de vraag. • Er een uiteenlopende diversiteit aan zorgbehoeften ontstaat. • De zorgzwaarte van een groep hoger wordt dan vooraf beoogd. 	<ul style="list-style-type: none"> • Breng vooraf duidelijk in beeld welke vragen en behoeften gelden (ondersteuningsbehoeften en aantallen kinderen) en sluit daar met het aanbod op aan. • Stel duidelijke protocollen en in- en exclusiecriteria op voor aanvullende voorzieningen. • Evalueer regelmatig de indicaties op basis van o.a. ervaringen van de professionals op de groep en de uitstroomniveaus.
<p>De processen om te komen tot een zorgvuldige afweging en toekenning kennen een te grote bureaucratie, waardoor er sprake is van vertraging en ongewenst tijdsverlies.</p>	<p>Het proces van indicering, toekennen en toegang verlenen moet niet bureaucratisch en stroperig zijn. Aanvraag en toekenning zijn ideaal gesproken binnen een paar weken geregeld. Zeker bij jonge kinderen is snel doorpakken nodig om verdere ontwikkelachterstanden te voorkomen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Timmer protocollen en procedures niet helemaal dicht, werk zoveel mogelijk op basis van vertrouwen. • Maak concrete afspraken t.a.v. stappen, verantwoordelijkheden en termijnen. Spreek elkaar aan indien daarvan afgeweken wordt. • Evalueer gezamenlijk de afgesproken processen op de mate van bureaucratie en de mogelijkheden deze zoveel mogelijk te verminderen of te vermijden.

Uitdagingen	Toelichting	Oplossingsrichtingen
Kleine organisatie heeft minder mankracht en interne expertise.	Het is voor een grotere kinderopvangorganisatie gemakkelijker, vanwege de schaalgrootte om gespecialiseerde functies in huis te hebben, denk aan een pedagoog of gedragsdeskundige.	Houd bij de regie en toeleiding rekening met de verschillende groottes van kinderopvangorganisaties. Bij wie kan een kleine organisatie laagdrempelig advies inwinnen over een kind waar zij zorgen over hebben, als zij zelf niet zo iemand in dienst kunnen nemen? Kan verbinding gelegd worden met een andere kinderopvangorganisatie die expertise kan delen. Of is samenwerking met de JGZ of een zorginstelling mogelijk?
Vroegsignaleren zorgt voor een vroege stempel en een focus op hulp.	Vroegsignaleren kan ertoe leiden dat kinderen te snel in een hokje geplaatst worden, waardoor de focus teveel op extra hulp komt te liggen.	Denk niet alleen vooraf na over de route naar een aangepaste voorziening, maar schrijf ook de beoogde route terug naar een reguliere voorziening uit. Evalueer deze regelmatig. Schaal hulp af wanneer een kind inloopt in ontwikkeling.

Huisvesting

Bij het creëren van passende kinderopvang is de keuze rondom huisvesting een cruciale factor die invloed heeft op het welzijn van kinderen, professionals en ouders. Dit gaat verder dan alleen praktische voorzieningen. De locatie moet voldoen aan wettelijke eisen, goed bereikbaar zijn en afgestemd zijn op de behoeften van de doelgroep. Daarnaast kan de keuze voor een specifieke locatie ook bijdragen aan de unieke identiteit en aantrekkingskracht van de kinderopvanglocatie. Het vinden van de juiste huisvesting vraagt daarom om een weloverwogen balans tussen praktische haalbaarheid, financiële mogelijkheden en een visie op wat de betrokken partijen willen uitstralen. Bij het realiseren van inclusieve kinderopvang zijn er minimale aandachtspunten waar rekening mee gehouden moet worden. Denk hierbij aan:

- De mogelijkheden voor rolstoelen (drempels, draaicirkels en gangetjes)
- Een prikkelarme locatie en ruimtes om tot rust te komen (snoezelruimte)
- Toegankelijke toiletten en een verschoningsruimte

ONDERWERPEN

→ Relevante beleidskaders

→ Componenten

- Opvang binnen een inclusieve school of multifunctioneel centrum
- Opvang binnen een school voor speciaal (basis)onderwijs
- Bij een bestaande opvanglocatie – door een losse groep binnen een bestaande opvanglocatie of door inclusieve groepen
- Solitaire (losstaande) kinderopvanglocatie

→ Uitdagingen huisvesting

Relevante beleidskaders

Het Integraal huisvestingsplan (IHP)

Het IHP wordt opgesteld in samenwerking tussen schoolbesturen en gemeente en heeft dus betrekking op de gezamenlijke huisvesting met onderwijs. Vanuit een gezamenlijke visie op onderwijshuisvesting wordt in dit plan het beoogde perspectief geschetst en/of doelstellingen voor de ontwikkeling en instandhouding van alle schoolgebouwen binnen de gemeente. De visie wordt vertaald naar concrete uitgangspunten en spelregels, zodat deze in de planvorming en bij de realisatie kunnen worden toegepast. De scope van het IHP bepaalt mede de thema's waarover visie moet worden geformuleerd, en kan dus een mooie plek zijn om aan te haken als het gaat over inclusieve kinderopvang. De visie op onderwijs en onderwijshuisvesting staan centraal in het IHP, maar de kinderopvang kan als stakeholder betrokken worden. Of er mogelijkheden zijn voor het realiseren van passende huisvesting in het kader van passende of inclusieve kinderopvang, wordt dus mede bepaald door de opzet en invulling van het gemeentelijk IHP.¹ Door de kinderopvang te betrekken bij het ontwikkelen van een IHP in de gemeente, kan er bij de planvorming meer aandacht worden gevraagd voor specifieke huisvesting voor inclusieve opvang, bijvoorbeeld door visie op inclusieve kindcentra te formuleren. Zie bijvoorbeeld het [Integraal Huisvestingsplan Onderwijs van de gemeente Maashorst](#), waar inclusie en inclusieve kindcentra terugkomen.

¹ Bakker, D., & Groenen, M. (2023). Handreiking IHP. PO-Raad, VO-Raad en VNG. <https://www.poraad.nl/arbeidszaken-bedrijfsvoering/onderwijshuisvesting/handreiking-integraal-huisvestingsplan>

De Lokaal Educatieve Agenda (LEA)

De visie op inclusieve kindcentra moet ook terugkomen in de Lokaal Educatieve Agenda (de LEA). In de LEA worden de gezamenlijke afspraken vastgelegd tussen partijen als de gemeenten, (voor)schoolbesturen, jeugdhulp, jeugdzorg en andere maatschappelijke partners over jeugd- en onderwijsbeleid. Dit beleid omvat niet alleen de onderwijskundige en pedagogische visie op inclusief onderwijs, maar raakt ook aan de fysieke randvoorwaarden, zoals passende huisvesting. Nog niet altijd sluiten de opvangorganisaties aan bij de LEA. Wat betreft huisvesting kunnen de volgende punten rondom huisvesting terugkomen:

1. In de LEA kunnen ambities en doelen voor inclusief onderwijs en inclusieve opvang worden geformuleerd, waaronder de behoefte aan inclusieve voorzieningen en integrale kindcentra. Dit beïnvloedt de keuzes binnen het gemeentelijk Integraal Huisvestingsplan (IHP).
2. De LEA kan overleg tussen onderwijs, kinderopvang en zorgpartijen faciliteren, waardoor er gezamenlijk kan worden nagedacht over huisvestingsoplossingen die passend zijn voor inclusief onderwijs en inclusieve opvang.

Kortom, de LEA biedt een beleidsmatig kader waarin de noodzaak van passende huisvesting voor inclusief onderwijs en inclusieve opvang kan worden onderbouwd en afgestemd met alle relevante partijen. Dit maakt het mogelijk om fysieke ruimte en inhoudelijke samenwerking hand in hand te laten gaan.

Componenten

Er zijn verschillende mogelijkheden voor de huisvesting bij passende en inclusieve kinderopvang. Dit is afhankelijk van visie, mogelijkheden en de eerder benoemde beleidskaders. Hieronder beschrijven we enkele mogelijkheden in de huisvesting, met daarbij de voordelen en nadelen.

Opvang van kinderen met een ondersteuningsbehoefte binnen een inclusieve school of in een multifunctioneel centrum

Voordelen	Nadelen	Voorbeelden
<ul style="list-style-type: none"> • Ouders kunnen kinderen op één locatie brengen en ophalen. • Mogelijkheden voor samenwerking met het basisonderwijs. • Vaak lagere huurkosten en gebruik van gemeenschappelijke faciliteiten (mits deze inclusief en toegankelijk zijn). • Kinderen met en zonder ondersteuningsbehoeften ontmoeten elkaar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Voor sommige kinderen kan de setting van een inclusieve school te veel prikkels opleveren. 	<p>Kindcentrum de Kroevendonk in Roosendaal.</p>

Opvang van kinderen met een ondersteuningsbehoefte binnen een school voor speciaal (basis)onderwijs

Voordelen	Nadelen	Voorbeelden
<ul style="list-style-type: none"> • Ouders kunnen kinderen op één locatie brengen en ophalen. • Mogelijkheden voor samenwerking met het basisonderwijs. • Vaak lagere huurkosten en het delen van gemeenschappelijke faciliteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • Kinderen met en zonder ondersteuningsbehoeften ontmoeten elkaar niet. 	<p>Peuterleerplekken Den Haag: binnen een sbo school.</p> <p>Naschoolse opvang in Groningen: naschoolse opvang binnen cluster 3 scholen.</p>

Bij een bestaande opvanglocatie – door een losse groep binnen een bestaande opvanglocatie of door inclusieve groepen

Voordelen	Nadelen	Voorbeelden
<ul style="list-style-type: none"> • Minder opstartkosten en tijdsinvestering, omdat de basisvoorzieningen vaak al aanwezig zijn. • Kinderen regulier en met een ondersteuningsbehoefte ontmoeten elkaar. • Er is al ervaring, kennis en een bestaand netwerk aanwezig op de locatie. • Gezamenlijk gebruik van ruimtes en faciliteiten (mits deze inclusief en toegankelijk zijn). • Het is makkelijker voor personeel om in te springen op momenten dat dit nodig is. 	<ul style="list-style-type: none"> • Minder natuurlijke samenwerking met het onderwijs. 	<p>Kinderopvang Plus in Oldebroek: een plusgroep binnen een bestaande opvanglocatie.</p>

Solitaire (losstaande) kinderopvanglocatie

Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none"> • Mogelijkheid om ruimtes volledig naar wens in te richten. • Je kunt een plek kiezen die goed bereikbaar is voor ouders, zoals in een woonwijk of nabij een bedrijventerrein. Of een locatie die dichtbij specifieke scholen ligt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Minder natuurlijke samenwerking met het onderwijs en andere kinderopvanggroepen, waardoor er minder van de voordelen van samenwerking kan worden geprofiteerd.

Uitdagingen huisvesting

Bij het realiseren van huisvesting voor inclusieve kinderopvang zijn er verschillende uitdagingen. Zo blijkt het in de praktijk complex om kinderopvang en onderwijs onder één dak te brengen, omdat kinderopvang privaatrechtelijk is georganiseerd en onderwijs publiekrechtelijk. Dit vereist juridische constructies, tenzij de kinderopvang gebruikmaakt van een leegstaand schoollokaal en de gemeente daar toestemming voor geeft. De [‘handreiking organiseren en financieren van gezamenlijke huisvesting kinderopvang en onderwijs’](#) geeft gemeenten, scholen en kinderopvang inzicht in oplossingen voor knelpunten die binnen de huidige wet- en regelgeving ervaren worden bij de realisatie van gezamenlijke huisvesting.

Ook zijn er diverse wetten en regels die eisen stellen aan de huisvesting van de opvanglocatie. Deze wetten waarborgen de veiligheid, gezondheid en het welzijn van kinderen en zorgen ervoor dat de opvang voldoet aan gestelde kwaliteitsnormen. Hieronder volgen de belangrijkste wet- en regelgeving die van invloed zijn op de huisvesting van een kinderopvanglocatie:

1. Wet Kinderopvang (WKO)

De Wet Kinderopvang regelt de voorwaarden voor de organisatie van kinderopvang in Nederland. De wet stelt eisen aan zowel de inrichting van de opvanglocatie als de kwaliteit van de zorg:

- **Ruimte per kind:** Er moet voldoende ruimte zijn per kind, zowel voor binnen- als buitenactiviteiten. De minimale ruimte per kind is geregeld in de Wet Kinderopvang en het Besluit kwaliteit kinderopvang. De norm is 3,5 m² binnenspeelruimte per kind in een opvangruimte. Daarnaast is een

afzonderlijke slaapruiimte nodig voor kinderen tot anderhalf jaar (artikel 10, Besluit kwaliteit kinderopvang).

- **Veiligheid:** De locatie moet voldoen aan veiligheidsnormen, zoals brandveiligheid en het voorkomen van gevaarlijke situaties voor kinderen. Het gebouw moet voldoen aan de regels van het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), met bijvoorbeeld voldoende vluchtwegen, brandblusmiddelen en veilige stopcontacten.
- **Hygiëne en gezondheid:** Er moeten voorzieningen zijn voor hygiëne, zoals geschikte toiletten en wastafels, en de opvanglocatie moet een gezonde en schone omgeving bieden. Er moeten voldoende mogelijkheden zijn voor het verzorgen van de kinderen (bijvoorbeeld verschoonplekken, handwas-mogelijkheden).
- **Buitenruimte:** De opvanglocatie moet toegang hebben tot een veilige buitenruimte voor kinderen om te spelen. Dit moet een goed omheinde speelplaats zijn waar kinderen veilig kunnen spelen.
- **Toegankelijkheid:** De locatie moet goed bereikbaar zijn voor ouders en kinderen.

In het [‘Kwaliteitskader Huisvesting Kinderopvang’](#) worden de kwaliteitscriteria ten aanzien van de Beleving, Gebruik en Techniek van een kinderdagverblijf beschreven als een reeks eenduidige, herkenbare en praktisch toepasbare criteria.

2. Jeugdwet

De Jeugdwet stelt enkele eisen die relevant zijn voor huisvesting van kinderopvang:

- **Voorzieningen:** Als de kinderopvang kinderen met een zorgvraag opvangt, moet de locatie voorzieningen bieden die geschikt zijn voor deze zorg. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat er aparte ruimtes nodig zijn voor één-op-één begeleiding, therapieën of rustruimtes.
- **Veiligheid:** Voor de opvang van kinderen met extra ondersteuningsbehoeften kan extra aandacht nodig zijn voor de veiligheid en toezicht binnen de locatie, zoals het voorkomen van ontsnappingsroutes en het creëren van overzichtelijke ruimtes.
- **Verantwoordelijkheid:** Er moeten goede afspraken worden gemaakt met gemeenten en jeugdzorginstellingen over financiering en verantwoordelijkheid voor de ondersteuning binnen de kinderopvang.

3. Wet Langdurige Zorg (WLZ)

- **Specifieke voorzieningen voor intensieve zorg:** Voor kinderen die vallen onder de WLZ, moet de opvanglocatie mogelijk beschikken over medische of verpleegkundige voorzieningen, zoals een ruimte voor medicatietoediening, een plek voor persoonlijke verzorging (bijvoorbeeld tilliften), of een rustruimte.

- **Samenwerking met zorgaanbieders:** Kinderopvanglocaties die kinderen met een WLZ-indicatie opvangen, werken vaak samen met gespecialiseerde zorgaanbieders. Dit kan betekenen dat zorgprofessionals gebruik maken van de opvanglocatie om zorg te verlenen.

4. Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)

De locatie moet fysiek toegankelijk zijn, bijvoorbeeld door drempelloze ingangen, brede gangen en rolstoelvriendelijke toiletten. Als de opvang gericht is op inclusie, moeten deze voorzieningen expliciet aanwezig zijn. Er moet aandacht zijn voor de integratie van hulpmiddelen en ondersteunende technologieën binnen de locatie.

INHOUD

- **Inleiding**
- **Uitvoeren opgestelde plan**
- **Stel een evaluatieplan op**
- **Uitdagingen bij de uitvoering**

Inleiding

Het uitvoeren en implementeren van de gemaakte plannen vraagt om een doordacht proces met een goede planning en de juiste samenwerking. Het doel is om te komen tot een omgeving waar alle kinderen, ongeacht hun ondersteuningsbehoeften, zich welkom voelen en optimaal kunnen ontwikkelen. In het ontwikkelde plan is opgenomen wat dit betekent voor o.a. de personele inzet, het aanbod, de werkwijze, houding, fysieke omgeving en samenwerking.

Uitvoeren opgestelde plan

Het opgestelde plan wordt ten uitvoer gebracht. Er ligt een stappenplan met prioritering en een passende planning. Om de fase van uitvoering tot een succes te brengen, zijn er verschillende factoren die in acht moeten worden genomen:

- **Formuleer duidelijke doelstellingen:** Zorg ervoor dat de doelstellingen helder en meetbaar zijn. Dit helpt om focus en richting te behouden tijdens de uitvoering.
- **Maak een projectplanning:** Een gedetailleerd projectplan met een realistische tijdlijn en duidelijke fasering, waarbij elke stap zorgvuldig wordt voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd, is essentieel. Dit plan beschrijft duidelijk de taken, mijlpalen en verantwoordelijkheden van elke betrokkene. Bepaal samen met de direct betrokkenen welke acties er allemaal nodig zijn en zorg ervoor dat deze op de juiste momenten worden uitgevoerd.
- **Draag zorg voor goed beheer van de middelen:** Zorg voor de juiste inzet van mensen, middelen en tijd om de gestelde doelen te bereiken. Dit betekent dat er voldoende en gekwalificeerde professionals zijn en, eventueel, scholing ingezet wordt om de professionals voor te bereiden op hun taken en verantwoordelijkheden. Ook moet er een goede begroting liggen met een dekkend budget. Maar ook gaat dit over de juiste locatie die voldoet aan de gestelde eisen vanuit de WKO en inrichting en materialen die passen bij het geplande aanbod.
- **Zorg voor risicobeheer:** Schat vooraf in welke risico's er zijn en denk na over de te nemen stappen als deze zich inderdaad voordoen. Wees proactief en voorbereid.
- **Stimuleer en faciliteer samenwerking:** Het realiseren van inclusieve

kinderopvang vraagt om samenwerking tussen verschillende partijen. Stel een multidisciplinair team samen dat gezamenlijk verantwoordelijk is voor de implementatie. Zorg ervoor dat alle belanghebbenden betrokken blijven en hun input wordt meegenomen. Dit bevordert steun en samenwerking.

- **Zorg voor duidelijke communicatie:** Transparantie is cruciaal. De doelen moeten helder zijn voor alle betrokkenen. Concrete afspraken over taken en verantwoordelijkheden voorkomen misverstanden. Regelmatige updates, teamvergaderingen en open lijnen van communicatie zorgen ervoor dat iedereen op de hoogte blijft van de voortgang en eventuele problemen. Gebruik bijvoorbeeld nieuwsbrieven, team overleggen en ouderavonden om iedereen goed geïnformeerd te houden. Zie Communicatie voor meer aandachtspunten.
- **Wees flexibel:** Geen enkele situatie is hetzelfde en omstandigheden kunnen gaandeweg wijzigen. Het is belangrijk om ruimte te houden om in te spelen op onverwachte situaties. Dit vraagt om een flexibele houding van het team en een bereidheid om plannen indien nodig aan te passen. Zorg er met elkaar voor dat deze ruimte er is.
- **Zorg voor regelmatige monitoring en evaluatie:** Om eventuele afwijkingen snel te identificeren en bij te sturen is het regelmatig evalueren van de voortgang van belang. Zo wordt inzicht verkregen of de gestelde doelen en beoogde opbrengsten behaald zijn, wat goed gaat en wat verbeterd kan worden. Dit kan vervolgens vertaald worden naar verbeteringen en aanpassingen. (zie ook Evaluatie en bijstelling).

Stel een evaluatieplan op

Om de voortgang te bewaken is het aan te bevelen om in deze fase een evaluatieplan op te stellen. Dit plan beschrijft op welke punten de uitvoering wordt geëvalueerd (Wat), welke bronnen hiervoor worden gebruikt (Hoe), wanneer dit gebeurt (Wanneer) en wie er betrokken en verantwoordelijk zijn bij de evaluatie (Wie). Regelmatige evaluaties maken het mogelijk om tijdig bij te sturen. In de fase Evaluatie en bijstelling worden de evaluaties uitgevoerd en, indien nodig, de uitvoering bijgesteld.

Zie voor het ontwerp van een evaluatieplan de volgende stap *Evaluatie en bijstelling*.

Uitdagingen bij de uitvoering

Uitdaging	Toelichting	Oplossingsrichtingen
Weerstand tegen verandering	Professionals en ouders kunnen twijfels of zorgen hebben over de invoering van inclusieve kinderopvang.	Voorlichting geven, zorgen serieus nemen en een open dialoog voeren. Creëer betrokkenheid via gezamenlijke sessies.
Tekort aan professionals	Moeite om voldoende geschoold personeel te vinden of op te leiden.	Investeer in gerichte werving, scholing, en coaching. Werk samen met opleidingen en bied aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden. Werken in een gespecialiseerde groep kan voor veel professionals juist als een leuke uitdaging worden gezien.
Gebrek aan afstemming	Onvoldoende coördinatie tussen kinderopvang, onderwijs en jeugdhulp kan leiden tot hiaten in het aanbod.	Wijs een implementatiecoördinator aan. Stel een multidisciplinair overleg in en maak afspraken over rollen en verantwoordelijkheden.
Financieringsvraagstukken	Er zijn extra middelen nodig voor scholing, huisvesting, en begeleiding.	Werk samen met gemeenten en fondsen. Maak inzichtelijk welke kosten en baten inclusiviteit met zich meebrengt.

Evaluatie en bijstellen

HOME

INHOUD

- Inleiding
- Kwaliteitscyclus
- Evaluatieplan opstellen
- Verwerking van de opgehaalde evaluatiegegevens

Op weg naar inclusieve kinderopvang

VOLGENDE

Inleiding

Om inzicht te krijgen in het behaalde succes en de opbrengsten van het geïmplementeerde plan, is het nodig om regelmatig te evalueren. Zo wordt inzicht verkregen of de gestelde doelen en beoogde opbrengsten behaald zijn, wat goed gaat en wat verbeterd kan worden. Dit wordt vervolgens vertaald naar verbeteringen en aanpassingen.

Evalueren doe je niet alleen achteraf, maar is ook tussentijds van belang, om zo de voortgang van het traject te monitoren. Dit voorkomt dat er op het eind verrassende uitkomsten zijn, die door bijstelling tussentijds voorkomen hadden kunnen worden.

In de fase *'Evaluatie en bijstellen'* voer je de evaluatie uit en stel je de uitvoering bij.

Kwaliteitscyclus

De “PDCA”-cyclus, ook wel bekend als de Deming-cirkel, is een goed hulpmiddel voor gestructureerde evaluatie. Aan de hand van de stappen Plannen, Doen, Controleren en Actualiseren wordt een cirkel doorlopen: Het plan voor inclusieve kinderopvang wordt uitgevoerd, waarna aan de hand van het evaluatieplan gegevens over voortgang en opbrengsten worden opgehaald. Loopt alles naar wens, loopt de uitvoering nog zoals vooraf bedacht en is er reden om bij te sturen of kan zo doorgedaan worden?

Actualiseren of bijstellen doe je ná het evalueren. Indien nodig wordt bijgestuurd. Vanuit hier wordt opnieuw gepland, uitgevoerd en vervolgens gecontroleerd op de voortgang. Zo ontstaat een cyclisch proces dat constant herhaald kan worden.

Evaluatieplan opstellen

Om de evaluatie gestructureerd en planmatig te kunnen doen is het opstellen van een evaluatieplan van belang. Daarin wordt beschreven op welke punten geëvalueerd wordt (Wat), welke bronnen je hiervoor gebruikt (Hoe), wanneer je dit doet (Wanneer) en wie er betrokken en verantwoordelijk zijn bij de evaluatie (Wie). Regelmatige evaluaties maken het mogelijk om tijdig bij te sturen. Indien nodig wordt de implementatie bijgesteld.

“Wat”: de evaluatiepunten

Op welke punten geëvalueerd wordt hangt samen met het plan dat gemaakt wordt en welke vragen beantwoord moeten worden. Dit komt voort uit de vooraf gestelde doelen. Door eerst de doelen te bepalen, kunnen de vragen geformuleerd worden. Vervolgens kan bepaald worden welke gegevens opgehaald moeten worden om de vragen te kunnen beantwoorden.

Zo kunnen, bij evaluatie van een ondersteuningsaanbod, de volgende vragen en aspecten relevant zijn:

Op welke wijze draagt de werkwijze bij aan een inclusief opvangaanbod en het pedagogische klimaat op de groep?

Kijk naar aspecten als:

- Frequentie en kwaliteit van interactie tussen professionals en kinderen.
- Afstemming van aanbod op de individuele behoefte van kinderen.
- Dagritme: bieden van structuur en continuïteit.
- Bieden van een veilige omgeving.

Welke ondersteuningsbehoeften zien we en hoe kan het aanbod hieraan tegemoet komen?

- Wat zijn de behoefte van kinderen?
- Draagt het aanbod bij aan ontwikkelingsgroei? Zo ja, in welke mate en op welke ontwikkelingsgebieden?
- Draagt het aanbod bij aan welzijn en welbevinden van de deelnemende kinderen?

Voor een aanbod in de 0-4 groep: Is er een effect zichtbaar op de uitstroom van de kinderen in vergelijking met de periode voorafgaand aan de uitvoer?

- Hoeveel kinderen stromen uit naar het reguliere basisonderwijs?
- Hoeveel kinderen stromen uit naar het speciaal (basis)onderwijs?
- Hoeveel kinderen stromen uit naar gespecialiseerd jeugdzorgaanbod?
- Andere uitstroom?

Hoe wordt met ouders samen gewerkt?

- Hoe worden ouders betrokken bij de ontwikkeling van hun kind?
- Hoe ervaren de ouders de communicatie en informatiedeling over hun kind?
- Wat is de inbreng van ouders op het plan van aanpak voor hun kind?

Hoe is de samenwerking met andere partners?

- Welke partners waren betrokken?
- Hoe zag de afstemming eruit m.b.t. aanpak van het kind en gezin?
- Hoe zag de samenwerking eruit in het kader van indicering en doorverwijzing?

Hoe ervaren de professionals op de groep het aanbod?

Denk aan aspecten als:

- Hun handelingsmogelijkheden
- De effectiviteit van hun handelen
- De mate van eigen inbreng
- Facilitering van hun werkzaamheden
- Behoeftte aan kennis en deskundigheidsbevordering
- De ervaren werkdruk
- Hun werkplezier

Impact op de organisatie:

- Hebben de organisaties het aanbod kunnen uitvoeren conform het vooropgestelde plan? Indien bijstellingen hebben plaats gevonden, welke dan?
- Welke knelpunten hebben de organisaties ervaren bij de uitvoering?
- Welke meerwaarde heeft de uitvoering gehad voor de locatie en voor de organisatie in het geheel.

Ook is het goed om op gemeentelijk en/of organisatieniveau een analyse te doen op de extra kosten die zijn komen kijken bij het aanbod: Hoeveel extra geld is er uitgegeven om inclusieve kinderopvang te realiseren? En waar zijn deze middelen aan besteed?

“Hoe”: welke bronnen worden gebruikt

Om inzicht te krijgen in de verschillende aspecten, zijn verschillende vormen en bronnen van informatie bruikbaar, denk zowel aan cijfermatige (kwantitatieve) gegevens als kwalitatieve gegevens. De combinatie van beide typen gegevens kan de uitkomst van de evaluatie versterken omdat op deze manier zowel “harde” data gebruikt worden, maar ook meer “zachte” data die de uitkomsten meer kunnen kleuren en toelichten.

Bij cijfermatige bronnen kan gedacht worden aan:

- Gegevens over kindontwikkeling uit kindvolgsystemen
- Cijfers over doorstroom, bijgehouden door opvangorganisaties en/of samenwerkingsverbanden passend onderwijs.
- Enquêtes onder medewerkers, ouders en/of samenwerkingspartners.
- Financiële informatie.

Bij kwalitatieve bronnen kan gedacht worden aan:

- Observaties op de groep, in de opvang, uitgevoerd door de eigen medewerkers (denk aan coaches) of door externe observatoren.
- Gesprekken met betrokkenen, interviews of focusgroepen met vertegenwoordigers van kinderopvangorganisaties, voorschoolse educatie, jeugdhulp, onderwijs en gemeenten.
- Analyse van praktijkervaringen. Denk hierbij aan casussen van kinderen die gebruik maken van (inclusieve) kinderopvang en ervaringen van professionals die hen ondersteunen.

“Wie”: wie levert welke informatie aan

Voor de verschillende informatiebronnen kan bepaald worden wie de informatie aanlevert. Gaat het om de gegevens uit het kindvolgsysteem, dan kan de pedagogisch professional deze aanleveren. Gaat het om observaties van het handelen van de professionals, dan is wellicht de coach de juiste persoon om dat aan te leveren. Zo kan per informatiebron bepaald worden wie de gevraagde gegevens aanlevert. Een tabel, zoals in de stap Onderzoek en analyse wordt opgesteld met daarin de informatie, de informatiebron en de verantwoordelijke kan ook hier helpend zijn.

Bij het bepalen en invullen van de evaluatiemomenten is het ook goed om rekening te houden met de belasting van de stakeholders die de informatie moeten aanleveren.

Het vraagt tijd en inspanning om de gevraagde data op te halen en te rapporteren. Als dat kan aan de hand van gestandaardiseerde invulschema's dan is dat helpend. Ook als zoveel mogelijk bestaande databronnen gebruikt kunnen worden zoals het kindvolgsysteem, een bestaande kwaliteitsmonitor of registratiesysteem.

“Wanneer”: De planning van de evaluatiemomenten

Als onderdeel van het evaluatieplan wordt afgesproken wanneer de evaluatiemomenten zijn en welke gegevens aangeleverd worden. Denk aan:

- Nulmeting: Meting bij start van het traject. Hiermee kan inzicht verkregen

worden in de voortgang en ontwikkeling vanaf de start.

- Tussenmeting: Er kunnen één of meerdere meetmomenten zijn, afhankelijk van de planperiode. Het kan een keuze zijn om niet op alle onderdelen van het evaluatieplan te meten. Sommige aspecten zijn beter te beoordelen aan het einde van het traject.
- Eindmeting: evaluatie op alle onderdelen van het evaluatieplan.

Verwerking van de opgehaalde evaluatiegegevens

Ophalen van de gegevens is één, verwerken en analyseren van de gegevens is twee. Het is goed daar realistisch in te zijn. Is er voldoende menskracht beschikbaar bij de samenwerkende organisaties om de gegevens te verwerken en te analyseren? Maak dit ook onderdeel van het evaluatieplan en bespreek wie deze taak krijgt.

Vervolgens worden de uitkomsten in een rapportage verwoord en zijn de uitkomsten de input voor het vervolg. Daarmee is de kwaliteitscirkel doorlopen.

Samenwerking en draagvlak

Bij het realiseren van inclusieve kinderopvang is het van belang dat alle betrokkenen samenwerken en zo hun verantwoordelijkheid nemen. Goede samenwerking zorgt er daarnaast ook voor dat er geen dubbel werk wordt gedaan en dat de gemaakte plannen op de juiste manier geïmplementeerd en geborgd worden.

Bij een goede samenwerking zijn verschillende randvoorwaarden van belang. Het model van Kaats & Opheij¹ beschrijft de vijf belangrijkste voorwaarden voor goede samenwerking:

1. In hoeverre is er sprake van een **gedeelde ambitie**? In dit proces betreft het een zelfde visie op het realiseren van inclusieve kinderopvang
2. In hoeverre wordt er recht gedaan aan alle **belangen**?
3. In hoeverre is er sprake van een **relatie** met verbinding en vertrouwen?
4. In hoeverre is **het proces** goed vormgegeven, worden de juiste stappen gezet en wordt betekenis gegeven aan dit proces?
5. In hoeverre zijn de verschillende organisaties professioneel **georganiseerd**?

Bij de samenwerking tussen gemeente, opvang en zorgorganisaties is het van belang dat deze vijf randvoorwaarden op orde zijn. Wanneer dat niet het geval is dan zal er aan die randvoorwaarden gewerkt moeten worden om het proces

richting inclusieve kinderopvang succesvol te laten verlopen.

Componenten in samenwerking

Bij het samenwerken aan inclusieve kinderopvang kunnen we een aantal concrete componenten beschrijven:

1. **Werk vanuit vertrouwen, respect en gelijkwaardigheid:** Een cultuur van vertrouwen en wederzijds respect zorgt ervoor dat teamleden openstaan voor elkaars ideeën en bijdragen, wat de samenwerking ten goede komt. Erken ook de rol en inbreng van elke partij als volwaardige partner.
2. **Ontwikkel een gedeelde visie op inclusie:** Begin met een gezamenlijk gedragen visie waarin inclusiviteit en samenwerking centraal staan. Leg deze visie vast en zorg voor actieve commitment. Bepaal gemeenschappelijke doelstellingen die uit deze gedeelde visie voortvloeien. Zie ook *Visie*.
3. **Vaste contactpersonen per organisatie:** Zorg ervoor dat elke organisatie/sector een duidelijk aanspreekpunt heeft voor communicatie en coördinatie.
4. **Een overlegstructuur:** Creëer een vaste overlegstructuur waarin de voortgang van het plan besproken wordt met de contactpersonen van alle betrokken organisaties.

¹ Kaats, E., & Opheij, W. (2023). Leren samenwerken. Boom

- 5. Stel een regiehouder aan:** Eén partij of persoon fungeert als regievoerder of coördinator om de voortgang van het plan te bewaken. Dat kan een beleidsmedewerker van de gemeente zijn, maar dit kan ook een medewerker van een kinderopvangorganisatie zijn. Het is van belang dat deze persoon goed bereikbaar is, de praktijk kent en ook regelmatig in de praktijk aanwezig kan zijn om zo korte lijnen te houden met de betrokken partijen.
- 6. Gebruik een eenduidige aanpak:** Maak afspraken over terminologie, processen en ondersteuningsniveaus, zodat alle betrokkenen hetzelfde kader hanteren. Zie ook Communicatie en Planvorming.

Draagvlak bij alle betrokken partijen

Bij het realiseren van inclusieve kinderopvang zijn verschillende partijen en/of personen betrokken. Per regio, gemeente of organisatie kan het verschillen wie een rol spelen in elke fase. Het kan helpend zijn om met elkaar in kaart te brengen welke partij of persoon op welke momenten betrokken moet worden bij de realisatie van inclusieve kinderopvang.

Op de volgende pagina bieden we een format voor een tabel, met daarin alle mogelijke betrokken partijen en/of personen. Door hierin in te vullen wie (actief of passief) betrokken moeten worden, ontstaat overzicht van de mensen die bij bepaalde fases een rol moeten en kunnen spelen en de communicatie die verder nodig is om draagvlak te creëren.

In deze tabel zijn drie fases opgenomen: de verkennende fase, de planvormingsfase en de uitvoeringsfase. Met de verkennende fase bedoelen we hierin de fase van visievorming en onderzoek en analyse, met de planvormingsfase de fase waarin keuzes worden gemaakt over financiering, aanbod, inzet van professionals etc., en met de uitvoeringsfase de fase waarin het gemaakte plan tot uitvoering wordt gebracht.

Tabel betrokken partijen

HOME

Betrokken partijen en/of personen	Verkennde fase	Planvormingsfase	Uitvoeringsfase
Ouders/verzorgers			
Kinderen met extra ondersteuningsbehoeften			
Kinderopvangorganisatie:			
Directie kinderopvang			
Beleidsmedewerkers kinderopvang			
Locatiemanager kinderopvang			
Pedagogisch professionals			
Coach kinderopvang			
Zorgcoördinator kinderopvang			
Opleiders binnen de kinderopvang			
Zorgorganisatie:			
Management zorgorganisatie (wijkteam/preventieve zorg/jeugdzorg)			
Zorgspecialisten (psycholoog, orthopedagoog etc.)			
Huisartsenpraktijk (praktijkondersteuners jeugd)			
Gemeente/regionale partners:			
Beleidsmedewerkers (kinderopvang, onderwijs, zorg/jeugd)			
Handhaving Wet Kinderopvang gemeente (GGD)			
Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ)			
Kwartiermakers			
Zorgkantoor			
Onderwijs:			
Samenwerkingsverbanden onderwijs			
Bestuurders onderwijs			
Schoolleiders onderwijs			
Intern begeleiders onderwijs			
Leerkrachten onderwijs			

VORIGE

Op weg naar inclusieve kinderopvang

VOLGENDE

Communicatie

Effectieve communicatie is cruciaal bij het realiseren van inclusieve kinderopvang. Het zorgt ervoor dat alle betrokkenen goed op de hoogte zijn van beslissingen, veranderingen en wat dit voor hen betekent. Door tijdige en transparante communicatie worden misverstanden voorkomen, wordt draagvlak gecreëerd en wordt samenwerking versterkt.

Bouwstenen voor effectieve communicatie

Er zijn verschillende bouwstenen die cruciaal zijn voor het opzetten van een effectieve communicatie binnen een samenwerking rondom inclusieve kinderopvang:

- **Regelmatische afstemming:** Plan regelmatig overleggen en check-ins om voortgang te monitoren en mogelijke obstakels tijdig te signaleren. Duidelijke afstemming helpt om verwarring of misverstanden te voorkomen.
- **Eenduidige communicatie:** Zorg ervoor dat de gebruikte taal, zowel binnen als buiten de organisatie, consistent en begrijpelijk is. Dit voorkomt verwarring en zorgt voor een duidelijke lijn in communicatie.
- **Flexibele communicatiekanalen:** Gebruik diverse communicatiekanalen die het beste aansluiten bij de doelgroepen (bijv. e-mail, vergaderingen, platforms, sociale media) en stem de frequentie van communicatie af op de behoeften van de betrokkenen.

Communicatieplan

Om een gestructureerde aanpak te waarborgen, is het zinvol om een communicatieplan op te stellen. Dit plan brengt in kaart welke doelgroepen geïnformeerd moeten worden, welke communicatiemiddelen daarvoor ingezet moeten worden en wie verantwoordelijk is voor de communicatie. Een goed communicatieplan zorgt ervoor dat alle partijen betrokken blijven en samen bijdragen aan een succesvolle inclusieve kinderopvang.

Op de volgende bladzijde is een format voor het communicatieplan weergegeven. Dit format helpt bij het gestructureerd en doelgericht informeren van alle betrokkenen. Door af te stemmen wie verantwoordelijk is, wordt communicatie effectief en consistent ingezet.

Doelgroep	Boodschap	Communicatiemiddel/kanaal	Verantwoordelijke
Ouders en kinderen	<i>Bijvoorbeeld: Wat inclusieve kinderopvang inhoudt en wat dit betekent voor het kind.</i>	<p><i>Bijvoorbeeld:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Individuele gesprekken om persoonlijke vragen te beantwoorden.</i> • <i>Informatieve ouderavonden.</i> • <i>Nieuwsbrieven met updates over voortgang en activiteiten.</i> • <i>Sociale media en website met toegankelijke en actuele informatie.</i> 	
Professionals opvang- en zorgorganisaties	<i>Bijvoorbeeld: De visie, concrete werkwijzen en beschikbare scholing/ondersteuning.</i>	<p><i>Bijvoorbeeld:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Teamoverleggen over werkwijzen en voortgang.</i> • <i>Trainingen voor het verkrijgen van vaardigheden en kennis.</i> • <i>Handleidingen en protocollen met daarin verwachtingen en gemaakte afspraken.</i> • <i>Interne platforms/e-mail met updates over voortgang en activiteiten.</i> 	
Collega's gemeente	<i>Bijvoorbeeld: Hoe de opvang aansluit op beleidsdoelen en wat nodig is aan middelen.</i>	<p><i>Bijvoorbeeld:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Interne overleggen om werkwijzen en voortgang te bespreken.</i> • <i>Interne platforms/e-mail met updates over voortgang en activiteiten.</i> 	
Externe partners	<i>Bijvoorbeeld: Samenwerking en afspraken over inzet van expertise en middelen.</i>	<p><i>Bijvoorbeeld:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Multidisciplinaire overleggen om voortgang te bespreken.</i> • <i>Co-creatiesessies om samen te werken aan projecten.</i> • <i>Gezamenlijke documenten waarin verwachtingen en gemaakte afspraken staan beschreven.</i> 	

De schuingedrukte tekst is ter inspiratie. Haal voor gebruik van dit format de schuingedrukte tekst weg en vul daar eigen tekst in.

Uitdagingen bij samenwerking en draagvlak

Uitdaging	Toelichting	Oplossingsrichting
Verschillende doelstellingen en prioriteiten.	Betrokken partijen kunnen verschillende belangen en doelstellingen hebben, wat kan leiden tot conflicten.	Stel vanaf het begin een gedeelde visie en duidelijke doelen vast. Zorg voor regelmatige afstemming en besluitvorming.
Gebrek aan heldere communicatie.	Onvoldoende communicatie kan leiden tot misverstanden en inefficiëntie, vooral bij meerdere betrokkenen.	Creëer een communicatiestructuur met vaste contactpersonen en regelmatige overleggen om de informatie helder en tijdig te delen. Zie ook <i>Samenwerking en draagvlak: Communicatie</i> .
Onduidelijkheid over rollen en verantwoordelijkheden.	Wanneer niet duidelijk is wie welke taak heeft, kunnen vertragingen of belangrijke taken onopgemerkt blijven.	Stel vanaf het begin van het traject duidelijke rollen en verantwoordelijkheden vast voor iedere partij en communiceer hierover
Verschillende werkculturen en werkwijzen.	Organisaties hebben verschillende manieren van werken, wat kan leiden tot inefficiëntie of conflicten.	Zorg tijdens overleggen voor momenten om werkwijzen af te stemmen en wederzijds begrip te creëren.
Weerstand tegen verandering.	Sommige betrokkenen kunnen veranderingen als bedreigend ervaren en weerstand bieden.	Investeren in veranderingsmanagement door stakeholders van begin af aan te betrekken, ze te informeren en ze tijdig de kans te geven zich aan te passen. Zie ook <i>Samenwerking en draagvlak: Communicatie</i> .
Een partij wordt onvoldoende gefaciliteerd om een bijdrage te kunnen leveren.	Het kan zijn dat een organisatie geen tijd beschikbaar kan maken om bij te dragen aan samenwerking. Bijvoorbeeld vanwege subsidieafspraken met de gemeente, waarbij er gerichte afspraken zijn over de taken en bijbehorende uren.	De organisatie gaat onderbouwd in gesprek met de gemeente en maakt concreet welke bijdrage zij kunnen leveren en wat de bijbehorende tijdsinvestering is om bij te kunnen dragen aan de gezamenlijke ambitie

Samenwerken met ouders

Een goede samenwerking en relatie tussen de professionals en ouders, gebaseerd op vertrouwen en wederzijds respect, is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen en de kwaliteit van de kinderopvang. Ouders en professionals delen hun kennis en ideeën over wat het beste werkt voor het welzijn en de ontwikkeling van het kind. Vertrouwen en gelijkwaardigheid zijn hierbij belangrijk. Als dit contact goed is dan is de kans groter dat de ouder open staat voor samenwerken aan de ontwikkeling en opvoeding van kinderen én ondersteuning en hulp, dan wanneer het contact minder goed is.

Als er zorgen zijn over een kind is samenwerken met ouders noodzakelijk en logisch. Ouders kennen hun kind het beste. Zij zijn de expert van hun kind. Als opvoeder zijn zij wettelijk verantwoordelijk voor het bieden van passende zorg en ondersteuning voor hun kind. Om te komen tot een passend ondersteuningsaanbod, in het belang van het kind en passend bij de thuissituatie, is het nodig om de ouders mee te nemen bij elke stap die genomen moet worden. Geef ouders de ruimte om aan te geven wat hun indruk en beleving is: Delen ze de zorg? Wat zien zij? Kunnen zij zich vinden in de voorgestelde stappen? Zij hebben de regie over het proces om te komen tot een passend aanbod.

Daarbij weten we dat ouderbetrokkenheid een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van kinderen. We weten ook dat, wanneer ouders betrokken zijn bij de opvang of het onderwijs van hun kinderen, kinderen zich veiliger voelen en zich beter kunnen ontwikkelen (zie ook [Nji 'De relatie met ouders onderhouden als professional'](#) en de [factsheet Landelijke Kwaliteitsmonitor](#)

[Kinderopvang \(LKK\): 'Samenwerking met ouders in de kinderopvang'](#)

Ontbreekt samenwerking en verbinding, dan kan dit zelfs een negatieve invloed hebben op het welbevinden van kinderen. Maar ook kan dit als gevolg hebben dat er geen passende ondersteuning wordt ingezet of voortgang stagneert, waar het kind uiteindelijk de dupe van is.

Bouwstenen: Wat werkt?

We zien verschillende bouwstenen om te komen tot samenwerking en goed contact met ouders.

Bouwsteen 1: De basis: Vertrouwensrelatie en gelijkwaardigheid

Een goede relatie, gebaseerd op vertrouwen en gelijkwaardigheid, is essentieel voor een goede samenwerking. Vanaf de kennismaking leg je daarvoor de basis, door contact te leggen en oprecht geïnteresseerd te zijn in de ouder, de thuissituatie en, bijvoorbeeld, hoe de ouder de eigen rol als opvoeder ziet. In deze relatie heeft ieder een eigen rol, verantwoordelijkheid en professie; de ouder als verantwoordelijke opvoeder met deskundigheid over het eigen kind, de professional als geschoolde pedagogisch deskundige. Beide dragen zo bij aan het opgroeien en de ontwikkeling van het kind. Zorg dat je niet op elkaars stoel gaat zitten. Maar bespreek waarin je elkaar kunt versterken.

Er vindt uitwisseling plaats over wat beide zien, vanuit ieders eigen perspectief, wat goed gaat en waar zorgen over zijn. Zo komen professionals en ouders samen tot de meest optimale omgeving voor een kind.

Bouwstenen bij samenwerken met ouders

Bouwsteen 2: Verdiep je in het perspectief van de ouder

Het inzicht dat een kind zich anders ontwikkelt, kan bij de ouders verschillende emotionele reacties geven. Ouders kunnen defensief reageren omdat ze de bevindingen niet kunnen willen herkennen. De ouder kan verdriet ervaren omdat de eigen verwachtingen over de toekomst van het kind moeten worden bijgesteld. Dit wordt ook wel een proces van rouw genoemd, wat zich uit in verdriet, weerstand en schaamte.

De ouder kan zich schuldig voelen, zich afvragen of hij/zij iets verkeerd heeft gedaan. Ook culturele taboes of stigma's kunnen meespelen zoals dat in sommige culturen, afwijken van het "normale" niet geaccepteerd wordt. Of speelt er iets in de thuissituatie en kan of wil de ouder hier liever niet over praten (denk aan armoede of huiselijk geweld).

Misschien denkt de ouder dat het kind naar een andere opvang moet, waar allemaal kinderen zitten waar wat mee is? Of er is geen oplossing voorhanden en komt de ouder zonder opvang te zitten?

Tegelijk kunnen ook praktische aspecten meespelen: Ligt een andere opvanglocatie verder weg of is het lastiger te bereiken? Of kan het kind daardoor niet meer samen met een broertje of zusje naar dezelfde opvang? Of betekent dit iets voor de ouderbijdrage?

Deze perspectieven en overtuigingen kunnen maken dat ouders het lastig vinden om hierover te spreken en de situatie te onderkennen. Het is belangrijk om je te verdiepen in deze perspectieven, te onderkennen, doorvoelen en begrijpen, zodat je vanuit gelijkwaardigheid komt tot een oplossing die ouders kunnen accepteren.

Bouwsteen 3: Steunen, adviseren en doorverwijzen

Niet alleen het kind maar ook de ouder kan een vraag of behoefte hebben. Wat heeft de ouder zelf nodig om beter bij het kind aan te kunnen sluiten?

Onderzoek van het Kohnstamm instituut¹ laat zien dat de ouders van kinderen die deelnemen aan plusopvang, zelf vaak weinig contactgericht en onzeker zijn. Ook is er vaak sprake van onwetendheid. Daarbij hebben ze tijd nodig om te verwerken en accepteren dat er iets aan de hand is met hun kind, zeker in de beginfase.

Ouders kunnen hierbij goed hulp, begrip en erkenning voor dit gevoel gebruiken. Dwing ouders niet om sneller te gaan dan zij aankunnen én sluit aan bij de mogelijkheden die ouders zelf hebben. Zoek samen naar een oplossing die voor beiden goed voelt.

Ondersteuning van ouders kan op verschillende gebieden nodig zijn. Soms kan de professional op de groep dit bieden, soms vraagt dit andere expertise zoals van een pedagogisch coach of een externe hulpverlener. Denk aan:

- Emotionele steun bieden, door te luisteren en mee te leven.
- Ouders erkennen in hun bijdrage als expert van hun kind.
- Ouders informeren geven over de voortgang van hun kind en het perspectief.
- Handvatten geven voor de omgang met hun kind.
- Ondersteunen bij praktische zaken, zoals het invullen van formulieren en het aanvragen van indicaties.
- Begeleiding bieden bij de overgang naar een vervolgplek, zoals het (speciaal) basisonderwijs.
- Opvoedingsondersteuning en begeleiding in de thuissituatie regelen.

¹ Edgar. (2024, september 9). Plusvoorzieningen in de kinderopvang | Kohnstamm Instituut. Kohnstamm Instituut. <https://kohnstammstituut.nl/rapport/plusvoorzieningen-in-de-kinderopvang/>

Bouwstenen bij samenwerken met ouders

Bouwsteen 4: Afgestemde communicatie

Effectieve en afgestemde communicatie met ouders over de ondersteuningsbehoefte van hun kind vereist zorgvuldigheid, empathie en duidelijkheid. Regelmatige, open, respectvolle en accepterende communicatie tussen ouders en professionals is cruciaal. Bij voorkeur door een vast contactpersoon, zoals de mentor van het kind. Dit vraagt goede communicatievaardigheden wat niet elke professional zomaar kan. De organisatie doet er goed aan om aandacht te hebben voor professionalisering in communicatievaardigheden.

Belangrijk is om te luisteren naar de behoeften, zorgen en wensen van ouders en begrip en empathie te tonen. Wees open over wat je ziet, beschrijf dit objectief en concreet, zonder een eigen invulling te geven. Gebruik simpele taal, zonder jargon. Toon empathie en begrip voor de reactie van de ouder. Biedt eventueel oplossingen of laat zien dat je met de ouders mee wilt denken en hen wilt ondersteunen.

Neem ouders altijd serieus, zorg ervoor dat ze zich onderdeel van het proces voelen en laat hen zien dat hun inbreng gewaardeerd wordt.

Bouwsteen 5: Transparantie

Geef ouders inzicht in de dagelijkse activiteiten van hun kinderen: wat maken ze mee of leren ze? Laat zien bijv. door het regelmatig delen van foto's, video's en (mondelijke) updates over de voortgang van hun kind, bijvoorbeeld via de ouderapp. Ook belangrijk is het persoonlijke gesprek met ouders, bijvoorbeeld bij het haal- en brengmoment. Vertel dan meer dan alleen een terugkoppeling

over eten en slapen: welke ontwikkelingsstap heeft het kind vandaag gemaakt, met wie heeft het gespeeld en hoe ging dat en was het kind op z'n gemak? Ook is het moment van het invullen van het kindvolgsysteem aanleiding om de ouder te informeren over ontwikkeling en welbevinden van hun kind.

Bij zorgen wordt dit altijd met de ouders besproken. Stem met hen af wat voor hen een goed moment en goede manier is om te doen en plan afspraken in. Geef daarbij ook inzicht in overleg en afstemming dat heeft plaats gevonden als er zorgen zijn over het kind: Wat is er besproken, met wie en welke afwegingen spelen mee? Indien mogelijk, geef inzicht in wat er is vastgelegd over het kind, bijvoorbeeld in een kindvolgsysteem. Wees daarin transparant.

Bouwsteen 6: Ouders voelen zich onderdeel van de opvang van hun kind

Houdt ouders op de hoogte van de ontwikkeling van hun kind en deel je observaties. Betrek ouders zoveel mogelijk bij activiteiten en evenementen die je organiseert, zoals het vieren van speciale momenten zoals verjaardagen, jaarfeesten en thema-afsluitingen. Vraag ouders hoe dat het beste kan, rekening houdend met hun persoonlijke situatie zoals werk of andere verplichtingen. Dit creëert een gevoel van gemeenschap en betrokkenheid. Vraag ook regelmatig om feedback van ouders en neem hun suggesties serieus. Dit kan door middel van enquêtes, feedbackformulieren of informele gesprekken. Neem medezeggenschap van ouders serieus en betrek ouders bij het ontwikkelen van beleid, zeker als dat over samenwerken met ouders gaat.

Bouwstenen bij samenwerken met ouders

Bouwsteen 7: Betrek, indien nodig, experts

Het kan nodig zijn om experts te betrekken bij het gesprek met de ouder om zo signalen en bevindingen bij zorg te ondersteunen en kracht bij te zetten, bijvoorbeeld als de gesignaleerde ondersteuningsbehoefte de eigen expertise overstijgt of als er sprake is van handelingsverlegenheid van de professionals. Dat kunnen experts van de organisatie zelf zijn, zoals een pedagogisch coach of zorgcoördinator. Of externe experts zoals de jeugdgezondheidsmedewerker, jeugdzorgconsulent, gedragsdeskundige, ambulante hulpverlener, enz. Biedt ouders de mogelijkheid om zelf een expert aan te dragen waar ze goede contacten of ervaring mee hebben.

Bereid de ouders goed voor op dit gesprek; Leg uit waarom deze expert aansluit, wat het doel is van het gesprek. Zorg voor een veilige en open sfeer, waarin de ouder de ruimte krijgt en zich uitgenodigd voelt om de eigen mening en bevindingen in te brengen. Let erop dat de ouder niet alleen komt te staan of zich overweldigd voelt vanwege de aanwezigheid en inbreng van de professionals. Geef ouders de mogelijkheid om ter ondersteuning zelf iemand mee te nemen. Maak een verslag van het gesprek en stel dit vast na instemming van alle betrokkenen.

Voorbeeld:

*Dit [artikel van het Expertisecentrum Kinderopvang](#) beschrijft hoe **Kinderopvang Meerdijk in Emmen** de ouders stap voor stap meenemen als zij zorgen hebben over de ontwikkeling van een kind, van het delen van de eerste signalen tot aan de inzet van interventies en uiteindelijk het stoppen van de deelname aan reguliere kinderopvang.*

“Het mooiste van deze samenwerking met ouders is dat er ondanks de weerstand en het verschil in inzicht een gezamenlijk besluit kan worden genomen. In het belang van het kind, want daar doen ouders en wij het voor!”

Bouwstenen bij samenwerken met ouders

Bouwsteen 8: Privacy

Contact en informatie-uitwisseling met externe partijen kan niet zonder toestemming van de ouders. Zij moeten vooraf toestemming geven voor informatieoverdracht¹. Hier gelden de richtlijnen van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Persoonsgegevens mogen alleen verwerkt worden als daarvoor een wettelijke grondslag bestaat.

De toestemming voor uitwisseling moet worden gevraagd door de kinderopvangorganisatie, omdat deze verantwoordelijk is voor de informatieoverdracht. Ouders moeten precies weten welke informatie wordt overgedragen, met welk doel, aan wie, wanneer en op welke wijze. De AVG eist dat ouders de toestemming vrijelijk kunnen geven of weigeren waarbij een weigering geen nadelige consequenties mag hebben voor het kind of de ouders. Gegeven toestemming kan (totdat de informatieoverdracht heeft plaatsgevonden) ook weer worden ingetrokken.

- Medische gegevens worden bij voorkeur door de ouders zelf overgedragen. Is het toch noodzakelijk dat de kinderopvangorganisatie medische gegevens overdraagt, dan moeten de ouders daarvoor uitdrukkelijk toestemming geven. Daarvoor moet met de ouders besproken zijn welke medische gegevens over hun kind worden overgedragen en aan wie. Op basis van die specifieke informatie kunnen ouders besluiten of ze daarvoor toestemming geven.

- De handreiking van Kennisnet over onderlinge informatieoverdracht tussen kinderopvang en basisschool geeft achtergrondinformatie over de werking van de AVG en schept duidelijkheid over de eisen die de AVG stelt: [Handreiking AVG en informatieoverdracht, Kennisnet](#)
- [De handreiking gegevensuitwisseling voor scholen die samenwerken met externe partners](#) van Kennisnet geeft uitleg over welke informatie welke partijen met elkaar kunnen delen. Ook deze handreiking is relevant voor samenwerking tussen kinderopvang en externe partners.

Bouwsteen 9: Ouderbeleid

In ouderbeleid, als onderdeel van pedagogisch beleid, wordt beschreven hoe je als organisatie de samenwerking met ouders ziet: Wat is de visie op samenwerking met ouders? Wat wordt er van ouders verwacht en wat kunnen ouders van de organisatie en de medewerkers verwachten? Hoe worden de ouders ondersteund bij de ontwikkelingsstimulering van hun kind? En hoe vindt communicatie met de ouders plaats?

In dit beleid wordt ook beschreven welke stappen er gezet worden, samen met de ouders, als er zorgen zijn over een kind. Hoe wordt eventuele extra ondersteuning ingericht en gewaarborgd? Hoe wordt met ouders gecommuniceerd en afspraken gemaakt? Het moet voor ouders duidelijk zijn wanneer en tot op welke hoogte deze zorg geboden kan worden en wanneer, in het uiterste geval, het plaatsingscontract beëindigd kan worden vanwege de ondersteuningsbehoefte van hun kind.

Ook staat in beleid beschreven hoe de privacy van het kind en de ouders gewaarborgd wordt.

¹ Artikel 3 lid 2 sub b onder 1° Besluit kwaliteit kinderopvang

Colofon

Titel	Op weg naar inclusieve kinderopvang - <i>Handreiking om binnen de huidige kaders een kinderopvangomgeving te creëren waar alle kinderen samen kunnen (op)groeien.</i>
Auteur	Simone den Hollander, Esther Hoonhoud & Iris Wierdsma
	Deze handreiking is tot stand gekomen in opdracht van de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS)
Versie	Definitief
Datum	01-04-2025

